

Vanemaealiste ja eakate toimetuleku uuring 2009

Kokkuvõte peamistest tulemustest

Sotsiaalministeerium
Sotsiaalpoliitika info ja analüüsi osakond

2010

SISUKORD

SISUKORD	3
JOONISED	5
TABELID	6
SISSEJUHATUS.....	7
Uuringu eesmärk	7
Uuringu teostajad	7
Uuringus kasutatud terminid	7
1 50-74-AASTASED JA NENDE LEIBKONNAD.....	10
1.1 Vanemaealiste profiil	10
1.2 Leibkondade suurus ja koosseis	12
2 TERVIS JA TEGEVUSPIIRANGUD	14
2.1 Enesehinnanguline tervis ja terviseprobleemid	14
2.2 Tegevuspiirangud ja puue	16
3 ELAMISTINGIMUSED.....	18
3.1 Elamutüübid	18
3.2 Elamistingimustega seotud probleemid.....	20
3.3 Eluruumide kohandamise vajadus.....	23
4 HARIDUS.....	25
4.1 Kõrgeim lõpetatud haridustase	25
4.2 Osalemine enesetäienduses.....	27
4.3 Soov end edaspidi täiendada	28
5 ÜLDINE HÕIVATUS: TÖÖTURUL, VABATAHTLIKUNA NING ABISTAJANA.....	30
5.1 Üldine hõivatus.....	30
5.2 Tööhõive: ametid ja tegevusvaldkonnad	32
5.2.1 Ametid	32
5.2.2 Tegevusvaldkonnad.....	33
5.3 Töölesaamine ja töösuhe.....	33
5.4 Töökoormus nädalas	33
5.5 Töötamisega kaasnevad probleemid	34
5.6 Kavatsus pensioniea saabudes töötamist jätkata	34
5.7 Viimaselt põhitöölt lahkumine ja selle põhjused	34
5.8 Tööle tagasipöördumine	35

5.9	Valmisolek teiste aitamiseks ja heategevuseks.....	35
6	MAJANDUSLIK TOIMETULEK.....	37
6.1	Sissetulekuallikad.....	37
6.2	Isiklik netosissetulek.....	38
6.3	Leibkonna netosissetulek.....	39
6.4	Hinnang isiklikule ja leibkonna toimetulekule.....	39
7	ABI SAAMINE JA TEENUSTEVAJADUS.....	42
7.1	Kontaktid spetsialistidega abi saamiseks.....	42
7.2	Sotsiaalteenuste kasutamine ja vajadus.....	44
8	SUHTED JA ÜHISKONDLIK AKTIIVSUS.....	45
8.1	Lähedased inimesed ja üksindustunne.....	45
8.2	Vastastikune abistamine ja suhted lähedastega.....	46
8.3	Vanemaealiste ärakasutamine.....	47
8.4	Igapäevaste tarbeesemete ja vahendite kasutamine.....	48
8.5	E-kaasatus.....	48
9	AKTIIVSUS VABAL AJAL.....	50
10	RAHULOLU ELUGA.....	53
11	KOKKUVÕTE.....	55

JOONISED

Joonis 1A –50-74-aastased Eesti elanikud, %.....	10
Joonis 2 – 50-74-aastaste inimeste leibkondade suurus, vanuskoosseis ning alaealised ja täiskasvanud liikmed, %.....	13
Joonis 3 - 50-74-aastaste inimeste enesehinnanguline tervis ning pikaajalise kroonilise haiguse/terviseprobleemi esinemine, %.....	15
Joonis 4 - 50-74-aastaste inimeste tegevuspiirangute esinemine ja ametliku puude olemasolu, %.....	17
Joonis 5 – 50-74-aastaste inimeste peamised elamutüübid, %	18
Joonis 6 – 50-74-aastaste inimeste eluruumide omandisuhted, %.....	19
Joonis 7 – 50-74-aastaste inimeste eluruumide peamised mugavused elamutüübi järgi, %.....	20
Joonis 8 – 50-74-aastaste inimeste elamistingimustega seotud probleemid, %.....	21
Joonis 9 - 50-74-aastaste inimeste peamised elamistingimustega seotud probleemid inimese tegevuspiirangu järgi (% vanemaealised, kellel esines elamistingimustega probleeme)	22
Joonis 10 – 50-74-aastaste inimeste peamised elamistingimustega seotud probleemid inimese elamutüübi järgi (% vanemaealised, kellel esines elamistingimustega probleeme)	22
Joonis 11 - 50-74-aastaste inimeste vajadus eluruumi kohandamise järgi, %.....	24
Joonis 12 - 50-74-aastaste inimeste kõrgeim lõpetatud haridustase (1), %.....	25
Joonis 13 - 50-74-aastaste inimeste kõrgeim lõpetatud haridustase (2), %.....	26
Joonis 14 - 50-74-aastaste inimeste enesetäiendamine (% viimase 12 kuu jooksul end täiendanud vanemaealised).....	28
Joonis 15 – 50-74-aastaste inimeste huvi edasise enesetäiendamise vastu (% enesetäiendamisest huvitatud vanemaealised).....	29
Joonis 16 - 50-74-aastaste inimeste üldine hõivatus, %.....	31
Joonis 17 – 50-74-aastaste inimeste osalemine teiste abistamisel ning valmisolek seda teha, %.....	36
Joonis 18 –50-74-aastased inimesed peamise sissetulekuallika järgi, %	37
Joonis 19 – 50-74-aastaste inimeste isiklik netosissetulek kuus, krooni.....	38
Joonis 20 – 50-74-aastaste inimeste leibkonna netosissetulek kuus, krooni.....	39
Joonis 21 – 50-74-aastaste inimeste hinnang isiklikule majanduslikule toimetulekule, %.....	40
Joonis 22 - 50-74-aastaste inimeste pöördumine abi saamiseks erinevate spetsialistide poole, %.....	42
Joonis 23 – 50-74-aastaste inimeste jaotus selle põhjal, kas KOV sotsiaaltöötaja ise pöördus nende poole viimase 12 kuu jooksul, %	43
Joonis 24 - 50-74-aastaste inimeste hinnangud oma üksindustundele (skaalal 1- mitte kunagi... 6 – väga tihti).....	45
Joonis 25 - 50-74-aastaste inimeste pöördumine abi saamiseks lähedaste poole, %.....	46
Joonis 26 - 50-74-aastaste inimeste hinnangud enda ärakasutamisele, %.....	47
Joonis 27 - 50-74-aastaste inimeste jaotus vastavalt igapäevaste tarbeesemete ja vahendite kasutamisele, %	48
Joonis 28 - 50-74-aastaste inimeste jagunemine erinevate e-teenuste kasutamisel, %.....	49
Joonis 29 - 50-74- aastaste inimeste vajadus erinevate e-teenuste järele, %.....	49

Joonis 30 - 50-74-aastaste inimeste aktiivsus: tegelemine erinevate vaba aja veetmise võimalustega (1); (hinnang skaalal 1 – mitte kunagi ... 6 – väga tihti)	50
Joonis 31 - 50-74-aastaste inimeste osalemine kodustes vaba aja tegevustes, %	51
Joonis 32 - 50-74-aastaste inimeste osalemine koduvälistes vaba aja tegevustes, %	52
Joonis 33 - 50-74-aastaste inimeste hinnangud rahulolule oma eluga (1 – ei nõustu üldse ... 6 – nõustun täielikult)	54
Joonis 34 - 50-74-aastaste inimeste hinnangud rahulolule oma eluga (1 – mitte kunagi ... 6 – väga tihti)	54

TABELID

Tabel 1 – 50-74-aastased inimesed: töötavate tööealiste ametialane jagunemine soo lõikes, %.....	32
Tabel 2 – 50-74-aastased inimesed: töötavate pensionialiste ametialane jagunemine soo lõikes, %.	33

SISSEJUHATUS

Uuringu eesmärk

Tihti räägitakse vanemaealistele suunatud riiklikest poliitikatest alles siis, kui tõstatuvad küsimused seoses iseseisva hakkama saamise ning abi- või hooldusvajadusega. Vanusepiir eakate ja „veel-mitte-eakate“ vahel näib tihti jooksvat pensioni- ja tööealiste vahelt, kellest esimesed oleksid justkui passiivsed saajad ja teised aktiivsed andjad. Tegelikult elneb päriselt eakaks saamisele ja ka võimalikule abivajaduse tekkele palju aastaid, mille jooksul inimene järk-järgult vanemaealiseks muutudes oma elu kujundab. Me kõik vananeme individuaalselt ning seega erinevad ka meie valikud, kuidas seda teha: kas olla kauem aktiivne tööturul ja ühiskondlikus elus ning osaleda haridusel või kasutada võimalust jääda pensionile, tegelda oma huvialadega ning suhelda lähedaste ja sõpradega. Panustamisele tööturul võib järgneda või samaaegselt toimuda tegutsemine vabatahtlikuna või teiste abistajana. Kõik need valikuvõimalused, koos neid toetavate meetmetega, peaksid olema kättesaadavad, et saaksime rääkida aktiivsest vananemisest. Sotsiaalministeeriumi poolt 2009. aastal Euroopa Sotsiaalfondi projektina läbi viidud „Vanemaealiste ja eakate toimetuleku uuring“ keskendus seetõttu just 50–74-aastastele kui teatavas mõttes „üleminekuealistele“, et koguda infot, kuivõrd selle vanusgrupi töö- ja pensionialised Eestis üksteisest erinevad ning millised on nende toimetulek, aktiivsus ja elukvaliteet, mida eakatepoliitika väljatöötamisel lähiaastatel silmas pidada.¹

Uuringu teostajad

Vanemaealiste ja eakate toimetuleku uuringu küsitlusmaterjalid valmistati ette Sotsiaalministeeriumi sotsiaalpoliitika info ja analüüsi osakonna poolt (projektijuhid Kaupo Paltseri ja Tiina Linno). Küsitlustööd viis 2009. aastal läbi uuringufirma GfK Custom Research Baltic Eesti filiaal. Uuringus osales 1004 50-74-aastast Eesti elanikku üle kogu Eesti. Uuringutulemused on kaalutud 50-74-aastaste Eesti elanike üldkogumile, kaalumismetoodika töötas välja Kaja Sõstra Statistikaametist.

Käesolev kokkuvõte uuringu peamistest tulemustest valmis Sotsiaalministeeriumi sotsiaalpoliitika info ja analüüsi osakonnas. Koostaja Tiina Linno tänab kõiki kolleege kasulike märkuste eest.

Uuringus kasutatud terminid

Järgnevalt on toodud uuringus kasutatud olulisemad terminid, vajadusel on mõnele neist viidatud täiendavalt vastava teemapeatüki allmärkusena.

Leibkonnana käsitletakse käesolevas uuringus inimesi, kes elavad ühises eluruumis (s.t ühisel aadressil) ja kasutavad ühiseid rahalisi ja/või toiduressursse. Leibkonda kuuluvaid isikuid nimetatakse leibkonnaliikmeteks. Leibkonna võib moodustada ka üksinda elav inimene – sel juhul on tegemist 1-liikmelise leibkonnaga.²

Täisealine isik – käesolevas uuringus 18-aastane või vanem inimene.

¹ Mitmeid vanemaealiste olulisi teemasid, s.h osalemist tööhöives, materiaalsel heaolu, tervist ja sotsiaalset sidusust käsitleb riiklikele vaatlusandmetele tuginedes põhjalikumalt ka Statistikaameti kavandatav kogumik „Sotsiaaltrendid 5“; avaldamisaeg november 2010. Avaldamise eelteade: <http://www.stat.ee/38017> (10.08.2010)

² Uuring ei hõlmanud institutsioonileibkonnas elavaid vanemaealisi, kes elasid kas püsivalt või ajutiselt kogu ööpäeva tegutsevas ning neile ülalpidamist (söök, eluruum, vajadusel hooldus) andvas asutuses (institutsioonis).

Alaealine isik – käesolevas uuringus alla 18-aastane laps või noor.

Tööealine – käesolevas uuringus, lähtudes sihtrühma vanuse alampiirist, mehed vanuses 50–62 ja naised 50–60,5 eluaastat.

Pensioniealine – käesolevas uuringus, lähtudes sihtrühma vanuse ülempiirist, mehed vanuses 63–74 ja naised 60,6–74 eluaastat.

Aktiivne isik – inimene, kes töötab või otsib aktiivselt tööd.

Mitteaktiivne isik – inimene, kes ei tööta ega otsi aktiivselt tööd.

Sotsiaal-majanduslik staatus (lüh. staatus) – isiku seisund peamise tegevuse järgi: töötav, töötu, õpilane/üliõpilane, vanaduspensionär, töövõimetuspensionär, kodune jne.

Töötav isik – käesolevas uuringus vanemaeline, kes nimetas oma põhitegevuseks kas tasustatud või ka tasustamata, vabatahtlikku tööd.

Töötu isik – inimene, kes ei tööta, kuid on viimase nelja viimase nädala jooksul aktiivselt tööd otsinud ning töö leidmisel valmis kahe nädala jooksul tööle asuma.

Heitunud isik — mittetöötav isik, kes sooviks töötada ja oleks valmis töö olemasolu korral kohe tööle asuma, kuid ei otsi aktiivselt tööd, sest on kaotanud lootuse seda leida.

Üldine hõivatus – käesolevas uuringus koondnimetus, mis tähendab hõivatust nii tasustatud kui tasustamata, vabatahtliku tööga, aga ka pereliikmete, sugulaste või tuttavate abistaja või hooldajana määral, mis võtab olulise osa inimese ajast.

Haridustasemed on toodud rahvusvahelise ühtse hariduse liigituse järgi (ISCED 1997):³

Esimese taseme haridus või madalam - alghariduseta, algharidus, põhiharidus, kutseharidus põhihariduseta noortele.

Teise taseme haridus - üldkeskharidus, kutsekeskharidus põhihariduse baasil, keskeriharidus põhihariduse baasil, kutseõpe põhihariduse baasil, kutsekeskharidus keskhariduse baasil.

Kolmanda taseme haridus - akadeemiline kõrgharidus (bakalaureusekraad, magistrikraad), rakenduslik kõrgharidus (rakenduskõrgharidus, diplomiõpe, kutsekõrgharidus), keskeriharidus keskhariduse baasil, doktorikraad.

Tasemeõpe – üldharidus-, kutse- või kraadiõpe (bakalaureuse-, magistri- või doktoriõpe), mis võimaldavad päevases, õhtuses või kaugõppe õppevormis, samuti eksternina omandada põhiharidust ja üldkeskharidust, osakoormusega läbida kutseõpet või kutsekeskharidusõpet ja osakoormusega või eksternina omandada kõrgharidust. Tasemekoolituse läbimist tõendab tunnistus või diplom.

³ Rahvusvaheline ühtne hariduse liigitus (ISCED 1997). Statistikaameti kodulehekülj: metaweb.stat.ee/view_xml_linear.htm?id=2665639&siteLanguage=ee; lisaks – pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Sotsiaalelu/15Tooturg/06Palgatootajad/02Aastastatistika/TT_047.htm (20.06.2010).

Ametid on toodud rahvusvahelise ametite klassifikaatori järgi (ISCO 88)⁴. Majandussektorid on toodud Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (2008) järgi.⁵

Primaarsektor — põllumajandus, jahindus, metsamajandus, kalandus.

Sekundaarsektor — mäetööstus, töötlev tööstus, elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus, ehitus.

Tertsiaarsektor — kaubandus, teenindus jm.

Enesehinnanguline tervis – inimese poolt subjektiivselt antud üldine hinnang oma tervisele.

Pikaajaline, krooniline haigus – haigus, vaegus või puue, mis kestab 6 kuud või kauem.

Terviseprobleem – halb enesetunne või kehalise funktsiooni piirang.

Tegevuspiirang – piirang, mis haigusest või terviseprobleemist tulenevalt takistab inimesel võrdväärselt teistega tegutseda tegevustes, mida inimesed tavaliselt teevad.

Puue – Eestis lähtutakse puude defineerimisel ÜRO konventsioonist ning see on sõnastatud puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduses järgnevalt: puue on inimese anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, mis koostoimes erinevate suhtumuslike ja keskkondlike takistustega tõkestab ühiskonnaelus osalemist teistega võrdsetel alustel.

Ametlik puude raskusaste (keskmine, raske või sügav) tuvastatakse ja määratakse Eestis Sotsiaalkindlustusameti⁶ poolt. Tekstis lühidalt ka **puue**.

Isiklik toimetulek – subjektiivne hinnang isiklikule majanduslikule toimetulekule.

Leibkonna toimetulek – subjektiivne hinnang kogu oma leibkonna majanduslikule toimetulekule.

Peamine kodune keel – keel, mida kodus räägitakse. Mitme koduse keele puhul on esimene see, mida räägitakse rohkem või mida kasutab suurem osa leibkonnaliikmeid. (Kurttummade kodune keel on see, milles nad loevad ja kirjutavad.)

⁴ Rahvusvaheline ametite klassifikaator (ISCO 88). Statistikaameti kodulehekülj: metaweb.stat.ee/view_xml.htm?id=162461&siteLanguage=ee (20.06.2010).

⁵ Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator (NACE Rev 2; 2008). Statistikaameti kodulehekülj: http://metaweb.stat.ee/view_xml.htm?id=2254259&siteLanguage=ee (20.06.2010).

⁶ Puude raskusastme ja lisakulude tuvastamine. Sotsiaalkindlustusameti kodulehekülj: www.ensib.ee/puude-raskusastme-ja-lisakulude-tuvastamine-3/ (04.07.2010).

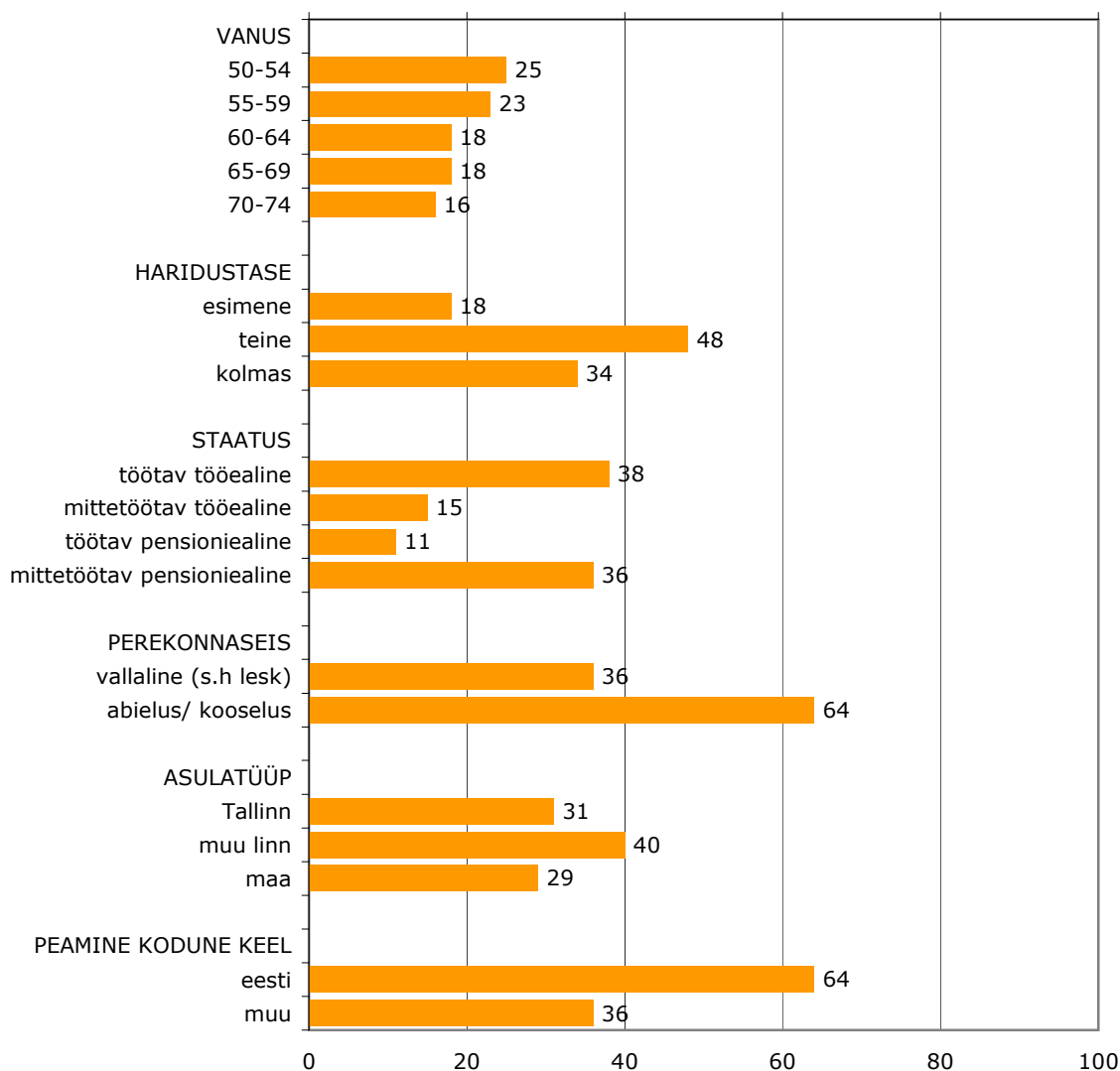
1 50-74-AASTASED JA NENDE LEIBKONNAD

1.1 Vanemaealiste profiil

Joonisel 1A on toodud uuringu andmed Eesti 50-74-aastaste elanike (ehk käesolevas uuringus ka vanemaealiste inimeste) kohta olulisemates sotsiaal-demograafilistes lõigetes. Vanusrühmadest moodustavad vanimad ehk 70-74-aastased väikseima osa (16%) uuritud sihtrühmast. Noorimad vanusgrupid (50-54 ja 55-59) moodustavad kokku ligi poole (vastavalt 25% ja 23%).

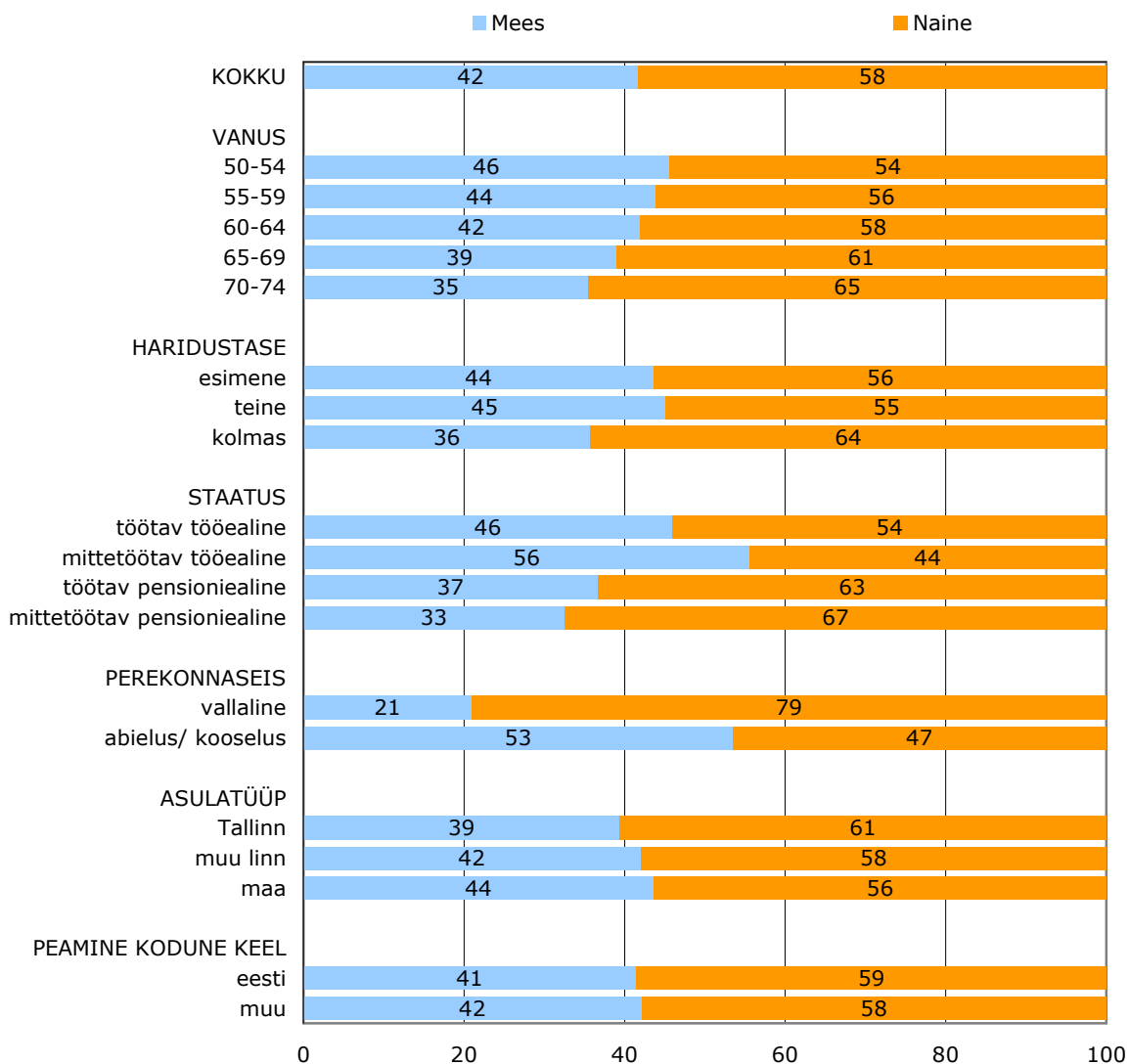
Ligi pooled vanemaealisest (48%) on teise taseme haridusega. Sotsiaal-majandusliku staatuse osas on enim töötavaid tööelisi (38%) ja mittetöötavaid pensioniealisi (36%). Ligi kaks kolmandikku (64%) vanemaealistest on kas abielus või kooselus. Enamvähem võrdne hulk vanemaealisi elab Tallinnas ja maal (31%...29%), muudes linnades veidi enam (40%). Ligi kahe kolmandiku (64%) vanemaealiste peamiseks koduseks keeleks on eesti keel, veidi üle kolmandikul (36%) muu keel.

Joonis 1A –50-74-aastased Eesti elanikud, %



Meeste ja naiste jaotused eelpool vaadeldud lõigetes on toodud täiendavalt joonisel 1B.

Joonis 1B - 50-74-aastaste inimeste sooline jagunemine, %



1.2 Leibkondade suurus ja koosseis

Joonisel 2 näeme esmalt, et käesoleva uuringu andmetel elab 50-74-aastastest Eesti elanikest veerand (25%) 1-liikmelises ning ligi pooled (48%) 2-liikmelises leibkonnas. 15% elab 3-liikmelises ning 11% 4 ja enama liikmega leibkonnas. Seega on vanemaealiste leibkonnad meil üsna väikesed ning neist umbes veerand peab eelkõige majanduslikus mõttes iseseisvalt toime tulema.

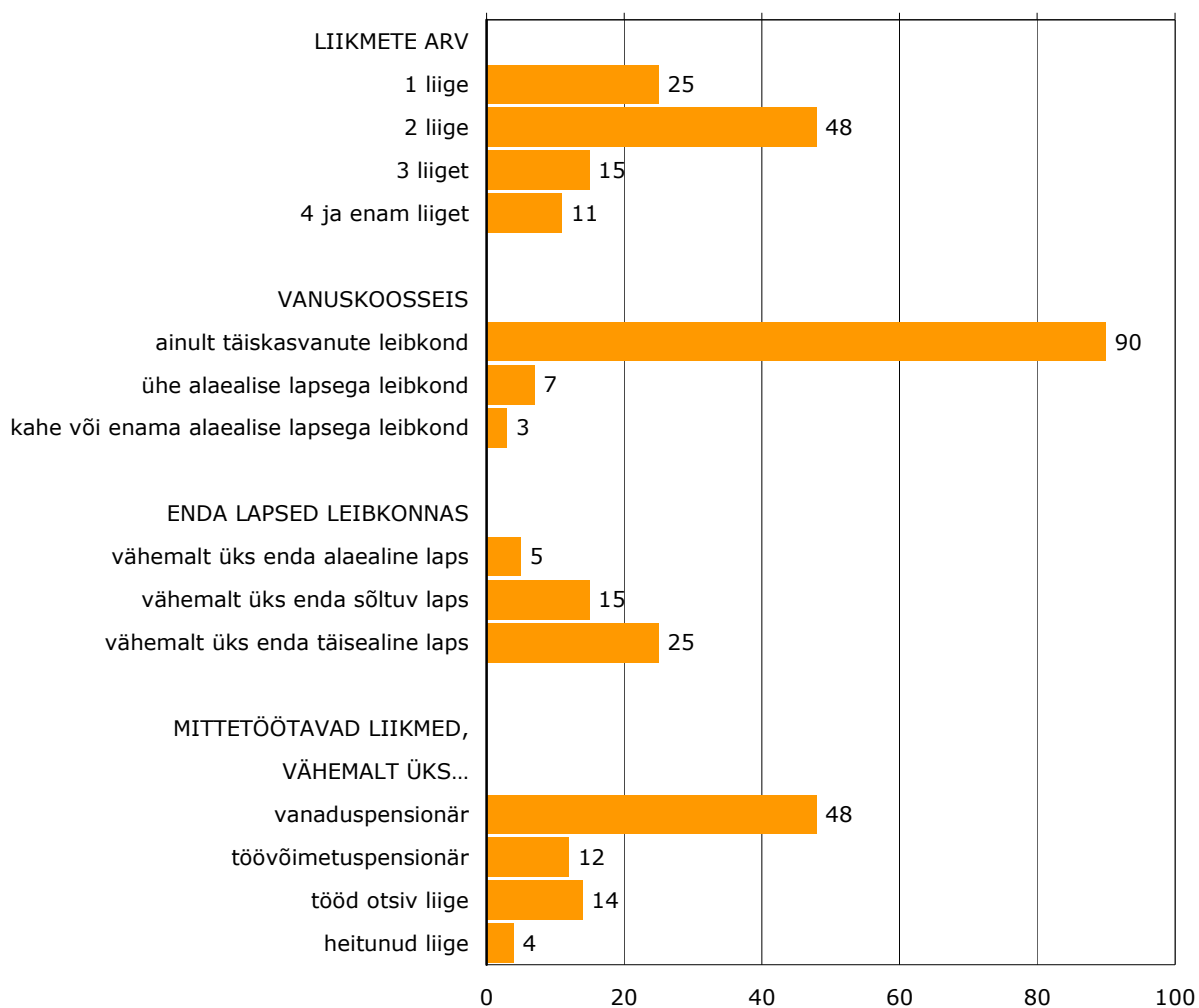
Nii vanemaealiste isikliku kui kogu leibkonna toimetuleku juures on üheks oluliseks näitajaks, kui palju elab neis erineva sotsiaalmajandusliku staatusega leibkonnaliikmeid, kes võivad vajada ülejäänud leibkonnaliikmete majanduslikku toetust (nt õpilased, üliõpilased, töötud jt). Seetõttu on järgnevalt vaadeldud leibkondade koosseisu esmalt lähtuvalt sellest, kui paljud 50-74-aastastest elavad kas ainult täiskasvanutest või nii täiskasvanutest kui alaealistest koosnevas leibkonnas. Samuti, kui paljude 50-74-aastaste leibkonnas on nende enda lapsi ning erineva staatusega mittetöötavaid liikmeid.

Joonisel 2 näeme, et valdav enamik (90%) 50-74-aastaseid elab ainult täiskasvanutest ehk 18-aastastest ja vanematest inimestest koosnevas leibkonnas. 7% vanemaealistest elab ühe alaealise ehk alla 18-aastase lapsega ning väga väike osa (3%) kahe või enama alaealise lapsega leibkonnas. Kokku elab vähemalt ühe alaealise lapsega leibkonnas 10% 50-74-aastastest ning siin on arvestatud kõiki leibkonnas elavaid alaealisi (s.t nii enda lapsed, lapselapsed, muud alaealised sugulased kui muud lapsed).

Vaadeldes järgnevalt eraldi 50-74-aastaste enda lapsi leibkonnaliikmetena näeme joonisel 2, et veelgi vähem vanemaealisi (5%) elab leibkonnas, kus on vähemalt üks enda alaealine laps. Laiendades enda laste vanuspiiri 24-ni ehk vaadeldes kõiki vanematest veel potentsiaalselt sõltuvaid alaealisi ja noori, näeme lisaks, et 15% 50-74-aastastest elab leibkonnas, kus on vähemalt üks nende enda alla 25-aastane laps – nende vanemaealiste puhul võib veel esineda vajadus toetada enda õppivaid lapsi. (Vaadates kokkuvõtvalt 50-74-aastaseid ja kõiki nende enda lapsi samas leibkonnas vanusest sõltumata näeme, et vähemalt ühe enda alaealise või täisealise lapsega elab koos ligi kolmandik (30%) 50-74-aastastest.)

Lisaks alaealistele on leibkonnas teisi mitteaktiivseid, täisealisi liikmeid, kelle sissetulekud võivad olla töötavate leibkonnaliikmetega võrreldes väiksemad või üldse puududa. Ülevaade neist on joonise 2 viimases jaotuses, kus näeme, et ligi pooled (48%) 50-74-aastastest elavad leibkonnas, kus on vähemalt üks mittetöötav vanaduspensionär ning 12% leibkonnas, kus on vähemalt üks mittetöötav töövõimetuspensionär. Vähemalt ühe töötava liikmega leibkonnas elab 18% 50-74-aastastest, seejuures 14% puhul on tegemist töötava töötajaga, 4% puhul aga töötamisest loobunud ehk heitunud leibkonnaliikmega.

Joonis 2 – 50-74-aastaste inimeste leibkondade suurus, vanuskoosseis ning alaealised ja täiskasvanud liikmed, %



Vanemaealiste isiklike ja leibkonna sissetulekuid ning nende hinnanguid oma majanduslikule toimetulekule käsitletakse täpsemalt peatükis „Majanduslik toimetulek“. Lisaks, et jälgida edasiste teemade seoseid inimeste majandusliku toimetulekuga, on järgnevate peatükkide mitmetel joonistel lisaks peamistele sotsiaal-demograafilistele lõigetele vaadeldud tulemusi ka läbi hinnangu isiklike toimetulekule (lõige Isiklik toimetulek).

2 TERVIS JA TEGEVUSPIIRANGUD

2.1 Enesehinnanguline tervis ja terviseprobleemid

Rohkem aastaid hea tervise juures tähendab paremat elukvaliteeti, suuremat iseseisvust ja võimalust jääda aktiivseks. Hea tervise juures olev vananev elanikkond tähendab ka väiksemat survet tervishoiusüsteemidele ja vähem selliseid inimesi, kes lähevad halva tervise pärast varem pensionile.⁷

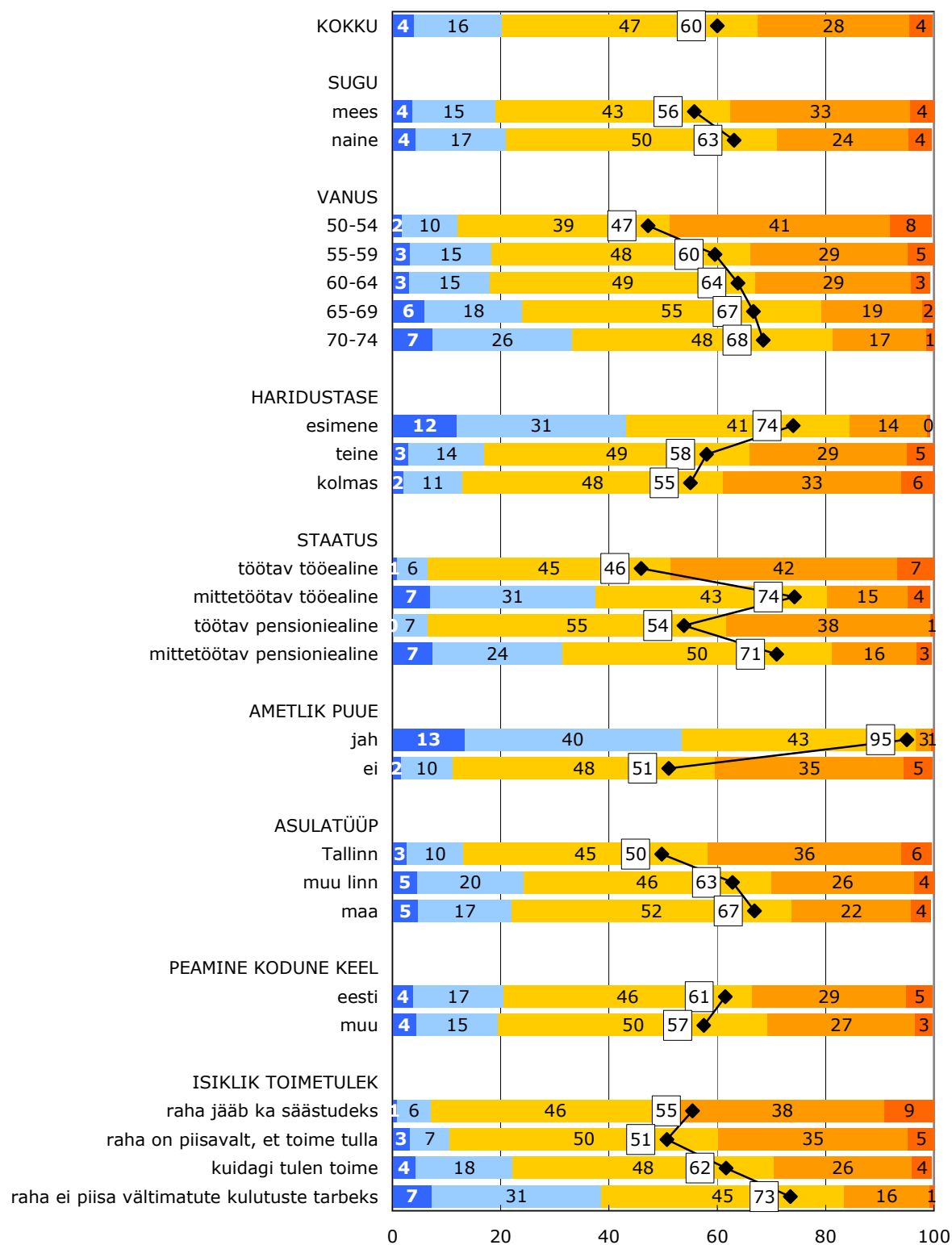
Käesoleva uuringu andmetel loeb oma tervist kas heaks või väga heaks ligi kolmandik (32%) Eesti 50-74-aastastest (joonis 3). Halb või väga halb tervis on enda hinnangul 20% vanemaealistest ning ligi pooled (47%) jäävad selle suhtes neutraalsele seisukohale „ei hea ega halb”. Viimast laadi hinnanguid annavad võrreldes meestega veidi enam just naised (50%, mehed 43%), mehed seevastu hindavad sagedamini oma tervist pigem heaks (33%, naised 24%), mis võib tuleneda eelmises peatükis toodud asjaolust, et mehi on noormates vanusrühmades rohkem ja vanemates vähem.

Nagu jooniselt näha, langeb aga enesehinnanguline tervis oluliselt just 65-69-aastaste ning, veelgi enam, 70-75-aastaste inimeste hulgas. 50-74-aastastest on töötavad tööealised ja töötavad pensioniealised enesehinnangulise tervise poolest sarnased, esimeste hulgas on siiski rohkem neid, kes hindavad oma tervist väga heaks (7%, töötavad pensioniealised 1%), samuti heaks (42%, töötavad pensioniealised 38%). Väga halva või halva enesehinnangulise tervisega inimesi on seevastu rohkem mittetöötavate ja puudega vanemaealiste hulgas. Ka esimese taseme või madalama haridusega vanemaealised eristuvad selle poolest, et võrreldes teise ja kolmanda haridustaseme eakaaslastega on nende hulgas rohkem inimesi, kes enda tervist halvaks (31%) või väga halvaks (12%) hindavad.

Lisaks näeme joonisel 3 tervisehinnangute taustal ka 50-74-aastaste pikaajaliste krooniliste haiguste ja terviseprobleemide esinemissagedust. Kui tervis on halb või väga halb viiendikul (20%) vanemaealistest, siis pikaajaline krooniline haigus või terviseprobleem esineb üle poolel (60%). Ka siin esineb seda meeste hulgas, võrreldes naistega, veidi harvem (vastavalt 56% ja 63%). Kuid jällegi näeme, et pikaajaliste terviseprobleemide esinemissagedus suureneb vanuse kasvades, mistõttu see tõenäoliselt tuleneb meeste väiksemast osakaalust 65-aastaste ja vanemate inimeste hulgas. Ka siin erinevad madalama haridusega vanemaealised teise ja kolmanda haridustasemega inimestest, kuna neil esineb kroonilisi haigusi ja terviseprobleeme sagedamini (vastavalt 74%, 58% ja 55%). Kõige enam eristuvad puudega vanemaealised, kelle hulgas on kõige rohkem nii halva tervise (53%) kui krooniliste haiguste ja terviseprobleemidega (95%) inimesi.

⁷ Euroopa Liidu Rahvatervise portaal. Eakad. ec.europa.eu/health-eu/my_health/elderly/index_et.htm (01.08.2010)

Joonis 3 - 50-74-aastaste inimeste enesehinnanguline tervis ning pikaajalise kroonilise haiguse/terviseprobleemi esinemine, %



2.2 Tegevuspiirangud ja puue

Lisaks enesehinnangulisele tervisele ning krooniliste haiguste ja terviseprobleemide esinemisele küsiti vanemaealistelt ka tegevuspiirangute esinemise kohta viimase 6 kuu jooksul ning ametlikult määratud puude olemasolu. Tegevuspiirangud võivad tuleneda nii haigustest kui muudest terviseprobleemidest, s.h ka mõne kehalise funktsiooni kaotusest või kõrvalekaldest, mis takistavad inimesel iseseisvalt igapäevaelus, s.h ka tööelus hakkama saada ning loovad vajaduse abivahendite ja kõrvalabi⁸ järele.

Puude defineerimisel lähtutakse Eestis ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonist⁹, mille kohaselt hõlmab puuetega inimeste mõiste isikuid, kellel on pikaajaline¹⁰ füüsiline, vaimne, intellektuaalne või meeleline kahjustus, mis võib koostoimel erinevate takistustega tõkestada nende täielikku ja tõhusat osalemist ühiskonnaelus teistega võrdsetel alustel. Seega on puue otseselt seotud nii tervise kui tegevuspiirangutega – mida raskem on puue, seda sagedamini hinnatakse oma tervist kas halvaks või väga halvaks ning seda rohkem tuntakse end piiratuna igapäevategevustes.¹¹

Joonisel 4 näeme, et kui tegevuspiiranguid esineb kokku keskmiselt 40% 50-74-aastastest inimestest, siis ametlikult määratud puude raskusaste on uuringu andmetel¹² 21%. Tegevuspiirangute esinemisel on näha, et mida vanemad inimesed, seda sagedamini need esinevad (31%...50%). Seos on ka elukohaga - Tallinnas elavate vanemaealiste hulgas esineb tegevuspiiranguid vähem (31%...46%), võrreldes muudes linnades ja maal elavate eakaaslastega. Lisaks on tegevuspiirangutel seos ka haridusega – mida kõrgem haridustase, seda vähem tegevuspiirangutega inimesi (54%...35%). Mittetöötavatel tööealistel esineb tegevuspiiranguid sagedamini (57%), mistõttu nad sarnanevad selles osas mittetöötavate pensioniealistega (51%), aga ka 70-74aastaste vanusrühmaga (50%). Võrdluseks – töötavatest tööeas 50-74-aastastest on tegevuspiirang 25%, puue aga 13% - ehk mõlemat esineb oluliselt vähemal määral.

Samuti esineb puudega inimesi enim halva ja väga halva enesehinnangulise tervisega vanemaealiste hulgas, kellest nad moodustavad 56%). Lisaks eristuvad teistest sagedasema puudega ka mittetöötavad tööealised, kellest puue on ligi pooltel (46%).

⁸ Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus (2010) defineerib kõrvalabi või juhendamist abi osutamiseks inimesele, kes ei tule iseseisvalt toime söömise, hügieenitoimingute, riietumise, liikumise või suhtlemisega.

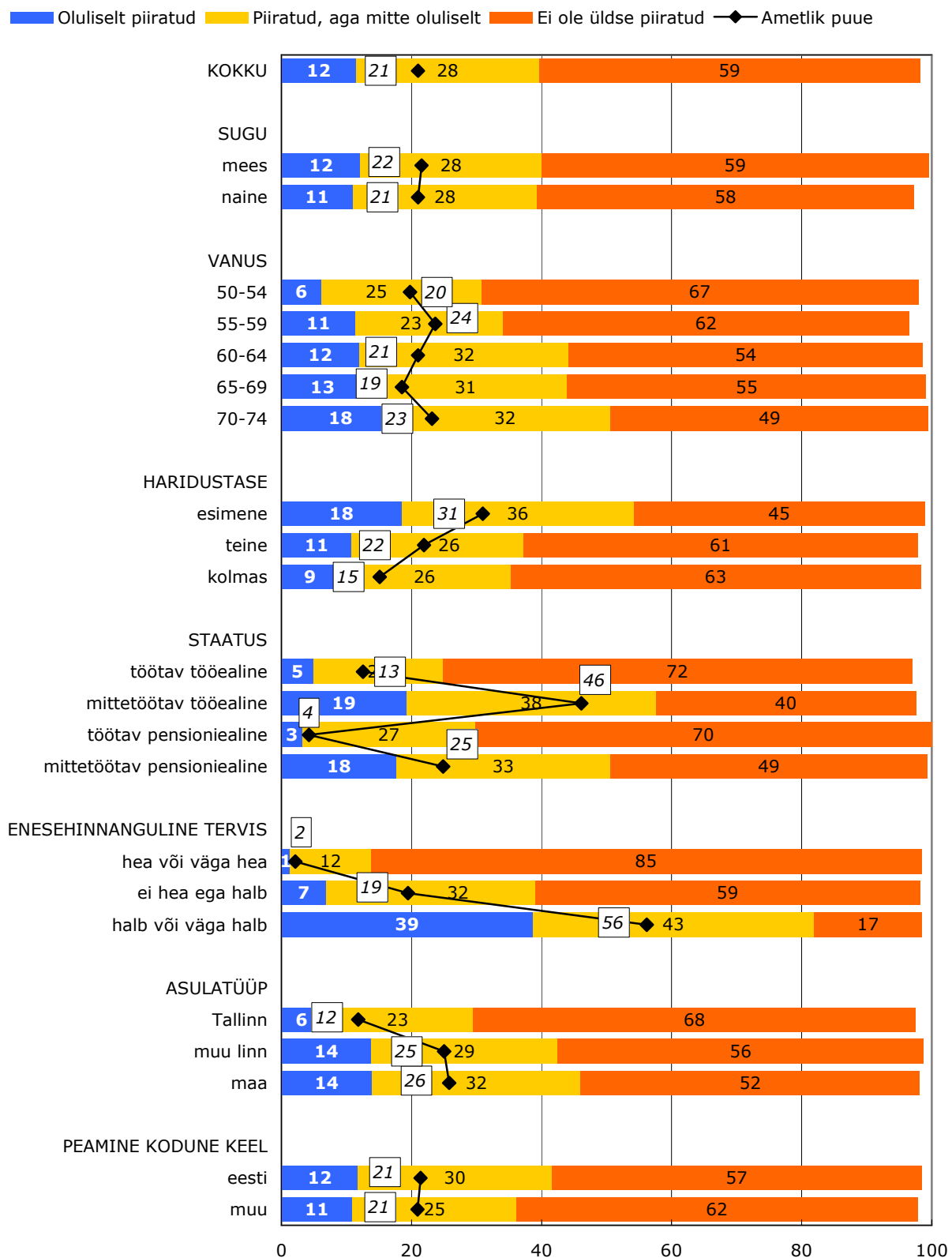
⁹ ÜRO. (2006). Puuetega inimeste õiguste konventsioon. Sotsiaalministeeriumi koduleheküljel: www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/puudega_inimestele/1_Puuetega_inimeste_õiguste_konventsioon_eeesti.pdf (04.07.2010).

¹⁰ Pikaajalise kahjustuse all peetakse silmas olukorda, kus tervisekahjustuse periood on kestnud vähemalt 12 kuud ja rohkem. Vt ka Sotsiaalministeeriumi koduleheküljel: www.sm.ee/sinule/puudega-inimesele.html. (04.07.2010).

¹¹ 2009. a „Puuetega inimeste ja nende pereliikmete hoolduskoormuse uuring“ (sihtrühm: 16-aastased ja vanemad puuetega inimesed ning neid peamiselt abistavad või hooldavad pereliikmed). Raport Sotsiaalministeeriumi koduleheküljel: www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/kogumik/PIU2009_loppraport.pdf. (04.07.2010).

¹² 1. jaanuari 2010 seisuga oli Sotsiaalkindlustusmeti andmetel puuetega 50-74-aastaseid 55 340, mis teeb keskmiselt 15% samas vanuses Eesti elanikkonnast (Statistikaameti andmetel 378 409 inimest) – ehk vähem kui uuringu tulemusena saadud hinnang. Ülemõõtmine võis tuleneda küsimuse esitamise viisist („Kas teil on ametlikult määratud puue?“), mis andis võimaluse vastata ka minevikus määratud puude kohta.

Joonis 4 - 50-74-aastaste inimeste tegevuspiirangute esinemine ja ametliku puude olemasolu, %



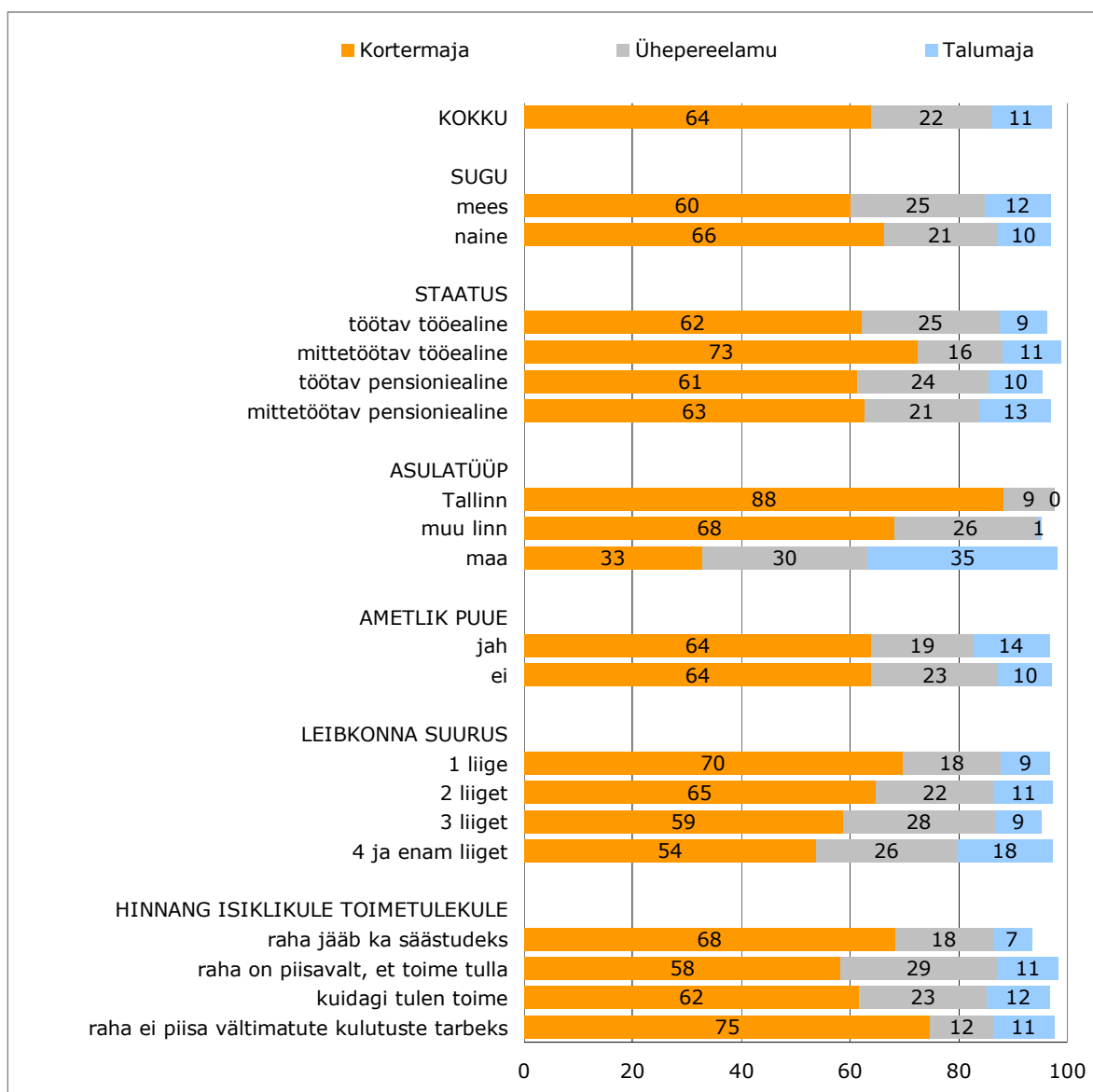
3 ELAMISTINGIMUSED

3.1 Elamutüübid

Uuringu andmetel elab suurim osa ehk ligi kaks kolmandikku (64%) 50-74-aastastest kortermajas. Ligi viiendik (22%) vanemaealistest elab ühepereelamus ning umbes kümnendik (11%) talumajas. Kahepere- või ridaelamus elab suhteliselt vähe ehk 3% vanemaealistest.

Vaadeldes joonisel 5 lähemalt kolme peamist elamutüüpi asulatüüpide lõikes näeme, et linnade vanemaealised elavad peamiselt kortermajades (vastavalt Tallinna elanikest 88% ja muude linnade elanikest 68%). Muude linnade vanemaealistest elab umbes viiendik (26%) ka ühepereelamutes. Maal elavad vanemaealised elavad üsna võrdselt nii korterelamutes (33%), ühepereelamutes (30%) kui talumajades (35%). Leibkonna suuruse lõikes on näha tendentsi, et kortermajades elavad sagedamini 1- ja 2-liikmelised leibkonnad (vastavalt 70% ja 65%) kui suuremad (54%-59%).

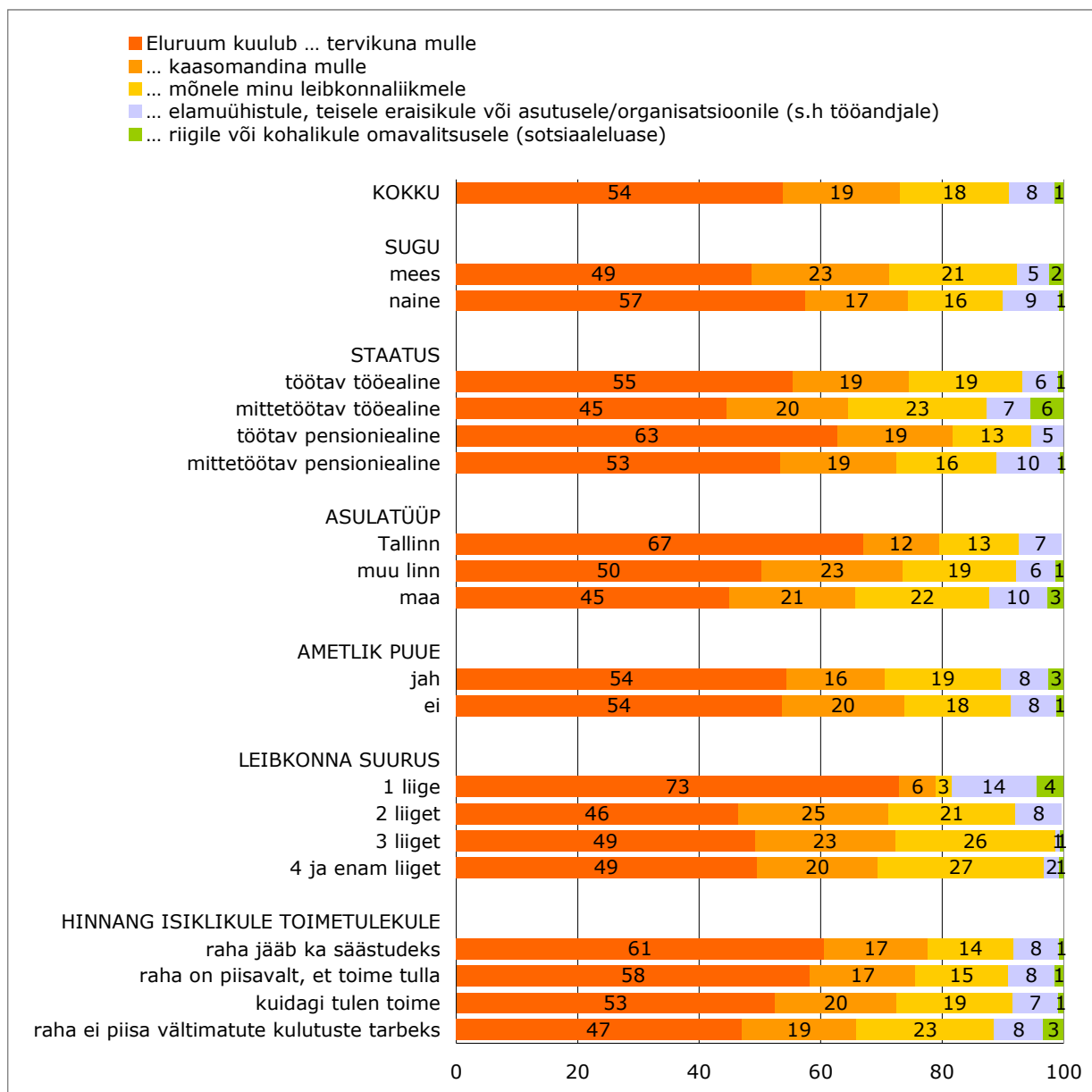
Joonis 5 – 50-74-aastaste inimeste peamised elamutüübid, %



Märkus: kuna kahepere- või ridaelamus elavad vanemaealised moodustavad vaid 3%, siis ei ole seda jaotust joonisele lisatud.

Eluruumid (kööki arvestamata) on peamiselt 2- või 3-toalised (vastavalt 32% ja 35% vanemaealistel). Ühetoalises eluruumis elab 9%, 4 ja enam tuba on aga ligi veerandil (24%) vanemaealistest. Seejuures on umbes pooled (54%) 50-74-aastastest oma eluruumi ainuomanikud, kaasomandis on ligi viiendiku (19%) eluruum (joonis 6). Ligi viiendik (18%) elab oma leibkonnaliikmele ning 8% kas elamuühistule, teisele eraisikule või asutusele/organisatsioonile (s.h tööandjale) kuuluvas eluruumis. 1% eluruum kuulub riigile või kohalikule omavalitsusele.

Joonis 6 – 50-74-aastaste inimeste eluruumide omandisuhted, %



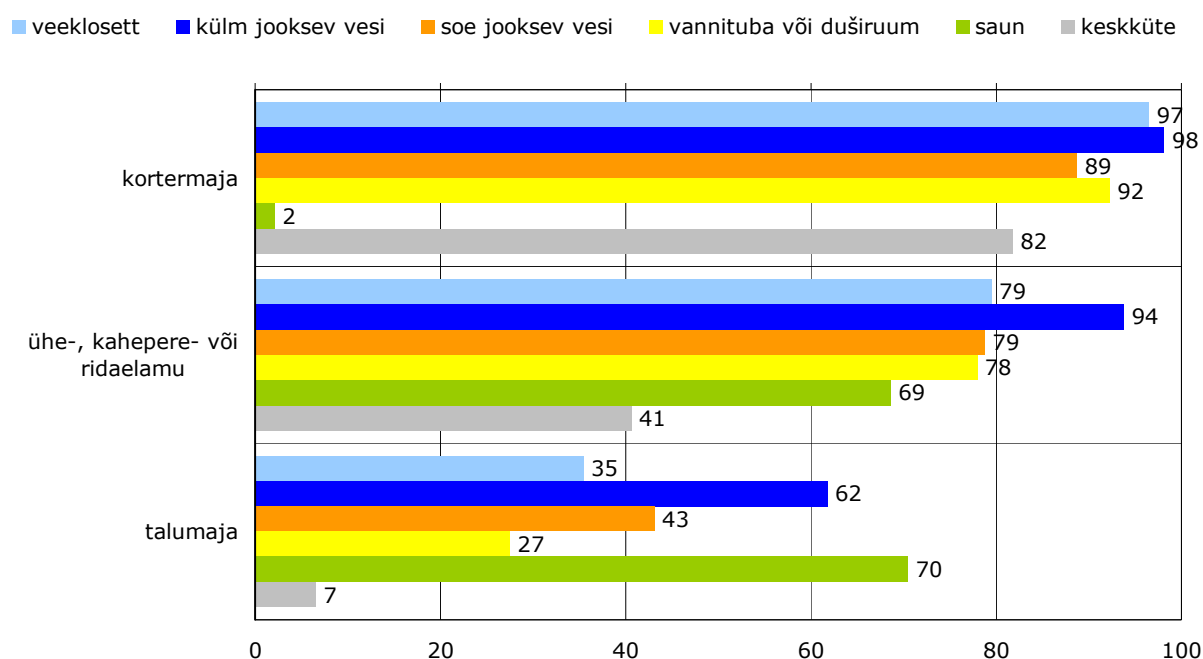
Eluasemelaenu tagasimaksed kuuluvad iga kümnennda (10%) vanemaealise igakuiste kohustuste hulka, seejuures sõltumata hinnangust oma isiklikule majanduslikule toimetulekule. Teistega võrreldes on eluasemelaenu tagasimaksjaid veidi rohkem tööealiste (15%) ning vähem pensioniealiste hulgas (5%). Eluasemelaenu tagasimaksjaid on veidi rohkem ka kolme ning 4 ja enama liikmega leibkonnas elavate vanemaealiste hulgas (vastavalt 16% ja 17%).

Köök või kööginurk on praktiliselt kõigi vanemaealiste eluruumis (99%), samuti vähemalt külm jooksev vesi (93%) ja kanalisatsioon (89%) ning veeklosett (86%). Vannituba või duširuum ning soe

jooksev vesi on samuti valdava enamiku vanemaealiste eluruumides (vastavalt 82% ja 81%). Saun on eluruumis umbes veerandil (26%), keskküte aga üle pooltel (63%) vanemaealistest.

Elamistingimusi on lähemalt vaadeldud järgnevatel joonistel elamutüübi ning leibkonna suuruse järgi. Joonisel 7 näeme, et kortermajas, samuti ühe-, kahepere või ridaelamustes elavate vanemaealiste eluruumides on enamasti külm vesi olemas (vastavalt 98% ja 94%), veekloseti ning sooja vee osas on erinevused veidi suuremad – pigem on need olemas kortermajade elanikel. Samas on ühe- ja kahepere ning ridaelamutes elavatel vanemaealistel enamasti nii vannituba või duširuum kui ka saun (vastavalt 79% ja 69%). Kortermajades elavatest vanemaealistest omab sauna vaid 2%. Ootuspäraselt kuulub saun sageli just talumajas elavatel vanemaealiste eluruumide juurde (70%). Vannituba või duširuum on ligi kolmandiku (27%), jooksev soe vesi ligi poolte (43%) ning keskküte 7% talumajas elavate vanemaealiste eluruumis.

Joonis 7 – 50-74-aastaste inimeste eluruumide peamised mugavused elamutüübi järgi, %



Vaadeldes vanemaealiste elamistingimusi erineva suurusega leibkondades, on jooksva külma vee, veekloseti ning keskküte olemasolu osas eluruumide tingimused leibkonna suurusest sõltumata sarnased. Teiste tingimuste osas on veidi enam mugavusi kahe ja enamaliikmelistes leibkondades elavatel vanemaealistel – neist üle 80% on soe jooksev vesi ning vannituba või dušinurk, samas kui üksinda elavatest vanemaealistest on need umbes kahel kolmandikul (70%). Ka saun on pigem suuremas leibkonnas elavate vanemaealiste eluruumis.

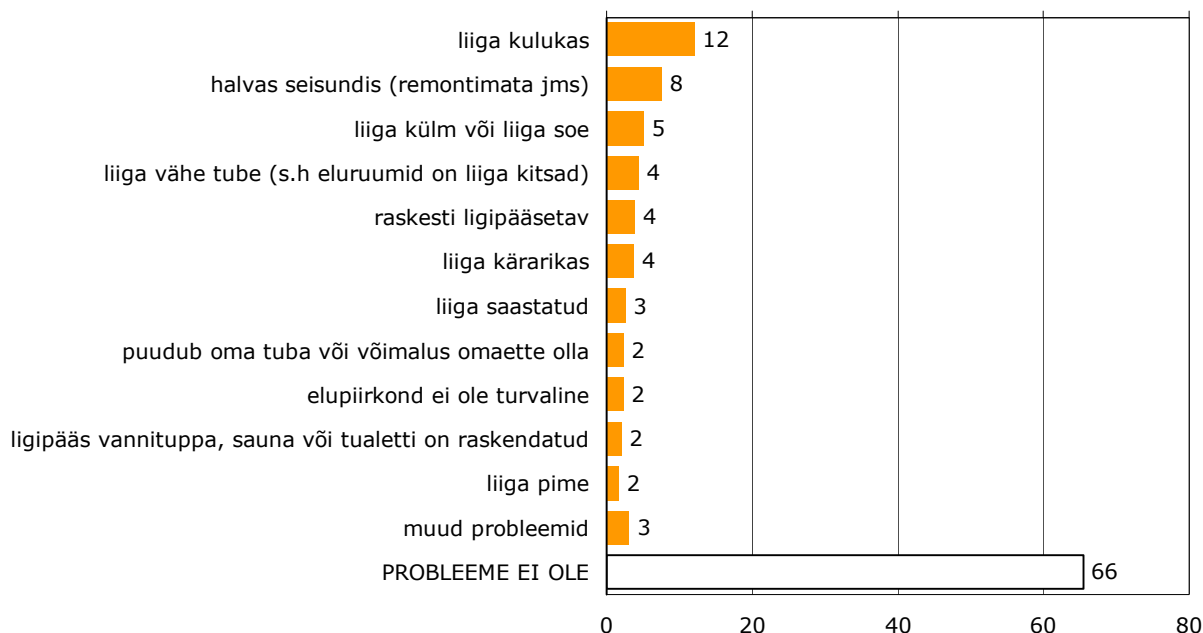
3.2 Elamistingimustega seotud probleemid

Elamistingimuste probleemid võivad tuleneda ühelt poolt inimese tegevuspüüangutest, mille korral inimene võib lisaks abivahenditele või kõrvalabile vajada ka eluruumi kohandamist. Teiselt poolt on aga asjaolusid, mis tegevuspüüangutega seotud ei ole (nt liiga külm või soe eluruum, liiga käre elukeskkond jms), kuid mis võivad oluliselt vähendada inimese rahulolu nii oma elamistingimuste kui elukvaliteediga.

Ülevaade olulisematest võimalikest elamistingimustega seotud probleemidest on toodud joonisel 8.

Kahe kolmandiku (66%) 50-74-aastaste hinnangul ei ole neil oma elamistingimustega probleeme. Umbes igale kaheksandale (12%) on peamiseks probleemiks aga eluruumi liiga suured kulud, samuti selle halb seisund (8%). Ülejäänud probleeme nimetas kuni viiendik vanemaealistest. Muude probleemide all (3%) toodi välja puudulikke hügieenitingimusi (puudub kanalisatsioon, soe või külm vesi), aga ka keskkütte puudumist ja eluruumide niiskust, halba joogivett ning asjaolu, et pood asub liiga kaugel.

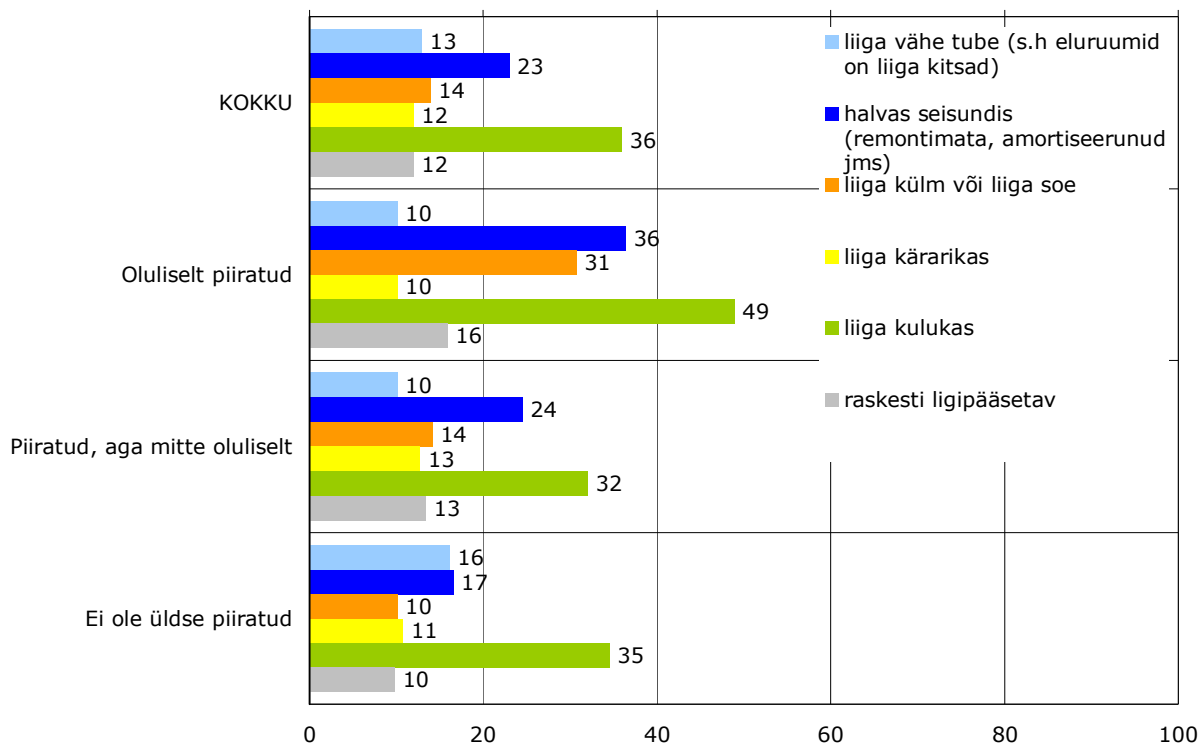
Joonis 8 – 50-74-aastaste inimeste elamistingimustega seotud probleemid, %



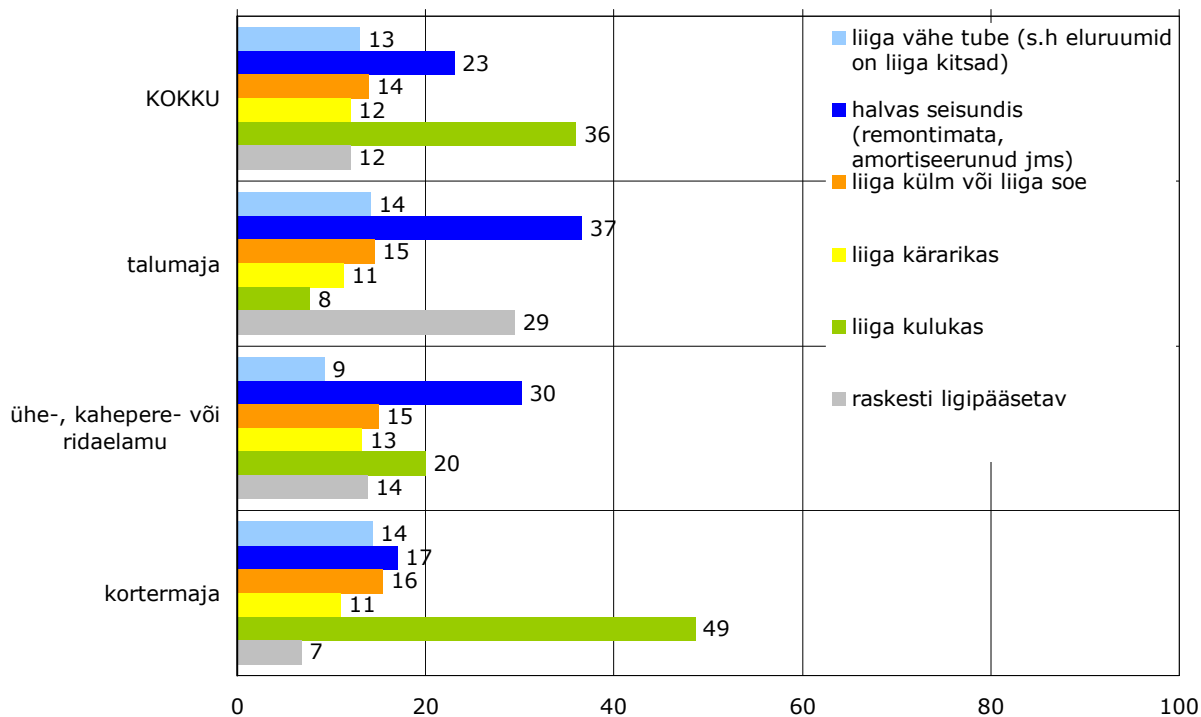
Vaadeldes esimese kuue probleemi esinemist esmalt tegevuspiirangute esinemise lõikes näeme, et probleemi liiga kitsaste eluruumide või kárarikkuse osas toovad üsna sarnaselt välja kõik vanemaealised, tegevuspiirangutest sõltumata. Suuremad erinevused on hinnangutes eluruumide kulukusele, seisundile ja temperatuurile, millega rahulolematutena eristuvad teistest rohkem oluliste tegevuspiirangutega vanemaealised. Nii peab oma eluruumi liiga kulukaks pea pool (49%), liiga halvas seisundis olevaks veidi üle kolmandiku (36%) ning liiga külmaks või soojaks ligi kolmandik (31%) neist oluliste tegevuspiirangutega vanemaealistest, kellel eluruumidega probleeme esineb (joonis 9).

Elamutüüpide lõikes torkab silma, et eluruumide suurust, temperatuuri ja kárarikkust tuuakse välja üsna sarnaselt (joonis 10). Eluruumi halb seisund ja ligipääsetavus sellele on sagedasemaks probleemiks talumajade elanikele (vastavalt 37% ja 29%). Liigse kulukuse aga toovad välja peamiselt korteris elavad vanemaealised (49%). Samas toob ka ligi kolmandik (30%) ühe- ja kahepere- ning ridaelamutes elavatest vanemaealistest probleemina välja eluruumi halva seisundi.

Joonis 9 - 50-74-aastaste inimeste peamised elamistingimustega seotud probleemid inimese tegevuspiirangu järgi (% , vanemaealised, kellel esines elamistingimustega probleeme)



Joonis 10 – 50-74-aastaste inimeste peamised elamistingimustega seotud probleemid inimese elamutüübi järgi (% , vanemaealised, kellel esines elamistingimustega probleeme)



3.3 Eluruumide kohandamise vajadus

Kui eelnevalt selgus, et kahel kolmandikul (66%) 50-74-aastastest ei ole oma elamistingimustega probleeme, siis uuringu andmetel puudub valdaval enamikul vanemaealistest (88%) vajadus ka eluruumide kohandamise järgi kas terviseprobleemist, puudest või tegevuspiirangust tingituna.

Neid vanemaealisi, kelle eluruum on iseseisvaks toimetulekuks kohandatud, on 4% - seejuures 3% arvates on seda tehtud piisavalt, 1% arvates vajaks see aga täiendavalt kohandamist. Neid, kelle eluruum ei ole kohandatud, kuid kes seda siiski vajaksid, on 7%. Kokku vajab koos nende vanemaealistega, kelle eluruum täiendavalt kohandamist vajaks, eluruumi kohandamist 8% 50-74-aastastest.

Kuna eluruumide kohandamise vajadus on seotud nii tervise, tegevuspiirangute kui puude esinemisega, on need löiked ka täiendavalt toodud joonisel 11. Näeme, et suurim vajadus eluruumi kohandamise järele on oluliste tegevuspiirangutega vanemaealistel, kellest umbes veerandi (26%) eluruumid ei ole kohandatud, kuid kes vajaksid seda. Täiendavat eluruumi kohandamise teenust vajaks lisaks 3% tegevuspiirangutega vanemaealistest. Ka puudega ning halva tervisega vanemaealistest vajaks eluruumi kohandamist pea sama paljud - vastavalt 22% ja 21% (seejuures mõlemate puhul 3% lisaks täiendavalt juba tehtud kohandamisele).

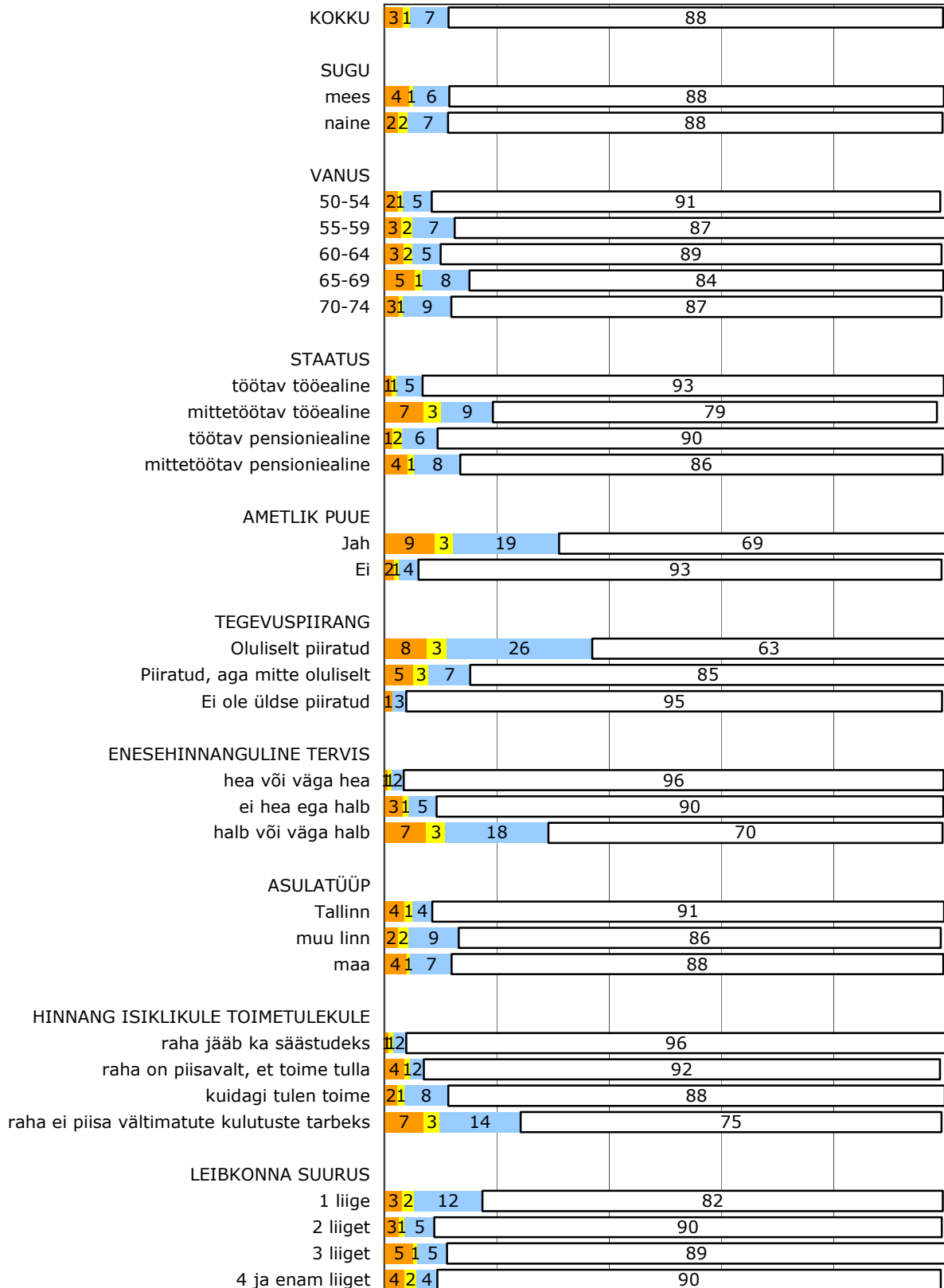
Kuna uuringu andmetel ei ole kõigil oluliste tegevuspiirangutega 50-74-aastastel puuet (ametlik puue on neist 69%), viitab see asjaolule, et eluruumi kohandamise teenust vajavad tegelikult ka puudeta vanemaealised.

Samas, käesoleva uuringu andmetel ei suurene eluruumi kohandamise vajadus vanuse lisandumisega, küll on see aga suurem majanduslikult halvemas seisus olevate vanemaealiste hulgas. Nii on nende hulgas, kellel ei piisa raha ka vältimatute kulutuste tarbeks, võrreldes neist paremini toime tulevate eakaaslastega rohkem neid, kelle eluruum ei ole kohandatud, kuid kes seda vajaksid (14%). Täiendavat eluruumi kohandamist vajaks neist 3%, seega kokku 17%. Piisavad rahalised vahendid võimaldavad vanemaealistel ise oma eluruumi kohandada, mistõttu ka puudub vajadus vastava teenuse järele. Eelkõige on majanduslik toimetulek aga seotud regulaarse töötasu või vanaduspensioniga olemasoluga. See viitab asjaolule, et eluruumi kohandamise teenuse vajajateks on inimesed, kes ei saa töötasu või vanaduspensionit. Seega eristuvad eluruumi kohandamise vajaduse poolest teistest ootuspäraselt just tööealised mittetöötavad vanemaealised (kellest arvestatava osa moodustavad töövõimetuspensionärid). Neist ligi kümnendiku (9%) eluruum ei ole kohandatud, samas nad vajaksid seda. Täiendavalt aga vajaks eluruumi kohandamist veel 3%, seega kokku 12% tööealistest mittetöötavatest 50-74-aastastest.

Et vaadelda eluruumi kohandamise vajadust leibkonna suuruse taustal, on joonisel 11 ka lõige „Leibkonna suurus“: 1-liikmelise leibkonnana elavad vanemaealised eristuvad suuremates leibkondades elavatest eakaaslastest veidi suurema vajaduse poolest eluruumi kohandamise järgi. Eluruum ei ole kohandatud, kuid seda vajaks neist 12%. Täiendavat eluruumi kohandamist vajaks veel 2%, seega kokku 14% üksikutest 50-74-aastastest.

Joonis 11 - 50-74-aastaste inimeste vajadus eluruumi kohandamise järgi, %

- Jah, on kohandatud piisavalt
- Jah, on kohandatud, kuid vajaks veel kohandamist
- Ei ole kohandatud, kuid vajaks kohandamist
- Ei ole kohandatud ega vaja kohandamist



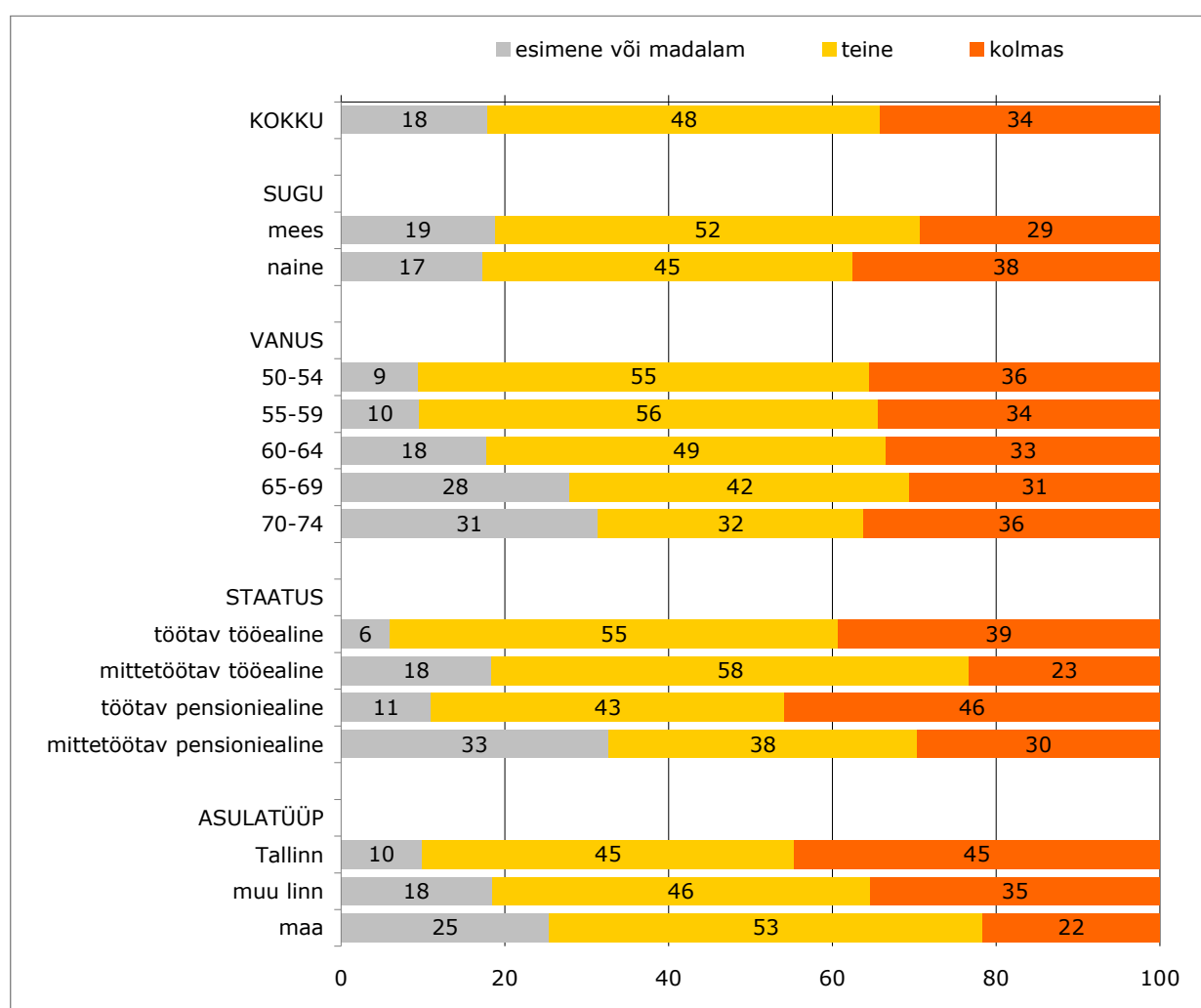
4 HARIDUS

Eelltoodud tulemused viitasid haridustaseme seotusele nii tervise, tegevuspiirangute kui ametliku puudega – parema tervisega vanemaealistel on kõrgem haridus, samas on kõrgema haridusega inimesi vähem tegevuspiirangute ning puuetega inimeste hulgas.¹³ Järgnev ülevaade käsitleb 50-74-aastaste Eesti elanike võimalusi haridusel osalemiseks põhjalikumalt.

4.1 Kõrgeim lõpetatud haridustase

Uuringu andmetel on suurimal osal ehk ligi pooltel (48%) 50-74-aastastest inimestest teise taseme haridus.¹⁴ Esimese taseme haridus on 18% ning kolmanda taseme haridus 34% vanemaealistest (joonis 12).

Joonis 12 - 50-74-aastaste inimeste kõrgeim lõpetatud haridustase (1), %



¹³ Vt ka 2009. a „Puuetega inimeste ja nende pereliikmete hoolduskoormuse uuring“ (sihtrühm: 16-aastased ja vanemad puuetega inimesed ning neid peamiselt abistavad või hooldavad pereliikmed). Raport Sotsiaalministeeriumi koduleheküljel: www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/kogumik/PIU2009_loppraport.pdf. (04.07.2010).

¹⁴ Esimese taseme haridus või madalam - alghariduseta, algharidus, põhiharidus, kutseharidus põhihariduseta noortele.

Teise taseme haridus - üldkeskharidus, kutsekeskharidus põhihariduse baasil, keskeriharidus põhihariduse baasil, kutseõpe põhihariduse baasil, kutsekeskharidus keskhariduse baasil.

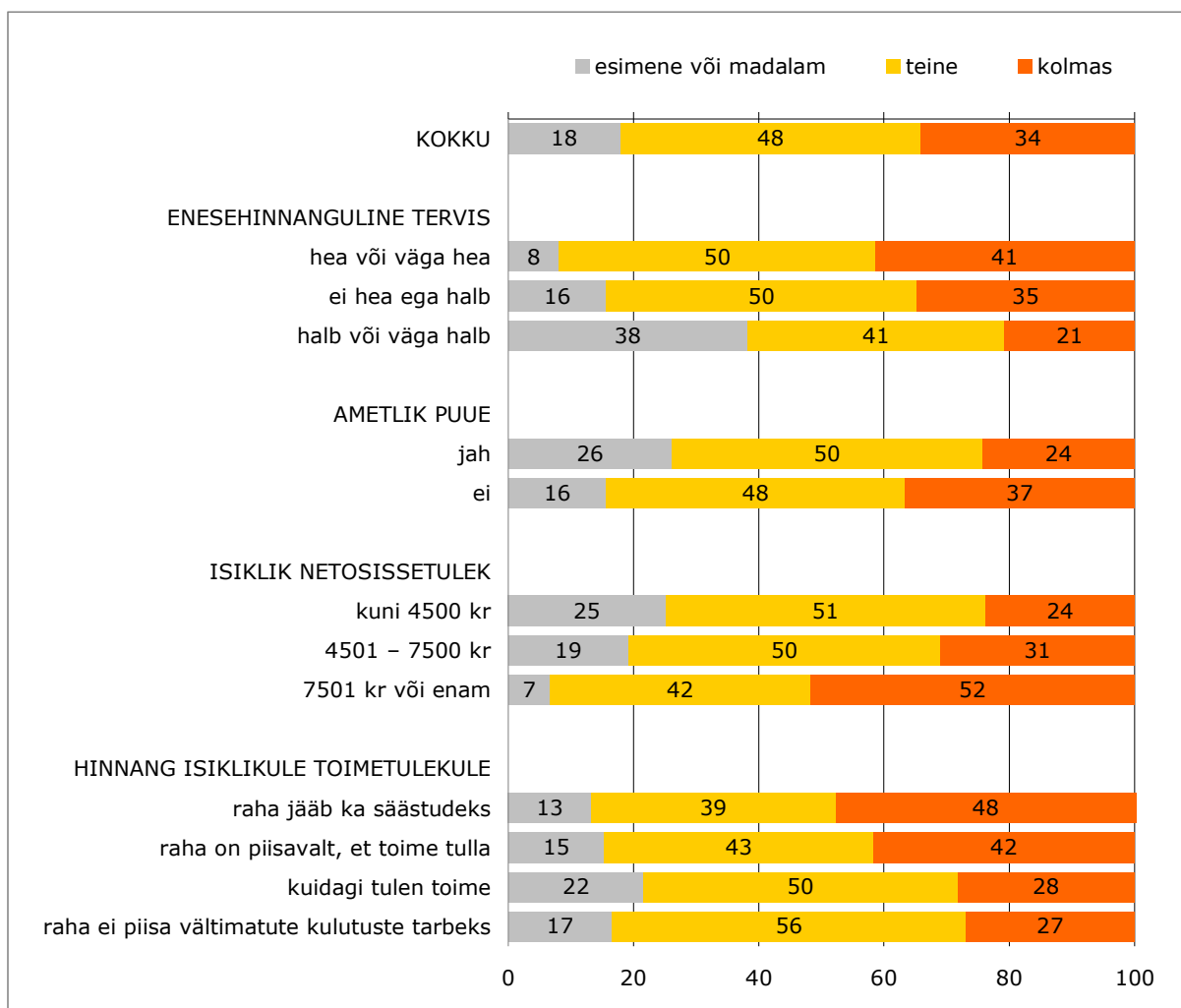
Kolmanda taseme haridus - akadeemiline kõrgharidus (bakalaureusekraad, magistrikraad), rakenduslik kõrgharidus (rakenduskõrgharidus, diplomiope, kutsekõrgharidus), keskeriharidus keskhariduse baasil, doktorikraad.

Mehi ja naised võrreldes näeme, et naiste hulgas on veidi rohkem kõrgeima ehk kolmanda taseme haridusega inimesi - 38% (võrdluseks – meestest 29%). Ka vanuse tõustes kasvab esimese või madalama taseme haridusega inimeste osakaal. Vastavalt on nooremates vanusrühmades rohkem teise taseme haridusega isikuid, samas kui kõrgeima taseme haridusega vanemaealisi on kõigis vanusgruppides peaaegu võrdselt (umbes kolmandik).

Erinevaid staatuseid võrreldes ilmneb, et kõrgeima taseme haridusega inimesi on märgatavalt rohkem töötavate pensioneerlaste hulgas (46%), mis võib viidata asjaolule, et kõrgharidusega kaasneb ka suurem võimalus vanemas eas soovi korral töötamist jätkata. Võimalusi vanemas eas töötamiseks võib pakkuda kõrgharidust eeldavate ametikohtade paindlikum töökorraldus, mis võimaldab näiteks osajaga töötamist, võrreldes madalamat haridust nõudvate ametikohtadega. Lisaks võib vanemaealiste kõrgharidusega spetsialistide püsivust tööturul soodustada võrdväärsete töö- ja elukogemustega noorema tööjõu nappus ja muud asjaolud. Kõrgeima taseme haridusega inimesi on keskmisest rohkem ka Tallinnas elavate (45%) ning vähem maal elavate (22%) vanemaealiste hulgas.

Haridustasemete jaotus tervislikust olukorrast ja puudest lähtuvalt, samuti isikliku netosissetuleku ja majandusliku toimetulekuga rahulolu taustal, on toodud joonisel 13.

Joonis 13 - 50-74-aastaste inimeste kõrgeim lõpetatud haridustase (2), %



Kolmanda taseme haridusega inimesi on teistega võrreldes märgatavalt rohkem nii suurima isikliku netosissetulekuga vanemaealiste kui ka nende hulgas, kes on kõige rohkem rahul oma isikliku majandusliku toimetulekuga.

Esimese või madalama taseme haridusega inimesi on märkimisväärselt rohkem (38%) halva tervisega inimeste hulgas, mis on seostatav sellega, et madalama haridusega inimesi on rohkem just vanemate vanemaealiste (60-74a) hulgas, kelle puhul ka tervisehinnangud hakkavad langema. Vastavalt on vähem kõrgemate haridustasemetega inimesi. Sarnaselt on kolmanda taseme haridusega inimesi vähem ka puudega vanemaealiste hulgas, samas on siin keskmisega võrreldes sama palju teise taseme haridusega inimesi. Esimese taseme haridus on 16% puuetega 50-74-aastastest

Enamik 50-74-aastastest on omandanud oma kõrgeima haridustaseme enne 1980. aastat, seejuures 11% 80-90ndatel, 63% 60-70ndatel ning 15% 40-50ndatel aastatel. Viimase 10 aasta jooksul on seda teinud vaid 1% vanemaealistest. Üsna ootuspäraselt on kõrgeima haridustaseme omandamine seotud vanusega – mida kõrgem on iga, seda kaugemale jääb ka selle omandamise aeg.

4.2 Osalemine enesetäienduses

Enesetäiendamist on käesolevas uuringus vaadeldud kahe erineva vajaduse kaudu. Ühelt poolt võib enesetäiendamine olla vajalik tööturul konkurentsivõime saavutamiseks või säilitamiseks. Teiselt poolt võib nii täiendkoolituse kui ka täiendava tasemeõppe ette võtta ka isiklikust huvist enesetäiendamise vastu.

Uuringu tulemused näitavad, et olemasoleva põhitöö (töötavate vanemaealiste puhul) või eelmise põhitöö (mittetöötavate vanemaealiste puhul) saamiseks tuli täiendkoolitus või tasemeõpe läbida ligi kolmandikul (32%) 50-74-aastastest.

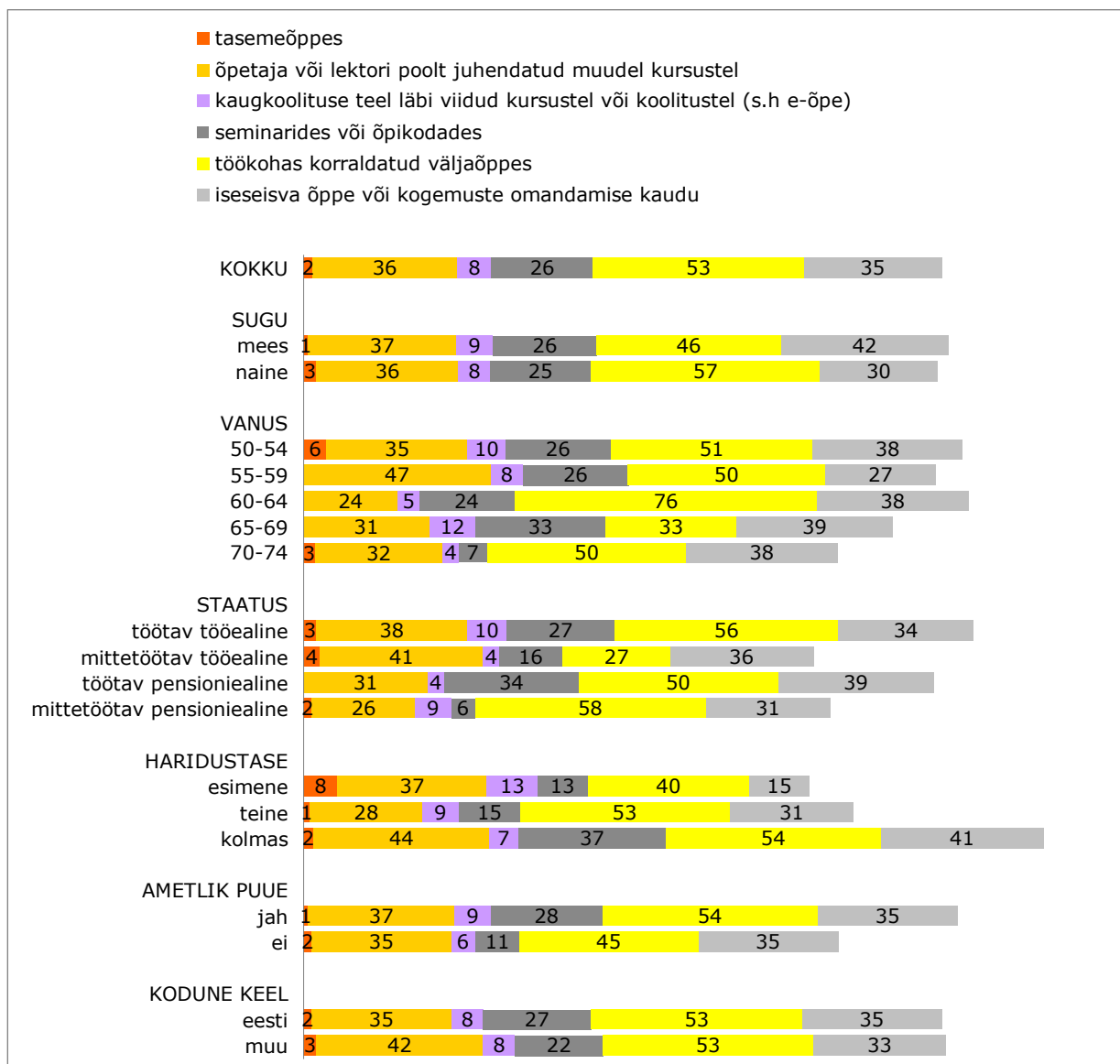
Viimase 12 kuu jooksul läbis enesetäiendamise eesmärgil mõne koolituse või õppe sarnaselt umbes kolmandik (32%) 50-74-aastastest, seejuures ligi pooled (46%) töö- ning 16% pensionialistest. End täiendanutest veidi üle poole (53%) osales töökohas korraldatud väljaõppes, umbes kolmandik (36%) õpetaja või lektori poolt korraldatud muudel kursustel ning sama paljud (35%) täiendasid end iseseisva õppe või kogemuste omandamise kaudu (joonis 14). Umbes neljandik (26%) osales seminaril või õpikodades, 8% kaugkoolituse teel läbi viidud kursustel (s.h e-õpe) ning 2% tasemeõppes.

Teistest rohkem paistavad erinevates õppetegevustes osalemisega silma kõrgeima ehk kolmanda taseme haridusega 50-74-aastased, kes lisaks töökohas korraldatud koolitustele (53%) on teistega võrreldes osalenud aktiivsemalt nii õpetaja või lektori poolt korraldatud muudel kursustel (44%), seminaril või õpikodades (37%) kui iseseisva õppe teel (41%).

Lisaks näeme, et õppetegevustes osalevad puudeta vanemaealised rohkem, võrreldes puudega eakaaslastega. Koduse keele alusel erinevusi ei esinenud.

Peamise ajendina märkisid viimase 12 kuu jooksul end täiendanud vanemaealistest ligi pooled (48%) soovi kindlustada oma senist töökohta. 43% tegi seda tööandja suunamise tõttu ning 41% soovis end arendada valdkondades, mis neid huvitavad.

Joonis 14 - 50-74-aastaste inimeste enesetäiendamine (% , viimase 12 kuu jooksul end täiendanud vanemaealised)

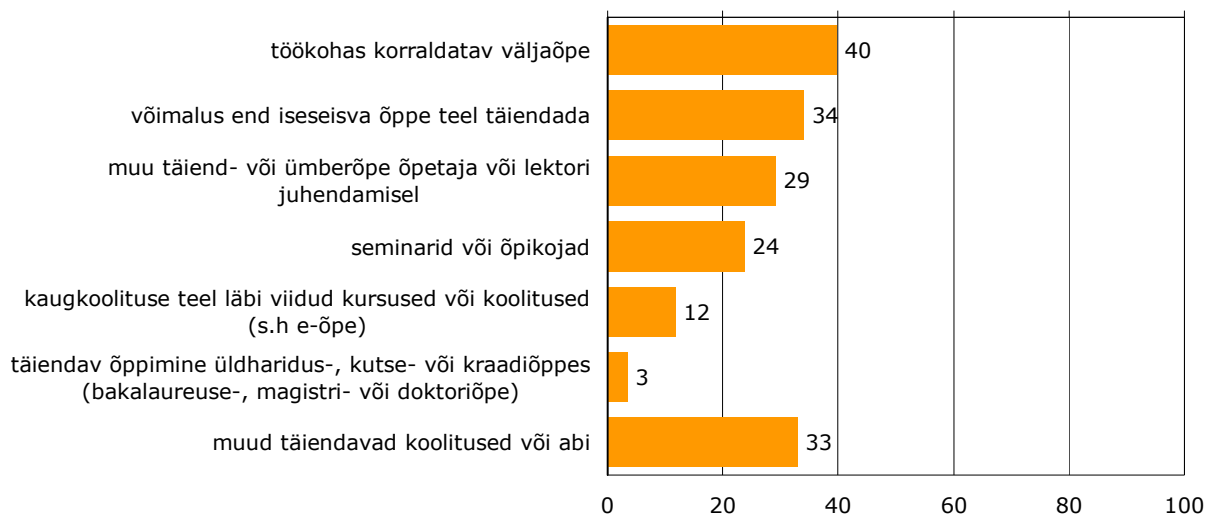


4.3 Soov end edaspidi täiendada

Kui kõigist 50-74-aastastest ei täiendanud end viimase 12 kuu jooksul 66%, siis 57% ei soovi seda enda sõnul teha ka edaspidi. 39% vanemaealistest on aga edasisest enesetäiendamisest huvitatud.

Soov end täiendada on seotud töötamisega – ehk töölkäivad vanemaealised on sellest rohkem huvitatud. Nii on ka ootuspärane, et suurimat huvi pakub vanemaealistele töökohas korraldatav väljaõpe (40%), aga ka võimalus end iseseisvalt täiendada (34%; joonis 15).

Joonis 15 – 50-74-aastaste inimeste huvi edasise enesetäiendamise vastu (% , enesetäiendamisest huvitatud vanemaealised)



5 ÜLDINE HÕIVATUS: TÖÖTURUL, VABATAHTLIKUNA NING ABISTAJANA

Ootused erinevas eas inimestele on tööhõive osas erinevad: tööelistelt¹⁵ oodatakse panustamist tööturul, pensioniealistelt enam mitte. Samas jääb osa inimesi ka pensioniea saabudes aktiivseks mitte ainult tööturul osalemise ja tasustatud töö tegemise mõistes, vaid panustades ka vabatahtlikuna töötades ja teisi abistades. Kõigi nende tegevuste koondnimetusena kasutatakse uuringus järgnevalt mõistet „üldine hõivatus“.

Üldine hõivatus on huvipakkuv eelkõige seetõttu, et koos infoga vaba aja tegevuste kohta, mida käsitletakse eraldi järgnevas peatükis, annab see parema ettekujutuse vanemaealiste kohustustest ja huvidest ühiskonnaelus osalemisel. Eriti oluline on üldine hõivatus nende inimeste puhul, kes ei tee tasustatud tööd (peamiselt on tegemist pensionieas, aga ka tööeas, kuid töövõimetuspensionil olevate või töötute vanemaealistega), et mõista, milliste alternatiivsete tegevuste jaoks on neil huvi ja energiat.

5.1 Üldine hõivatus

Uuringu andmetel on kõigest 50-74-aastastest 48% hõivatud tasustatud tööga, 5% vabatahtliku tööga ning 16% teiste abistamise või hooldamise kohustusega, mis võtab olulise osa nende ajast (joonis 16). Mehed on naistega võrreldes veidi enam hõivatud tasustatud tööga (vastavalt 51% ja 46%), mis tuleneb asjaolust, et tööelisi mehi on rohkem kui pensioniealisi mehi. Naised seevastu on meestest veidi enam hõivatud teiste abistamisega (vastavalt 19% ja 12%).

Tasustamata vabatahtliku töö osas väärib väljatoomist asjaolu, et silma paistavad eelkõige tasustatud tööga hõivatud¹⁶ vanemaealised. Kui keskmiselt tegeles sellega 5% 50-74-aastastest, siis tasustatud tööga hõivatud tööelistest 8% ja pensioniealistest 10% (võrdluseks – tasustatud tööga mittehõivatud tööelistest 3% ja pensioniealistest 2%).

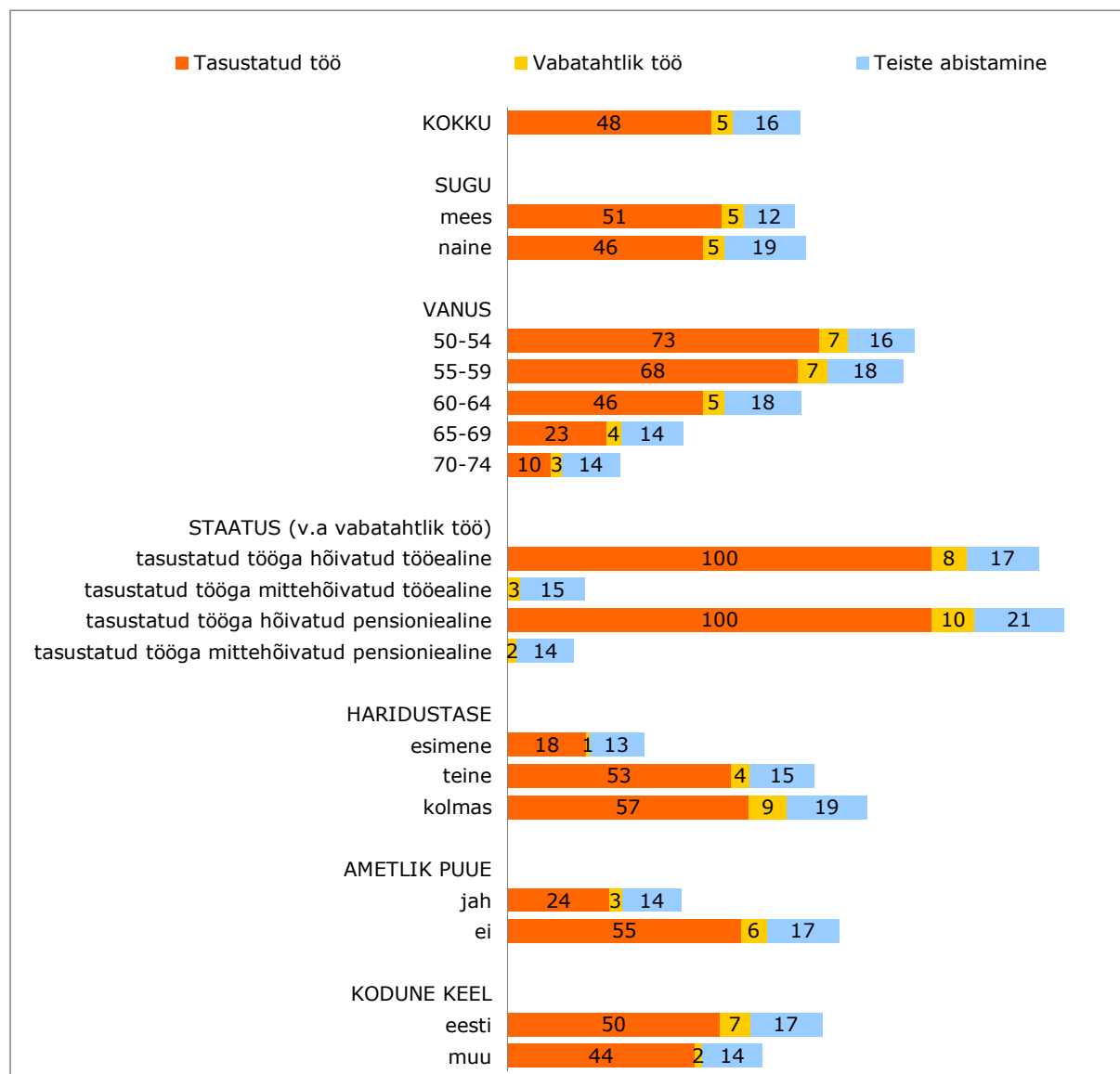
Teiste abistamisega tegelevad veidi enam tasustatud tööga hõivatud pensioniealised (21%), Tasustatud tööga hõivatud tööelistest teeb seda 17%, mittehõivatud tööelistest 15% ja mittehõivatud pensioniealistest 14% - ehk viimase kolme rühma vahel teiste abistamises suuri erinevusi ei ole.

¹⁵ Tööelistena käsitletakse uuringus, lähtudes sihtrühma vanuse alampiirist, mehi vanuses 50–62 ja naisi 50–60,5 eluaastat.

Pensioniealistena käsitletakse uuringus, lähtudes sihtrühma vanuse ülempiirist, mehi vanuses 63–74 ja naisi 60,6–74 eluaastat.

¹⁶ Staatuse lõiked joonisel 16 erinevad raporti ülejäänud jooniste staatusest – vabatahtliku töö tegijate eristamiseks ei ole siin hõlmatud tasustamata, vabatahtliku töö tegijaid; seetõttu on erinevad ka lõigete nimetused..

Joonis 16 - 50-74-aastaste inimeste üldine hõivatus, %



Kokku peab end üldiselt hõivatuks (s.t on hõivatud vähemalt ühe eelnimetatud tegevusega) 56% 50-74-aastastest, seejuures 70% töö- ja 22% pensionialistest. Valdav enamik (85%) üldiselt hõivatutest peab oma peamiseks tegevuseks tasustatud tööd, 1% tasustamata, vabatahtlikku tööd ning 14% teiste abistamist või hooldamist. Töö- ja pensionialiste võrdluses peab tasustatud tööd oma peamiseks tegevuseks 93% hõivatud tööealistest ning 64% hõivatud pensionialistest. Teiste inimeste abistamist-hooldamist peab peamiseks tegevuseks aga 6% hõivatud töö- ja 34% hõivatud pensionialistest ning vabatahtlikku tööd 1% hõivatud töö- ja 2% hõivatud pensionialistest.

Käesoleva uuringu mõistes on üldiselt mittehõivatuid ehk vanemaealisi, kes ei pea end hõivatuks ühegi eelnimetatud tegevusega 50-74-aastastest 44%, seejuures 25% tööealistest ja 66% pensionialistest. Praktiliselt kõik neist aga on teinud tasustatavat tööd kunagi varem. Vanuse tõustes mittehõivatute osakaal kasvab. Kui 60-64-aastaste hulgas sarnaneb see üldnäitajaga (44% ei ole hõivatud, ning on alla selle neist nooremate hulgas), siis 65-69-aastaste hulgas on see 66% ning veelgi vanemate - 70-74-aastaste - hulgas juba 77%.

5.2 Tööhõive: ametid ja tegevusvaldkonnad

Vanemaealiste tööhõives osalemise ja konkurentsivõime juures on lisaks haridustasemele oluline, millistel ametikohtadel ja tegevusvaldkondades töötatakse, kuna erinevate ametitega kaasnevad nii erinevad sissetulekud kui ka paindlikkus tööaja, töötamise jätkamise ja muude võimaluste suhtes. Järgnev ülevaade põhineb kõigil neil 50-74-aastastel, kes pidasid töötamist oma peamiseks tegevuseks (48% kõigist 50-74-aastastest)¹⁷. Siinjuures vaadeldakse eraldi nii töö- kui pensionieas 50-74-aastaseid¹⁸, et võrrelda, kuivõrd nad selles osas teineteisest erinevad.

5.2.1 Ametid

Tabelis 1 on toodud ülevaade tööeas töötavate 50-74-aastaste kohta. Näeme, et meestest on suurem osa jagunenud kolme ametirühma vahel: veerand (25%) on hõivatud oskus- või käsitöolistena, viiendik (20%) seadme- või masinaoperaatoritena ning sama paljud (20%) seadusandja, kõrgem ametniku või juhina. Lihttöölisi on 10%. Naised on aga peamiselt hõivatud kas tippspetsialistidena (26%) või teenindus- ja müügitööga (17%). 16% töötavatest naistest on lihttöölised ning 10% seadme- ja masinaoperaatorid.

Tabel 1 – 50-74-aastased inimesed: töötavate tööealiste ametialane jagunemine¹⁹ soo lõikes, %

	KOKKU %	Mehed %	Naised %
Tippspetsialistid	17	7	26
Seadusandjad, kõrgemad ametnikud ja juhid	15	20	11
Seadme- ja masinaoperaatorid	14	20	10
Lihttöölised	13	10	16
Oskus- ja käsitöölised	12	25	1
Teenindus- ja müügitöötajad	11	4	17
Keskastme spetsialistid ja tehnikud	9	8	9
Ametnikud	4	1	7
Põllumajanduse ja kalanduse oskustöölised	4	5	2

Pensionieas olevate töötavate naiste hulgas paistab silma suur lihttöölise ja tippspetsialistide (mõlemaid 26%), aga ka keskastme spetsialistide ja tehnikute osakaal – 14% (tabel 2). Vastava vanusrühma töötavatest meestest kuulub viiendik samuti tippspetsialistide (20%), pea sama palju ka oskus- ja käsitöölise (19%) hulka. Viimase ametiala osas ilmneb meeste ja naiste vahel suurim erinevus: naistest kuuluvad oskus- ja käsitöölise hulka vähesed (alla 1%). Seevastu kuulub umbes viiendik (26%) pensionieas naistest lihttöölise hulka, mida on meestega (12%) võrreldes ligi kaks korda rohkem. Kõrgemal positsioonil ehk seadusandjate, kõrgemate ametnike ja juhtide ametirühma kuulub 16% meestest ja vaid 3% naistest.

¹⁷ Vt ka „Sissejuhatus. Uuringus kasutatavad terminid“ (lk 7) – Töötav isik.

¹⁸ Tööealistena käsitletakse uuringus, lähtudes sihtrühma vanuse alampiirist, mehi vanuses 50–62 ja naisi 50–60,5 eluaastat.

Pensioniealistena käsitletakse uuringus, lähtudes sihtrühma vanuse ülempiirist, mehi vanuses 63–74 ja naisi 60,6–74 eluaastat.

¹⁹ Ametialane jagunemine on toodud vastavalt rahvusvahelise ametite klassifikaatorile (ISCO 88). Statistikaameti koduleheküljel: metaweb.stat.ee/view_xml.htm?id=162461&siteLanguage=ee

Tabel 2 – 50-74-aastased inimesed: töötavate pensioniealiste ametialane jagunemine soo lõikes, %

	KOKKU	Mehed	Naised
	%	%	%
Tippspetsialistid	24	20	26
Lihttöölised	21	12	26
Keskastme spetsialistid ja tehnikud	11	6	14
Seadme- ja masinaoperaatorid	10	12	8
Teenindus- ja müügitöötajad	10	7	11
Seadusandjad, kõrgemad ametnikud ja juhid	8	16	3
Oskus- ja käsitöölised	7	19	0
Ametnikud	5	2	7
Põllumajanduse ja kalanduse oskustöölised	5	6	5

5.2.2 Tegevusvaldkonnad

50-74-aastaste töötavate tööealiste tegevusvaldkondi vaadeldes on ligi kaks kolmandikku (62%) hõivatud tertsiaarsektoris (43% meestest ja 78% naistest), 32% sekundaarsektoris (47% meestest ja 20% naistest) ning kõige vähem ehk 5% primaarsektoris (9% meestest ja 2% naistest) – ehk meeste jagunemine tertsiaar- ja sekundaarsektoritesse on võrdsem ning primaarsektorisse mõnevõrra suurem kui naistel.

50-74-aastastest töötavatest pensioniealistest on ligi kolmveerand (72%) hõivatud tertsiaarsektoris (61% meestest ja 79% naistest), 21% sekundaarsektoris (32% meestest ja 15% naistest) ning kõige vähem ehk 7% primaarsektoris (7% meestest ja 7% naistest). Töö- ja pensioniealiste võrdluses on primaarsektoris hõivatute osatähtsus sarnane (vastavalt 5% ja 7%), samas on pensioniealiste hulgas mõnevõrra suurem tertsiaarsektoris ja väiksem sekundaarsektoris töötajate osakaal.

5.3 Töölesaamine ja töösuhe

Kolmveerand (75%) 50-74-aastastest töötavatest inimestest on saanud oma praeguse põhitöö ilma konkursita, 15% avalikult konkursil osalemise kaudu ning 1% muul viisil. Avaliku konkursi kaudu põhitöökoha saanute osakaal on pea kaks korda suurem alla 10 aasta põhitöökohal töötanute hulgas (20%), võrreldes 10 aastat ja kauem töötanutega (11%). 9% on iseendale tööandjaks - s.h 15% meestest ja 5% naistest ning 10% töötavatest tööealistest ja 8% töötavatest pensioniealistest.

Pooled töötavatest 50-74-aastastest olid oma põhitöökohal töötanud alla 10 aasta, pooled 10 aastat või kauem. Neist valdava enamuse (89%) töösuhe oli tähtajatu, 8% tähtajaline. Tähtajaline tööleping iseloomustab veidi enam mehi (10%, naised 7%), samuti pensioniealisi töötavaid inimesi (11%, tööealised töötavad 8%).

5.4 Töökoormus nädalas

Neist 50-74-aastastest, kes peavad oma peamiseks tegevuseks töötamist, hindab 66% oma põhitöö koormuseks nädalas 31-40 tundi ning 17% kuni 30 tundi. Üle 40 tunni nädalas töötab põhitöökohal 18% töötavatest vanemaelistest, seejuures 21% meestest ja 10 kümme tundi nädalas. Seejuures leiab 74% 50-74-aastastest, kes peavad oma põhitegevuseks töötamist, et nende nädala töökoormus kokku – ehk nii põhitöö kui olemasolul ka lisatöö – sobib neile täielikult. Pigem või täiesti ebasobivaks peab seda vaid 9%.

5.5 Töötamisega kaasnevad probleemid

6% 50-74-aastastest töötavatest inimestest koges uuringule eelnenud pooleteise aasta jooksul (ehk alates 2008. a algusest kuni 2009. a juunini) põhitöökohal põhjendamatult ebavõrdset kohtlemist. Peamiselt toodi välja ebavõrdset kohtlemist töö tasustamisel, tööülesannete ja tööalase teabe jagamisel ning kaasarääkimise võimaluses, samuti juhtide suhtumises ning edutamise ja karjääri võimalustes. Olulisemate põhjustena ebavõrdset kohtlemist nähti oma vanust, sugu, rahvust või vähest eesti keele oskust.

5.6 Kavatsus pensioniea saabudes töötamist jätkata

50-74-aastaste töötavate tööealiste valmisolek pensioniea saabudes töötamist jätkata kasvab koos vanusega. 2009. a kavatses töötamist kindlasti jätkata 37%, kahevahel oli 41% ning kindlasti ei kavatsenud jätkata 12% töötavatest tööeas vanemaelistest. Võrreldes omavahel 50-54- ja 55-59-aastaseid selgub aga, et esimesest 27% ning teisest juba 50% kavatses pensionieas töötamist kindlasti jätkata. Nende hulk, kes kindlasti jätkata ei kavatsenud, oli seejuures mõlemas vanusgrupis sama (13%).

Meeste ja naiste võrdluses oli veidi suurem nende naiste osakaal, kes kindlasti ei kavatsenud töötamist jätkata (14%, mehed 9%). Haridustasemeid võrreldes on kõrgema haridusega vanemaelised rohkem valmis pensioniea saabudes töötamist jätkama – kolmanda taseme haridusega tööealistest teeks seda kindlasti 41% (kahevahel 38%), teise taseme haridusega 35% (kahevahel 45%) ning esimese taseme haridusega 26% (kahevahel 28%).

Et töötamine on suuresti seotud ka tervisega, peegeldub selle kaudu samuti valmisolek pensionieas edasi töötada. Hea või väga hea tervisega tööealistest jätkaks kindlasti 43% (kahevahel 38%), keskmise tervisega tööealistest 33% (kahevahel 43%) ning halva või väga halva tervisega inimeste huvi töötamise jätkamise vastu on minimaalne (käesolevas uuringus alla 1%; kahevahel on neist samas 60%).

Sellised tulemused viitavad, et nii hea haridus kui hea tervis on väga oluliseks aluseks oma tulevaste tööplaanide tegemisel. Samas, mida lähemale pensionieale, seda kindlam on inimesel mõelda ka võimalikele otsustele, mis ootavad teda ees paari-kolme, mitte aga kümne või enama aasta pärast.

5.7 Viimaselt põhitöölt lahkumine ja selle põhjused

Pea kõigi mittetöötavate 50-74-aastaste jaoks on nende eelnevaks põhitegevuseks olnud tasustatud töö. 16% mittetöötavatest 50-74-aastastest lahkus põhitöölt aastatel 2008-2009, seejuures tööealistest mittetöötavatest vanemaelistest 28%. 37% mittetöötavatest 50-74-aastastest lahkus põhitöölt aastatel 2000-2007, 17% aastatel 1995-1999 ning 26% enne 1995. aastat. 42% mittetöötavatest 50-74-aastastest töötas seejuures viimasel põhitöökohal kuni 10 aastat ning 56% 10 aastat või enam.

Praegu pensionieas olevatest mittetöötavatest inimestest lahkus 55% viimaselt põhitöökohalt seoses pensionile jäämisega seadusejärgses pensionieas ning 14% haiguse, vigastuse või puude tõttu. 13% puhul oli põhjuseks koondamine. Küsitluse läbiviimise ajal tööeas olevatest mittetöötavatest inimestest aga lahkus viimaselt põhitöökohalt 28% koondamise ning 26% enda haiguse, vigastuse või puude tõttu. 11% jaoks oli lahkumise põhjuseks tööandja likvideerimine või pankrotistumine.

Neist mittetöötavatest 50-74-aastastest, kes lahkusid oma põhitöökohalt aastatel 2008-2009, koges seoses tööga ebavõrdset kohtlemist sarnaselt praegu töötavate 50-74-aastastega 6%. Peamiste valdkondadena on kunagise põhitöökoha osas välja toodud ebavõrdsus tööalase info jagamisel ja kaasarääkimise võimalustes, juhtide suhtumises, samuti tööalases tunnustamises, edutamisel ja

karjäärivõimalustes ning täiend- ja ümberõppevõimalustes.

Mittetöötamise peamiseks põhjusteks on ligi poolte tööealiste jaoks haiguse, vigastuse või puude esinemine (44%), samuti asjaolu, et inimene ei ole üldse sobivat tööd leidnud (21%) või ei ole seda leidnud lähikonnast (6%) või on tulemusteta tööotsingutest loobunud (5%). Pensioniealistest, kelle hulgas valdavaks põhjuseks pensionäri staatus (83%), on 11% mittetöötamise põhjusena välja toonud haiguse, vigastuse või puude ning 2% ei ole leidnud sobivat tööd.

5.8 Tööle tagasipöördumine

Tööle tagasipöördumist on kaalunud 7% pensionieas ning 47% tööeas mittetöötavatest 50-74-aastastest. Neist tööealistest, kes tööle tagasipöördumist ei kaalu, viitab suur osa taas peamise põhjusena haigusele, vigastusele või puudele (68%), 10% aga on tööotsingutest tüdinenud ning kaotanud usu töö leidmisesse. Valdav enamik tööle tagasipöördumist mittekaaluvatest pensioniealistest viitab siin samuti ootuspäraselt oma pensionäri staatusele (78%), aga ka haiguse, vigastuse või puude probleemile (15%).

Rääkides tööturule tagasipöördumisest, vajab neist 50-74-aastastest, kes seda kaaluvad, üle poole esmalt informatsiooni pakutavate töökohtade kohta (61%), samuti ümberõpet uue elukutse saamiseks (22%, seejuures tööealistest 30% ja pensioniealistest alla 1%) ning sobiva töökoha leidmise oskuseid (20%). Tööealistest oleks kaks kolmandikku (66%) valmis töötama 31-40 tundi nädalas. Ka pensioniealistest oleksid ligi pooled (47%) valmis panustama 31-40 töötunniga nädalas, kuid nende osakaal, kes sooviksid töötada kuni 20 tundi nädalas, on siiski suurem (25%, tööealistel 11%).

5.9 Valmisolek teiste aitamiseks ja heategevuseks

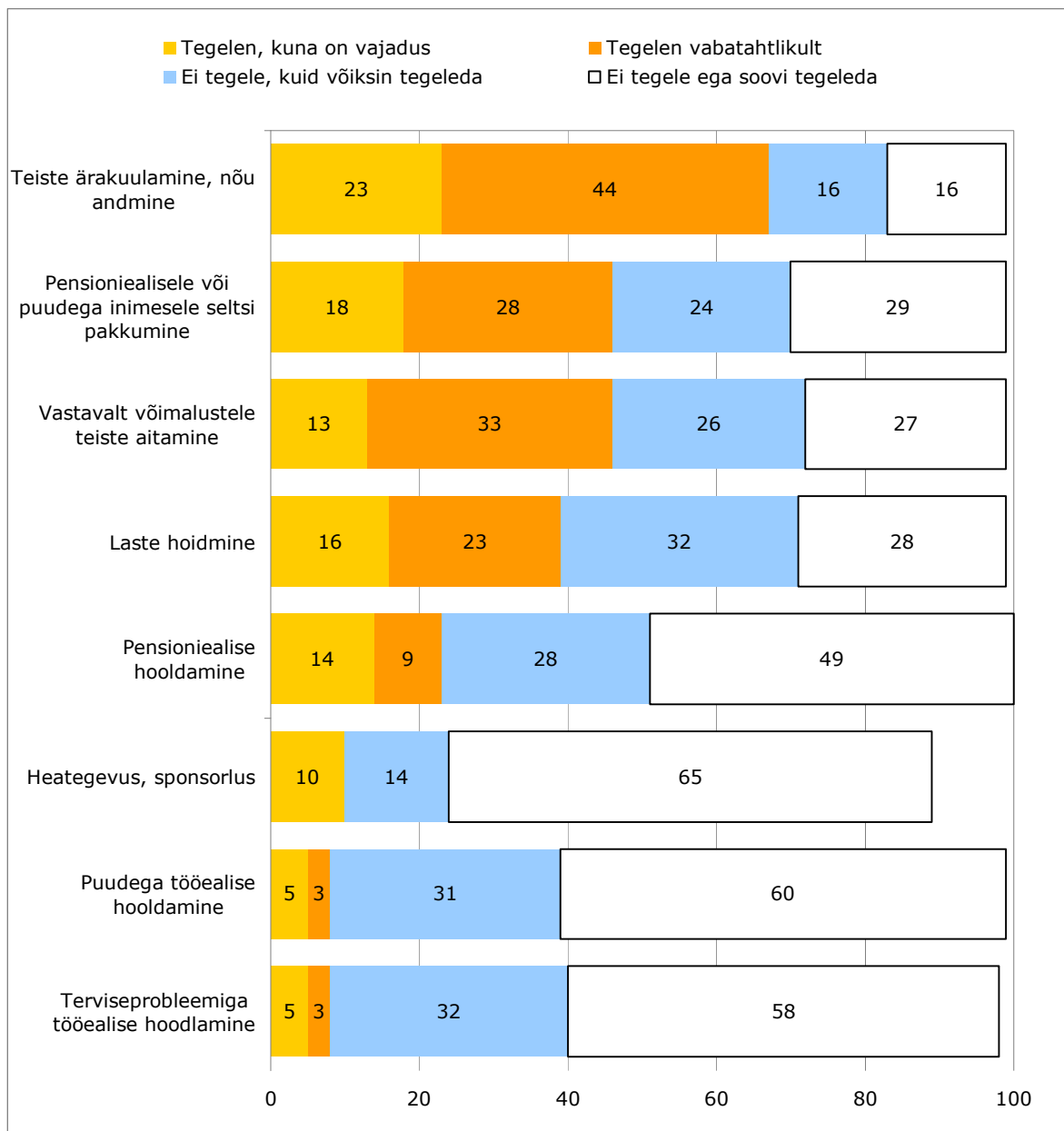
Eelnevalt selgus üldist hõivatust käsitlevas peatükis, et 16% 50-74-aastastest tegeleb teiste abistamisega määral, mis võtab olulise osa nende ajast (küsimus ei täpsustanud seejuures, milliseid kohustusi täidetakse). Samas tunneb 76% 50-74-aastastest, et suudaks vajadusel ise teiste inimeste eest hoolitseda või neile toeks olla. Neile kahele küsimusele täiendavalt käsitles uuring eraldi tavapärasemaid tegevusi, mida teiste abistamiseks tehakse (sõltumata sellele kuluvast ajast) – näiteks lastelaste hoidmine, puuetega või vanemaealiste inimeste hooldamine, neile seltsi pakkumine ja muud sarnased tegevused. Ülevaade neist koos nendeks tegevusteks valmisolekut mõõtvast skaalaga on toodud joonisel 17.

Esmalt näeme, et tegevused võivad üksteisest erineda suurel määral, sõltuvalt sellest, kas neid tehakse kohustuse tõttu või vabatahtlikult. Teiseks erinevuseks on valmisolek: kui suurel määral on vanemaealised, kellel vastavat kohustust ei ole, siiski valmis sellega tegelema. Nii kohustuse kui vabatahtliku tegevusena eristub ülejäänutest „teiste ärakuulamine, neile nõu andmine“, mida teeb vastavalt 23% ja 44% vanemaealistest. Kolme tegevuse osas on aga võrdselt kõige rohkem ehk ligi kolmandik neid, kes nendega ei tegele, kuid võiksid tegeleda – nendeks on laste hoidmine (32%) ning terviseprobleemi või puudega tööealiste hooldamine (vastavalt 32% ja 31%).

Eraldi võiks välja tuua veel heategevuse, millega tegeleb 10% 50-74-aastastest. Seejuures nimetati sagedamini annetusi haiglatele ja haigetele (nt Jõulutunnel ja teised sarnased kampaaniad), materiaalselt abi teistele inimestele (riided, toit jms), sponsorlust erinevatele organisatsioonidele, annetust kirikule ning loomade eest hoolitsemist.

Heategevusega ei tegele, kuid sellega võiks enda hinnangul tegeleda 14% 50-74-aastastest. Peamiste valdkondadena tõi need inimesed välja sponsoriuse erinevatele organisatsioonidele ning riiete ja muu materiaalse abi jagamise. Paljud, kes on heategevuseks valmis, ei oska aga konkreetset valdkonda nimetada.

Joonis 17 – 50-74-aastaste inimeste osalemine teiste abistamisel ning valmisolek seda teha, %



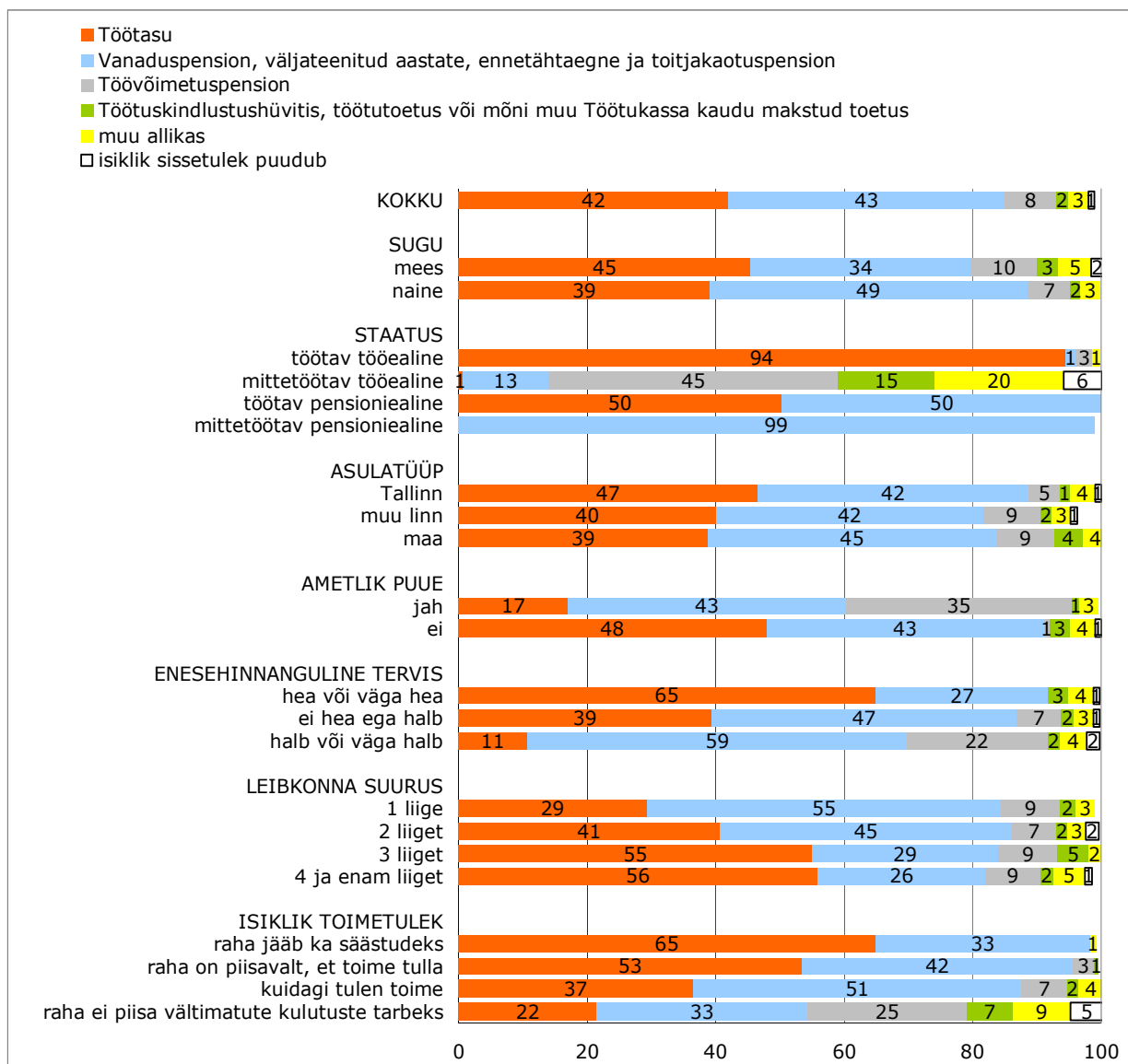
6 MAJANDUSLIK TOIMETULEK

6.1 Sissetulekuallikad

Töö- ja pensionieas 50-74-aastaseid iseloomustavad vastavalt erinevale sotsiaal-majanduslikule staatusle ka erinevad sissetulekuallikad ja sissetulekute suurus. Kui uuringu järgi oli tööeas 53% ning pensionieas 47% 50-74-aastastest, siis sarnaselt jagunevad ka sissetulekuallikad. Joonisel 18 näeme, et 42% peamiseks (ehk suurimaks regulaarseks) isiklikuks sissetulekuallikaks on töötasu ning 43% jaoks vanaduspension. Töövõimetuspensionit saab 8% ning Töötukassa toetuseid 2%. Muid allikaid peamise sissetuleku saamisel nimetas 3% 50-74-aastastest.

Töötasu on ootuspäraselt peamiseks sissetulekuallikaks valdava osa (94%) töötavate tööealiste jaoks. 3% töötavatest tööealistest nimetab peamise sissetulekuallikana siiski ka töövõimetuspensionit ning 1% vanadus-, väljateenitud aastate või muud pensionit, mis viitab võimalusele, et tööll küll käiakse, kuid pensionist saadav summa on suurem.

Joonis 18 – 50-74-aastased inimesed peamise sissetulekuallika järgi, %



Seevastu on töövõimetuspension aga peamiseks sissetulekuks oluliselt sagedamini ehk ligi pooltele (45%) mittetöötavatest tööelistest. 13% jaoks on selleks muud pensioniliigid. Lisaks iseloomustab mittetöötavaid tööelisi keskmisega võrreldes oluliselt suurem Töötukassa toetuste kui peamise sissetuleku saajate osakaal (15%).

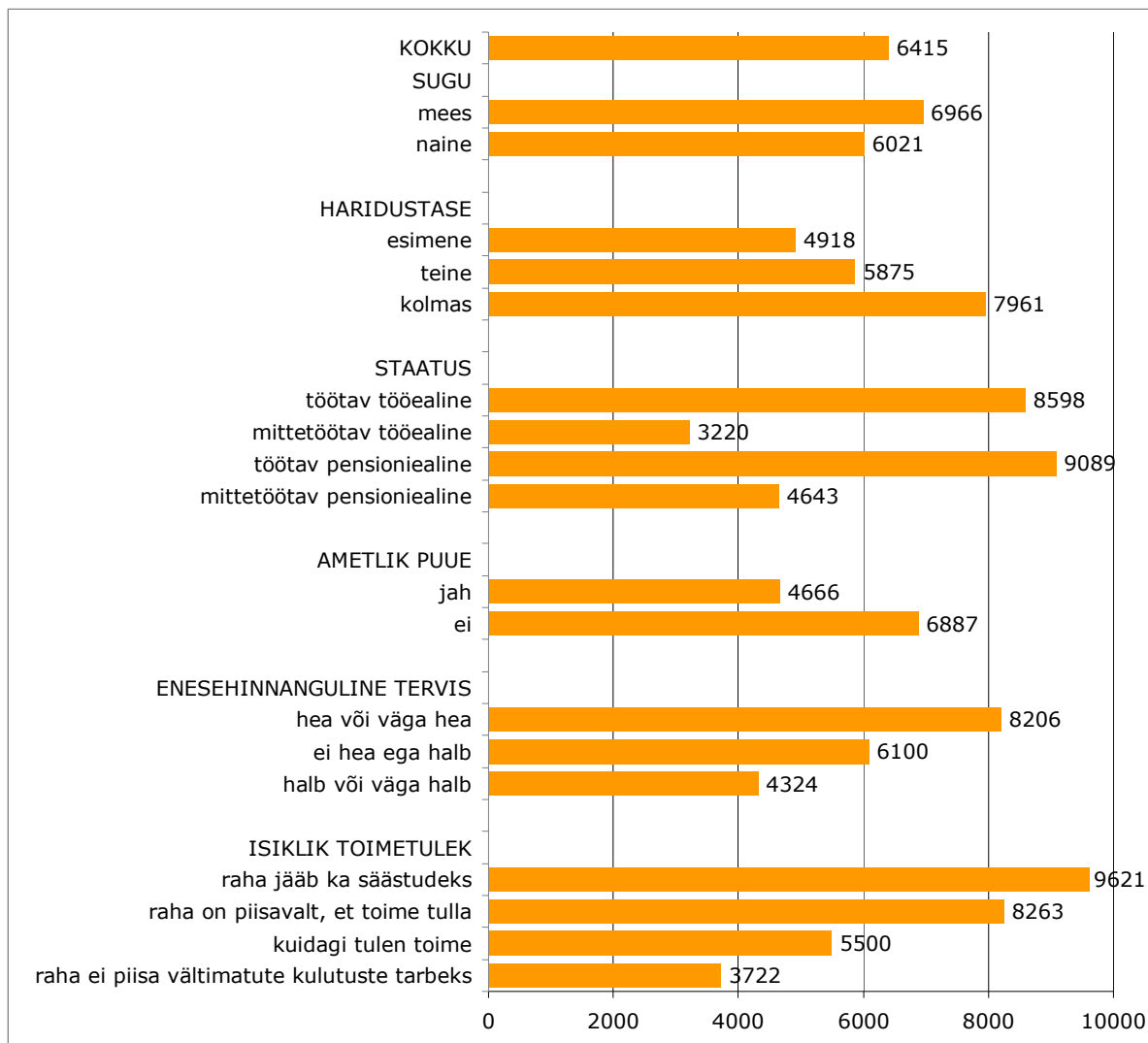
Suur erinevate pensionide saajate osakaal iseloomustab ka ametliku puude ning halva tervisega vanemaalisi. Töövõimetuspension saajate osakaal on puudega inimeste hulgas oluliselt suurem kui puudeta inimeste hulgas (vastavalt 35% ja 1%). Töötasu on peamiseks sissetulekuallikaks 17% puudega ning ligi poolte (48%) puudeta vanemaalise jaoks.

Vaadates joonisel seoseid peamise sissetulekuallika ning hinnangute vahel isiklikule toimetulekule näeme, et mida suurem rahulolu, seda suurem on peamise sissetulekuna töötasu saajate osakaal. Nende hulgas aga, kellel ei piisa raha ka vältimatute kulutuste tarbeks on keskmisest suurem nii Töötukassa erinevate hüvitiste ja toetuste saajate (7%) kui ilma sissetulekuta inimeste (5%) osakaal.

6.2 Isiklik netosissetulek

Uuringu andmetel oli 2009. a 50-74-aastaste keskmiseks netosissetulekuks kuus 6415 krooni: meestel veidi kõrgem ehk 6966 krooni ning naistel 6021 krooni (joonis 19). Sissetuleku suurus oli madalaim (4918 kr) esimese taseme ning kõrgeim (7961 kr) kolmanda taseme haridusega vanemaaliste hulgas.

Joonis 19 – 50-74-aastaste inimeste isiklik netosissetulek kuus, krooni



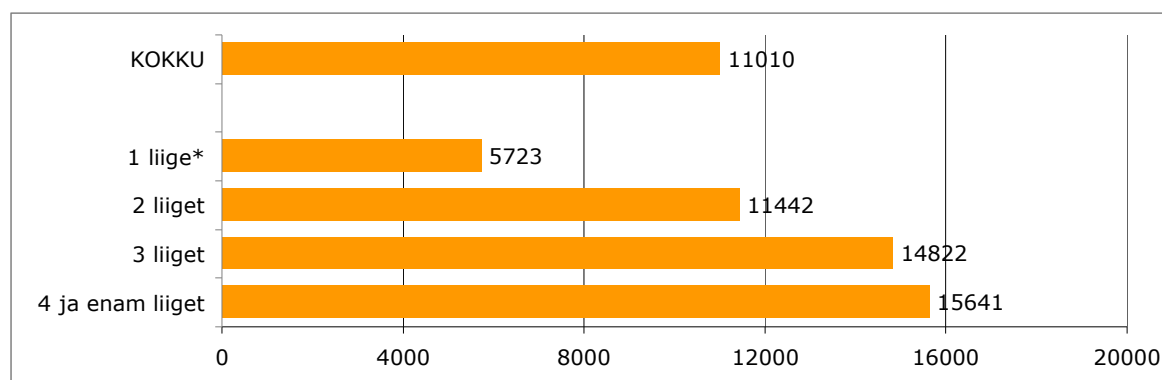
Suur erinevus on töötavate ja mittetöötavate vanemaealiste vahel, kusjuures eriti tulevad esile mittetöötavad tööealised, kelle keskmiseks netosissetulekuks kuus on keskmiselt 3220 kr, samas kui mittetöötavatel pensionialistel on see keskmiselt 4643 kr kuus. Töötavate vanemaealiste sissetulekud on oluliselt kõrgemad ja ligilähedased – tööealistel vastavalt ligi 8600 ning pensionialistel ligi 9100 krooni. Joonisel näeme ka, et nii puudeta kui parema tervisega vanemaealiste sissetulekud on puude või halva tervisega eakaaslastest suuremad.

Hinnangute puhul isiklikule toimetulekule näeme, et paremini toime tulevate vanemaealiste keskmine netosissetulek on ligi 8300 krooni kuus või enam. Need, kes kuidagi toime tulevad või kellel ei piisa raha ka vältimatute kulutuste tarbeks saavad kuus aga keskmiselt 5500 krooni või veelgi vähem. Järgnevalt vaatleme täiendavalt hinnanguid isiklikule ja leibkonna majanduslikule toimetulekule eraldi olulisemates sotsiaaldemograafilistest lõigetes.

6.3 Leibkonna netosissetulek

Uuringu andmetel oli 2009. a 50-74-aastaste leibkonna keskmiseks netosissetulekuks kuus 11 010 krooni (joonis 20). Leibkonna suurusest lähtuvalt oli 1-liikmelise leibkonnana elavate vanemaealiste netosissetulekuks 5723 krooni. 2-liikmelises leibkonnas oli see kaks korda suurem (11 442 kr) ning 3-liikmelises umbes 2,5 korda suurem (14 822 kr). 4 ja enama liikmega leibkondades oli keskmine netosissetulek kuus aga vaid umbes 800 krooni võrra kõrgem kui 3-liikmelises leibkonnas, mis viitab sellele, et leibkonnas on ülalpeetavaid ning ühe leibkonnaliikme jaoks jääb umbes 3900 krooni või alla selle (kui liikmeid on rohkem kui neli).

Joonis 20 – 50-74-aastaste inimeste leibkonna netosissetulek kuus, krooni



* 1-liikmelise leibkonna puhul võrdub isiklik sissetulek leibkonna sissetulekuga.

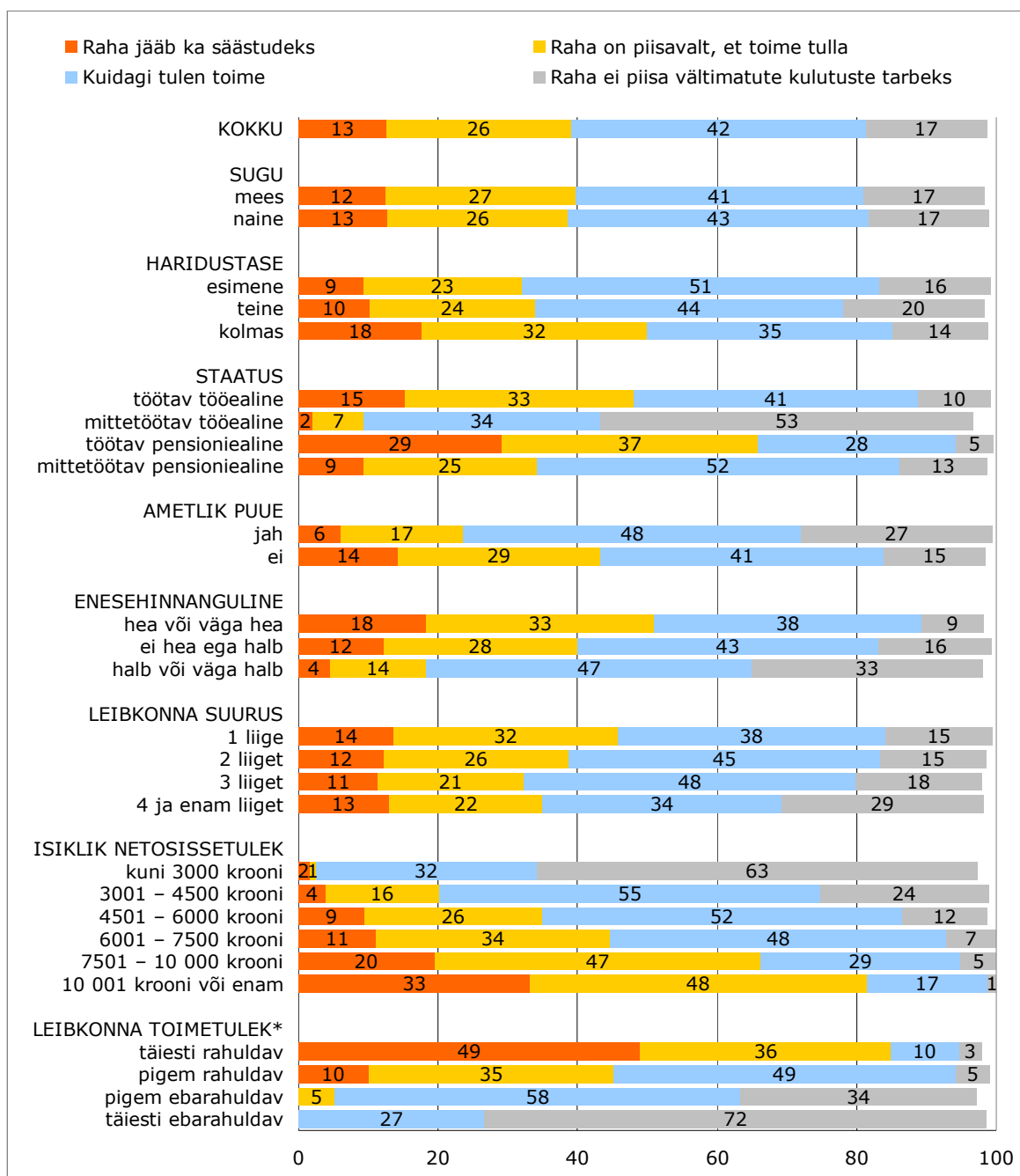
6.4 Hinnang isiklikule ja leibkonna toimetulekule

Hinnangut isiklikule majanduslikule toimetulekule küsiti uuringus kõigilt vanemaealistelt sõltumata nende leibkonna suurusest. Hinnangut leibkonna majanduslikule toimetulekule küsiti lisaks aga kahe ja enama liikmega leibkondades elavatelt vanemaealistelt.

Joonisel 21 toodud tulemuste põhjal tuleb 42% 50-74-aastastest enda hinnangul kuidagi toime. Umbes veerand (26%) vanemaealistest leiab, et raha on toimetulekuks piisavalt ning veidi üle kaheksandiku (13%) arvates jääb neil raha ka säästudeks. Ligi viiendik vanemaealistest (17%) aga leiab siiski, et neil ei piisa raha ka vältimatute kulutuste tarbeks. Meeste ja naiste hinnangud isiklikule toimetulekule on sarnased. Rolli mängib isiklikus toimetulekus aga haridustase – kui kõrgema haridustasemega vanemaealistest pooltel on raha piisavalt või nad suudavad ka säästa, siis esimese ja teise taseme haridusega vanemaealistest suudab seda umbes kolmandik (vastavalt 32% ja 34%).

Nii neid, kellel jätkub raha säästudeks kui ka neid, kellel on seda toimetulekuks piisavalt on kõige rohkem töötavate pensionäride hulgas (vastavalt 29% ja 37%). Kokku suudab säästa või omab toimetulekuks piisavalt raha seega üle poole (63%) töötavatest pensioniealistest, mis võrdluses mittetöötavate pensioniealistega (kokku 34%) viitab sellele, et töötamine lisaks vanuspensionini saamisele omab majanduslikule toimetulekule tuntuvat mõju. Teisel kohal toimetulekuhinnangutes on töötavad tööelised, kellest suudavad säästa või omavad toimetulekuks piisavalt raha kokku ligi pooled (48%), 41% tuleb kuidagi toime, 16% aga ei piisa raha vältimatute kulutuste tarbeks. Kõige halvemas olukorras on mittetöötavad tööelised, kellest veidi üle poole (53%) leiab, et meil ei piisa raha vältimatute kulutuste tarbeks. Kolmandik (34%) tuleb kuidagi toime ning raha on piisavalt, s.h ka säästudeks kokku 9% mittetöötaval tööelisel: viimasel juhul on tõenäoline, et teiste leibkonnaliikmete sissetulek katab ka nende vajadused.

Joonis 21 – 50-74-aastaste inimeste hinnang isiklikule majanduslikule toimetulekule, %



* Leibkonna majanduslikku toimetulekut hindasid vaid 2- ja enama liikmega leibkondades elavad vanemaealised; 1-liikmelise leibkonnana elavate vanemaealiste hinnangud enda toimetulekule sisalduvad kõigi vanemaealiste isikliku toimetuleku hinnangutes.

Kui eelnevalt nägime, et puudeta ning hea tervisega vanemaealiste keskmine sissetulek oli võrreldes puudega ning halva tervisega eakaaslastega kõrgem, siis hinnangud isiklikule toimetulekule on sellega vastavuses. Kui puudeta ja hea tervisega inimestest on raha piisavaks toimetulekuks või suudavad säästa umbes pooled (vastavalt 43% ja 51%), siis puuetega inimestest ligi veerand (23%) ning halva tervisega inimestest ligi viiendik (18%).

Isikliku netosissetuleku vahemike puhul näeme, et säästa suudavad need, kelle netosissetulek kuus on 7500 krooni või enam. Neid, kellel ei piisa raha vältimatute kulutuste tarbeks on enim (63%) kuni 3000 kroonise isikliku netosissetulekuga vanemaealiste hulgas. Sissetulekuvahemikus 3001-4500 nende inimeste hulk küll oluliselt väheneb (24%), kuid veidi üle poole (55%) nendivad siiski, et tulevad vaid kuidagi toime.

Leibkonna suurusel lähtuvalt tulevad enda hinnangul kõige paremini toime 1-liikmelise leibkonnana elavad 50-74-aastased, seevastu nelja ja enama liikmega leibkonnas elavates vanemaealistest ligi kolmandik (29%) nendib isikliku toimetuleku osas, et neil ei piisa raha ka vältimatute kulutuste tarbeks. Selline tulemus on kooskõlas eespool, joonisel 20 esitatud keskmiste sissetulekute erinevusega erineva suurusega leibkondades, kus nelja ja enama liikmega leibkondades oli ühe leibkonnaliikme kohta saadav summa teistest oluliselt madalam.

Võrreldes hinnanguid isiklikule ja leibkonna toimetulekule näeme, et leibkonna toimetulekut täiesti ebarahuldavaks hinnanud vanemaealistest ligi kolmveerandil (72%) on suuri raskusi ka isikliku toimetulekuga. Seevastu ka leibkonna toimetulekut täiesti rahuldavaks hinnanud vanemaealistest 13% ei ole oma isikliku toimetulekuga rahul, valdav osa tuleb siiski hästi toime. Nende hulgas, kelle leibkond pigem rahuldavalt toime tuleb langeb aga isiklike säästude omajate osakaal – vaid 10%, võrreldes 49% vanemaealistega täiesti rahuldavalt toime tulevatest leibkondadest.

7 ABI SAAMINE JA TEENUSTEVAJADUS

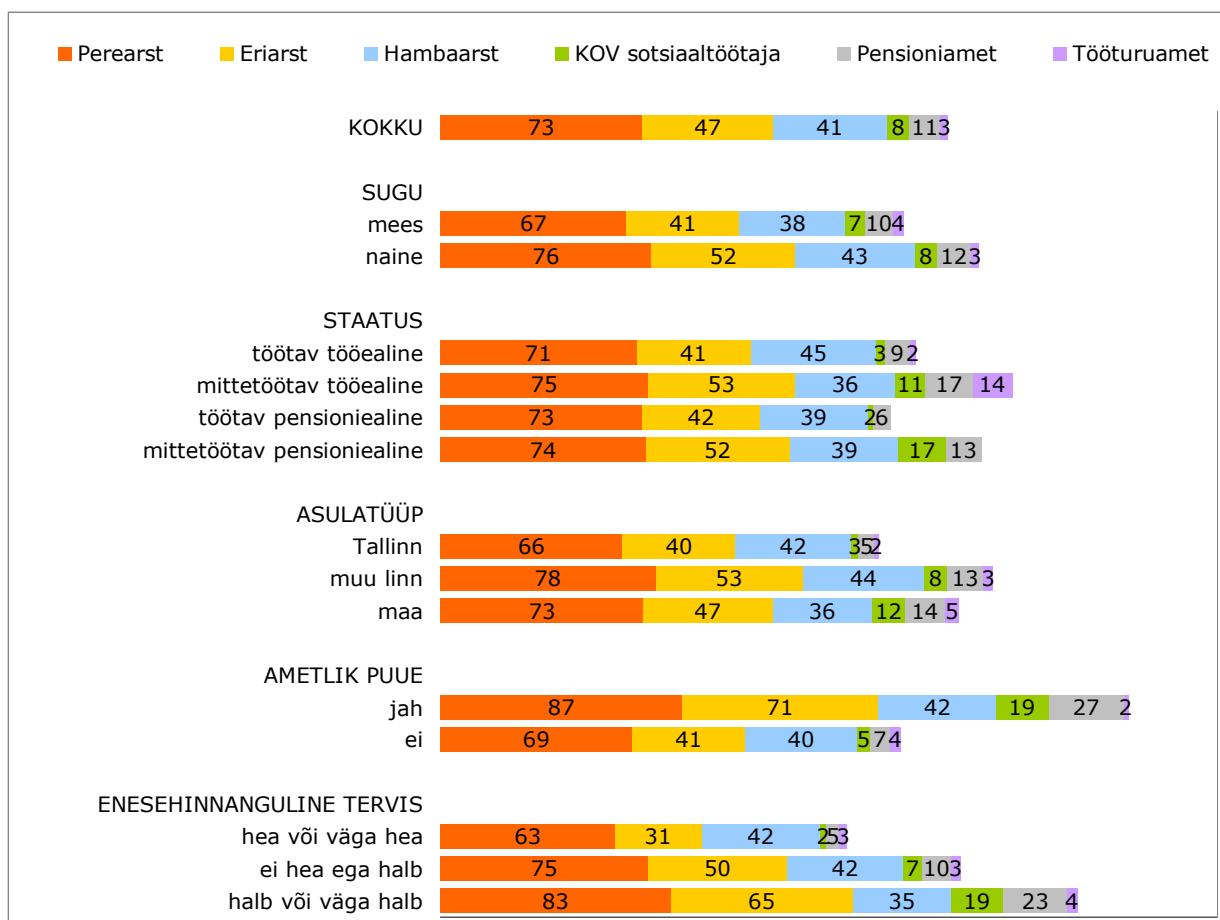
Käesoleva uuringu üheks eesmärgiks oli teada saada, milliste spetsialistide poole 50-74-aastased Eesti elanikud abi saamiseks viimase 12 kuu jooksul kõige sagedamini pöördusid, milliseid sotsiaalteenuseid nad kasutasid ning milliseid sotsiaalteenuseid kõige enam vajaksid.

7.1 Kontaktid spetsialistidega abi saamiseks

Erinevate valdkondade spetsialistideks, kelle poole pöördumist eelkõige uurisime, olid pensioniameti ja tööturuameti klienditeenindajad või teised ametnikud ning kohalike omavalitsuste (KOV) sotsiaaltöötajad. Lisaks hõlmas loetelu ka perearsti, eriarsti ja hambaarsti, kellega elanikkonnal on tavapäraselt tihedad kontaktid.

Uuringu andmetel pöörduski viimase 12 kuu jooksul abi saamiseks kõige rohkem vanemaealisi arstide poole: ligi kolmveerand (73%) perearsti, ligi pooled (47%) eriarsti ning 41% hambaarsti poole (joonis 22). Ülejäänud spetsialistide poole pöörduiti tunduvalt harvem - KOV sotsiaaltöötaja poole pöördus viimase 12 kuu jooksul 8%, pensioniametisse 11% ning Töötukassasse (end. Tööturuametisse) 3% 50-74-aastastest. Viimasesse pöördus küll keskmisest oluliselt rohkem (14%) mittetöötavaid tööealisi. Ka pensioniametisse pöördus keskmisest rohkem puudega (27%) või halva tervisega (23%) vanemaealisi. Kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja poole pöördus samuti rohkem puudega (19%) ja halva tervisega (19%) vanemaealisi, aga ka mittetöötavaid pensioniealisi (17%).

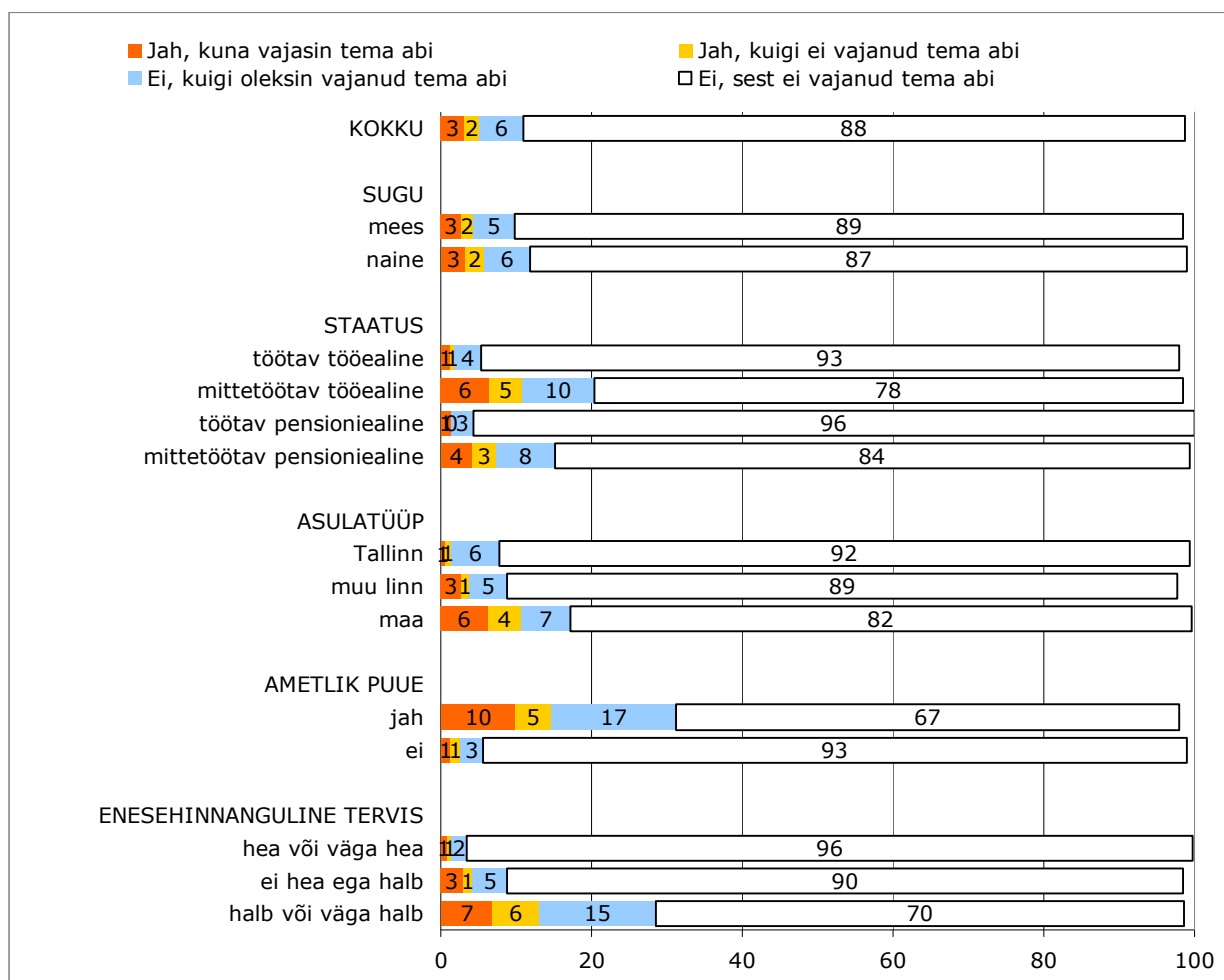
Joonis 22 - 50-74-aastaste inimeste pöördumine abi saamiseks erinevate spetsialistide poole, %



Kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajate ülesandeks on olla oma piirkonna elanikele nii erinevate riiklike kui kohalike toimetulekumeetmete vahendajaks, mistõttu on kontaktid sotsiaaltöötajaga väga olulised. Algatus ei peaks seejuures tulema ainult abivajajalt, vaid võiks tulla ka sotsiaaltöötaja poolt, kes enda piirkonna inimesi ja nende võimalikke probleeme omavalitsuses kõige paremini tunneb. Seetõttu tunti uuringus lisaks ka huvi, kas ja kui tihti sotsiaaltöötaja inimesega viimase 12 kuu jooksul ise ühendust võttis, arvestades nii külastust kui ka kontakteerumist telefoni teel.

Uuringu andmetel ei ole sotsiaaltöötajad ise väga aktiivsed olnud. Neid 50-74-aastaseid, kelle poole sotsiaaltöötaja viimase 12 kuu jooksul pöördus, oli kokku 5% (joonis 23). Seejuures 3% vanemaealiste hinnangul nad ka vajasisid sotsiaaltöötaja abi, 2% toimetuleku vastu tundis aga sotsiaaltöötaja huvi vaatamata sellele, et inimene otseselt tema abi ei vajanud. Oluline on märkida, et valdav osa (88%) oli neid vanemaealisi, kelle poole sotsiaaltöötaja ise ei pöördunud ning kes enda hinnangul seda ka ei vajanud. 6% 50-74-aastastest aga arvas vastupidi. Jooniselt 23 näeme, et sotsiaaltöötaja pöördumist vajanud inimesi on rohkem just mittetöötavate (8-10%), eriti aga puudega (17%) ning halva tervisega (15%) vanemaealiste hulgas. Samas on aga viimaste hulgas keskmisega võrreldes veidi suurem ka nende inimeste osakaal, kelle poole sotsiaaltöötaja ka pöördus: nii seetõttu, et nad tema abi vajasisid kui ka sellest sõltumatult.

Joonis 23 – 50-74-aastaste inimeste jaotus selle põhjal, kas KOV sotsiaaltöötaja ise pöördus nende poole viimase 12 kuu jooksul, %



Lisaks erinevatele spetsialistidele pöördusid vanemaealised abi saamiseks ka oma sugulaste, sõprade ja tuttavate ning teiste lähedaste poole, täpsemalt käsitleb nendega suhtlemise ja abi saamise teemasid järgmine peatükk „Suhted ja ühiskondlik aktiivsus“.

7.2 Sotsiaalteenuste kasutamine ja vajadus

Viimase 12 kuu jooksul kasutas erinevaid sotsiaalteenuseid 5% 50-74-aastastest.²⁰ Seejuures kasutas enamik ehk 85% ühte ning 14% kahte sotsiaalteenust. Teenusekasutajate väike arv käesolevas uuringus ei võimalda usaldusväärselt välja tuua täpseid sagedusi, milliseid sotsiaalteenuseid vanemaealised kõige rohkem kasutasid. Üldise loeteluna võib siiski välja tuua, et sagedamini mainiti mõne rehabilitatsiooniteenuse, samuti proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite teenuse kasutamist. Lisaks märgiti sotsiaaltranspordi²¹ ja koduhooldusteenuse kasutamist, samuti sotsiaalnoustamist ja päevakeskuse teenust. Saadud teenustega ollakse seejuures enamasti rahul.

Kui valdav osa 50-74-aastastest (87%) leidis, et ei nemad ise ega ka nende lähedased (leibkonnaliikmed ning pereliikmed väljastpoolt leibkonda) ühestki sotsiaalteenusest puudust ei tunne, siis 9% arvas vastupidi. Keskmisest suurem on selliste inimeste hulk mittetöötavate töö- ja pensionialiste (vastavalt 15% ja 11%), samuti puudega (19%) ning halva tervisega (20%) vanemaliste hulgas. Peamise teenuste vajajana nähakse iseennast. Ka siin ei võimalda teenusevajajate väike arv usaldusväärselt täpseid sagedusi välja tuua. Kirjeldava ülevaatenähtena võib öelda, et enim tuntakse vajadust rehabilitatsiooniteenuse, isikliku abistaja teenuse, koduhooldusteenuse, eluruumi kohandamise teenuse ja sotsiaalnoustamise järele. Lisaks mainitakse ka täiskasvanute päevahoiu ja ööpäevaringse hooldusteenuse vajadust.

Põhjustena, miks vajalikke teenuseid ei ole seni saadud tuuakse välja vajalike rahaliste vahendite puudumist teenusesaamisega kaasnevateks väljaminekuteks, samuti asjaolu, et kohalik omavalitsus ei ole vajalikke teenuseid võimaldanud. Lisaks märgivad vanemaealised sedagi, et kuna on puudunud tungiv vajadus, siis on nad ise hakkama saanud või ei ole selle peale tulnud, et teenust küsida, kuna puudub vastav info.

²⁰ Sotsiaalteenuste kasutamine vanemaealiste poolt võib küsitlusmeetodit kasutades siiski olla veidi alamõõdetud. Uuring tõi esmalt välja asjaolu, et terminit „sotsiaalteenus“ tõlgendavad inimesed väga laialt (näiteks nimetati nende hulgas ka tervishoiuteenuseid, mida siin esitatud tulemused siiski arvesse ei võta). Teisest küljest aga ei pruugita sotsiaalteenuste alla arvata mitmeid harjumuspäraseks muutunud abivahendeid, mille inimene on saanud soodustingimustel (nt erinevad hooldus- ja kaitsevahendid, kuulmisaparaat, glükomeeter jt) või on üksiku teenuse saamine viimase 12 kuu jooksul lihtsalt ununenud.

²¹ Sotsiaaltransporditeenuse all mõtlesid paljud ka tasuta ühistranspordi tasuta kasutamise võimalust.

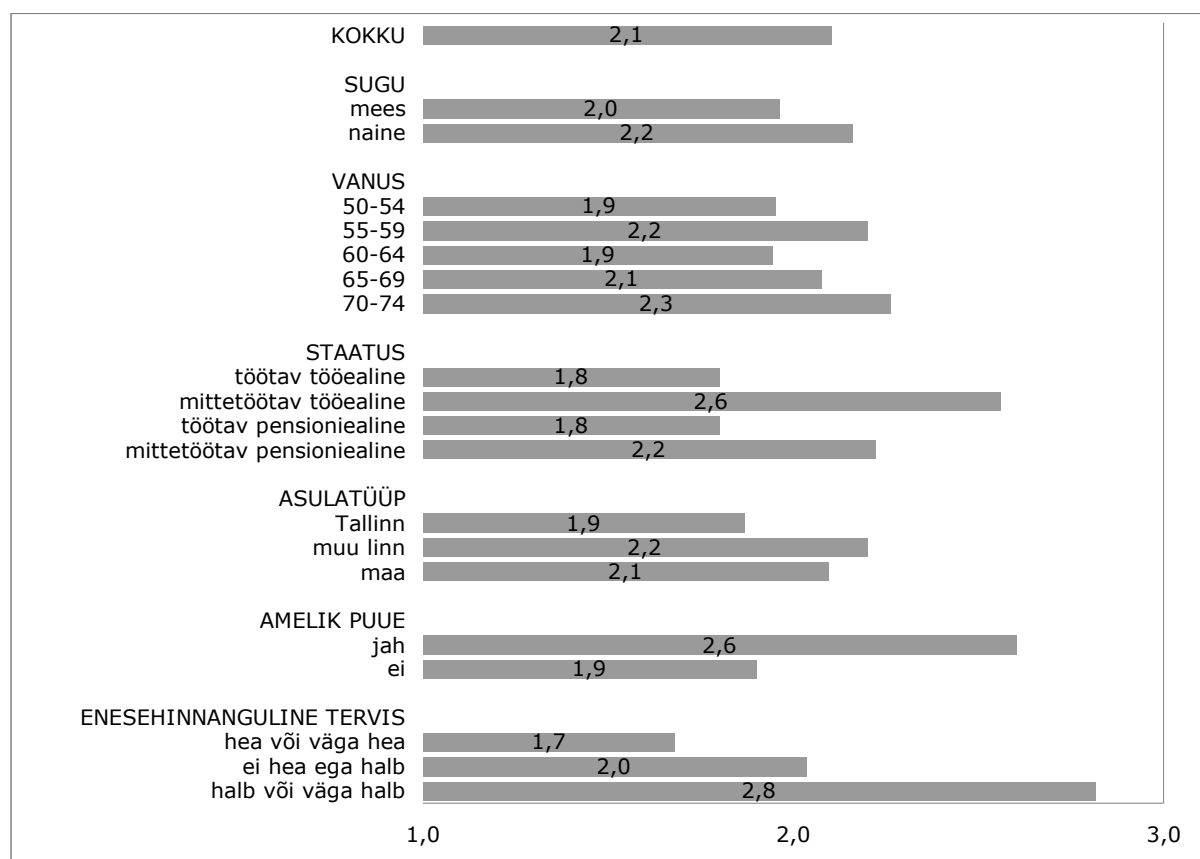
8 SUHTED JA ÜHISKONDLIK AKTIIVSUS

Sotsiaalse sidususe tagamisel on väga olulised inimeste suhted teistega, sealjuures ka oma leibkonnaliikmete ja lähedastega. Sotsiaalse kaasatuse olulisteks märksõnadeks on aga muuhulgas võimalus kaasa lüüa erinevates töö-, hariduse- ja kultuurialastes tegevustes ning omada võrdselt kõigi teistega ligipääsu tänapäeva infotehnoloogiavahenditele. Järgnev peatükk annab ülevaate uuringus sel teemal kogutud tulemustest.

8.1 Lähedased inimesed ja üksindustunne

Valdaval enamikul (93%) 50-74-aastastest on vähemalt üks lähedane inimene, kellega nad saavad arvestada, kui neil on mõni raske isiklik probleem. 39% vanemaealistest on selliseid inimesi üks kuni kaks, 43% kolm kuni viis ning 11% jaoks veelgi rohkem. 4% vanemaealistest märgib siiski, et neil ei ole mitte ühtegi lähedast, kellega saaks raske isikliku probleemi puhul arvestada. Seejuures ei ole sellist lähedast inimest enda hinnangul 7% üksinda elavatest ning 5% vallalistest, aga ka 3% abielus või kooselus olevatest vanemaealistest. Hinnates oma üksindustunnet (skaalal 1-6, kus 1 tähendab „mitte kunagi“ ja 6 tähendab „väga tihti“) selgub, et tulemus on pigem positiivne – 2,1 (joonis 24). See tähendab, et vanemaealised end tihti üksinda ei tunne, kuid aegajalt siiski. Üksindustunne on suurem mittetöötavate, eriti tööeas mittetöötavate vanemaealiste puhul, kelle hinnang on keskmisest negatiivsem (2,6). Ka puude või halva tervisega vastajad tunnevad end sagedamini üksinda (hinnangud vastavalt 2,6 ja 2,8).

Joonis 24 - 50-74-aastaste inimeste hinnangud oma üksindustundele (skaalal 1- mitte kunagi... 6 – väga tihti)

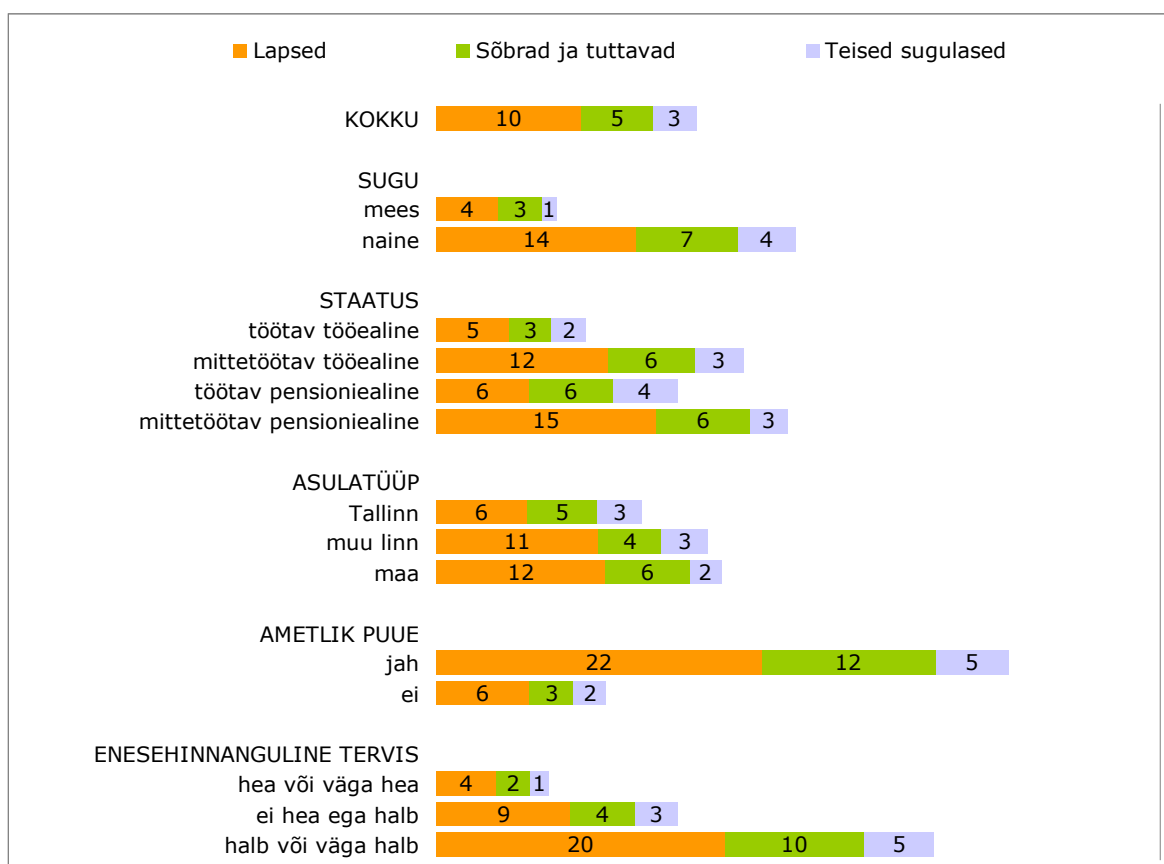


8.2 Vastastikune abistamine ja suhted lähedastega

Kui eelpool oli juttu erinevatest spetsialistidest, kelle poole vanemaealised viimase 12 kuu jooksul abi saamiseks pöördusid, siis sarnaselt on ka pereliikmed ja teised lähedased inimesed need, kes vajadusel aidata saavad.

Kõige rohkem pöördusid 50-74-aastased viimase 12 kuu jooksul abi saamiseks oma laste (10%), seejärel sõprade-tuttavate (5%) ning teiste sugulaste (3%) poole (joonis 25). Pöördujate osakaal on suurem naiste hulgas (14%) ning puudega (22%) ja halva tervisega (20%) vanemaealiste hulgas. Ka mittetöötavad vanemaealised pöörduvad, võrreldes töötavate eakaaslastega, sagedamini abi saamiseks laste poole (12% kuni 15%).

Joonis 25 - 50-74-aastaste inimeste pöördumine abi saamiseks lähedaste poole, %



Samas nägime eelnevalt, et 16% vanemaealistest aitab ka ise teisi inimesi määral, mis võtab olulise osa nende ajast. Arvestamata teiste abistamiseks vajaminevat aega või energiat, tunneb aga kokku 76% 50-74-aastastest, et suudaks vajadusel teiste eest hoolitseda või neile toeks olla.

Hinnates oma suhteid pereliikmete ja lähedastega, on valdav osa vanemaealistest nende suhetega rahul (94% annab hinnangu 4-6 palli skaalal 1-6, kus 1 tähendab „ei ole üldse nõus“ ja 6 tähendab „nõustun täielikult“). Sama paljud nõustuvad väitega, et nende suhted kolleegide ja sõpradega on head (samuti, hinnangud 4-6 samal skaalal 1-6).

Hinnanguid teistele sarnastele eluga rahulolu näitajatele käsitletakse täiendavalt järgnevas peatükis „Rahulolu eluga“.

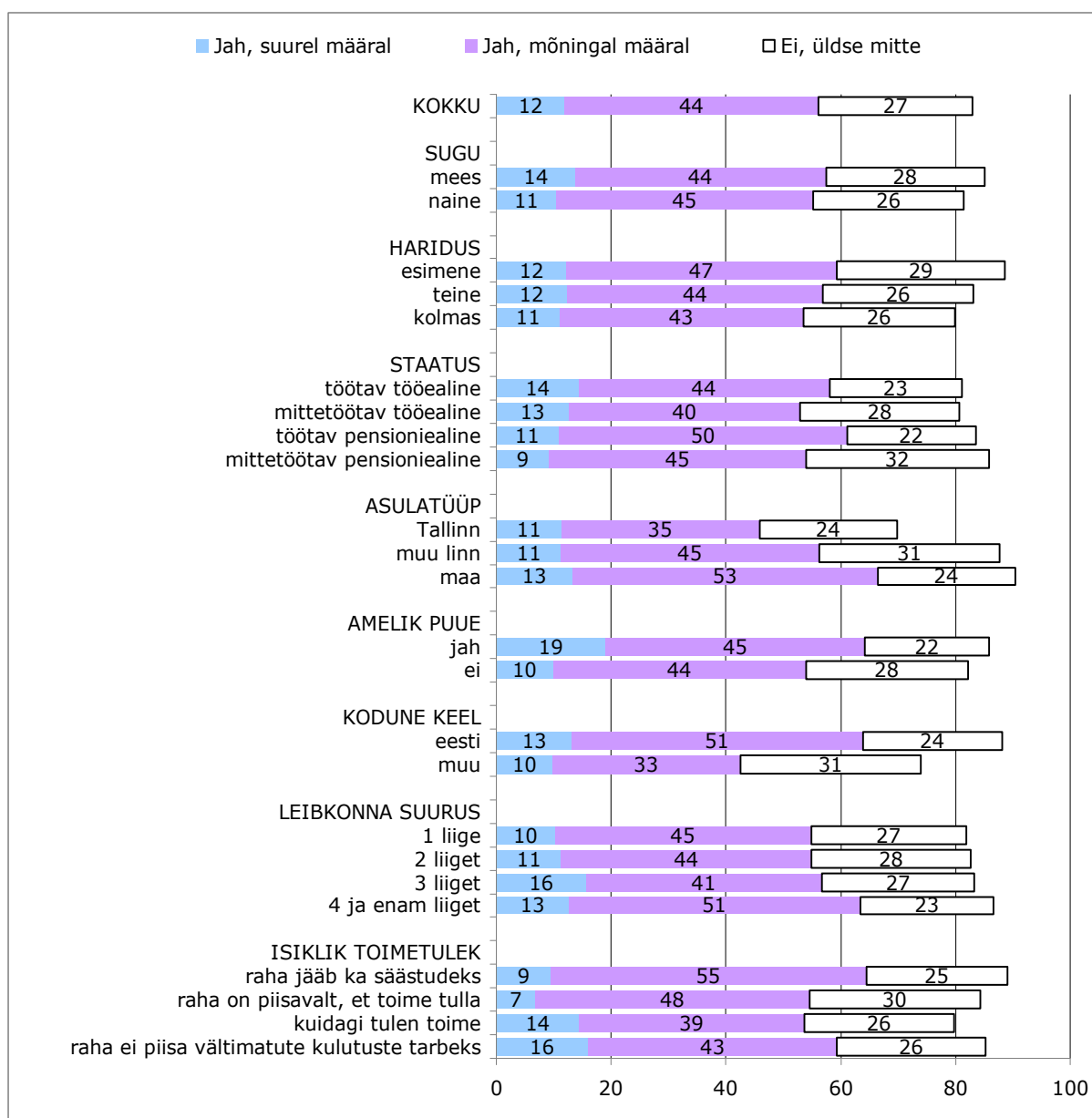
8.3 Vanemaealiste ärakasutamine

Kuna erinevas vanuses inimeste ärakasutamine on Eestis seni suhteliselt vähe uuritud teema, käsitleti seda vanemaealiste uuringus, et teada saada hinnanguid nii üldise kui isikliku ärakasutamise kohta. Viimase osas eristasime füüsilist, vaimset või emotsionaalset, poliitilist, materiaalist ja seksuaalset ärakasutamist, samuti pahatahtlikku abistamisest keeldumist või hoolimatust.

Seda, et Eestis kasutatakse üldiselt vanemaealisi ära, arvab kokku veidi üle poole (56%) 50-74-aastastest, seejuures 12% arvates tehakse seda suurel ning 44% arvates mõningal määral (joonis 26). Veidi rohkem eristuvad selle arvamusega maal elavad (66%), nelja või enama liikmega peres elavad (64%), puudega (64%), kodus peamiselt eesti keelt kõnelevad (64%) ning ka isiklikult säästa suutvad (64%) vanemaealised.

Kõige sagedamini esineb vanemaealiste hinnangul materiaalist ja poliitilist ärakasutamist (vastavalt 41% ja 23% neist 56%-st, kelle arvates vanemaealisi ära kasutatakse). 15% arvates esineb peamiselt pahatahtlikku abistamisest keeldumist, 13% arvates aga vaimset või emotsionaalset ärakasutamist.

Joonis 26 - 50-74-aastaste inimeste hinnangud sellele, kas Eestis kasutatakse vanemaealisi üldiselt ära, %



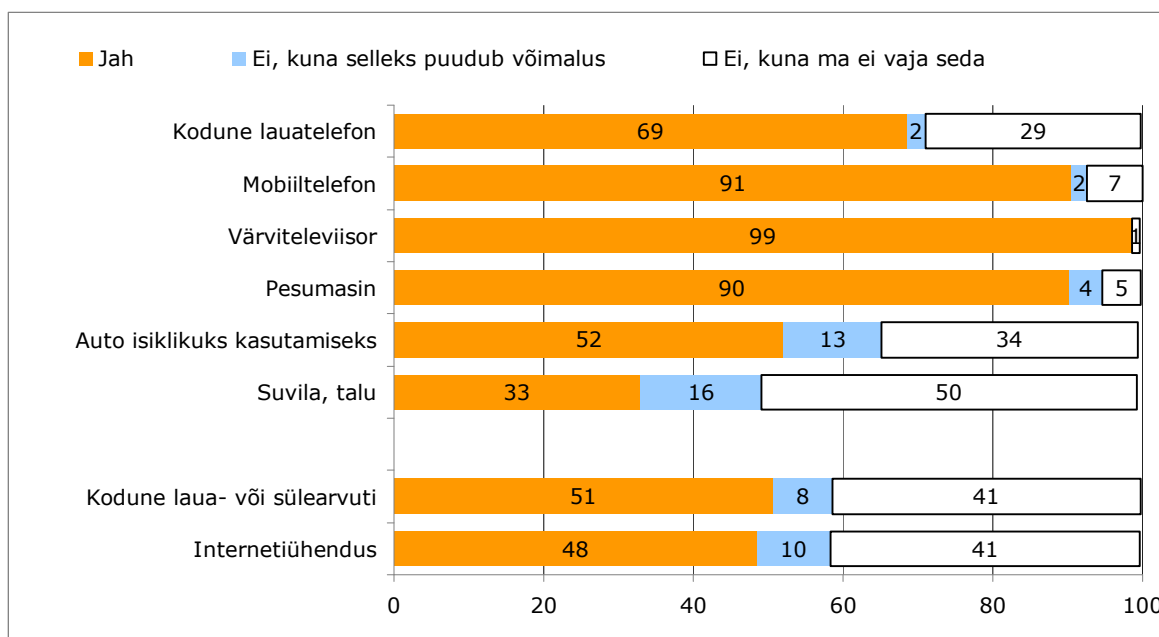
Rääkides ära kasutamises isiklikul tasandil arvab 14% vanemaealistest, et neid ennast kasutatakse ära, 85% arvates pigem mitte. Ka hinnangut isikliku ära kasutamise kohta käsitletakse täiendavalt peatükis „Rahulolu eluga“.

8.4 Igapäevaste tarbeesemete ja vahendite kasutamine

Uuringu hinnangul on valdava enamiku 50-74-aastaste kasutuses värviteleviisor (99%), mobiiltelefon (91%) ja pesumasin (90%, joonis 27). Kodust lauatelefoni kasutab umbes kaks kolmandikku (69%), autot isiklikuks otstarbeks umbes pooled (52%) ning, lisaks põhieluruumile, suvilat või talu kolmandik (33%) vanemaealistest. Auto ja suvila puhul on kõige rohkem neid, kellel puudub nende kasutamiseks võimalus (13% ja 16%), samas on siin ka kõige rohkem neid vanemaealisi, kes ühte või teist ei vaja (34% ja 50%).

Nii kodust arvutit kui internetiühendust kasutavad umbes pooled vanemaealistest (vastavalt 51% ja 48%). Neid ei vaja enda hinnangul 41% vanemaealistest, umbes kümnendik aga ei kasuta, kuna neil puudub nende kasutamise võimalus.

Joonis 27 - 50-74-aastaste inimeste jaotus vastavalt igapäevaste tarbeesemete ja vahendite kasutamisele, %



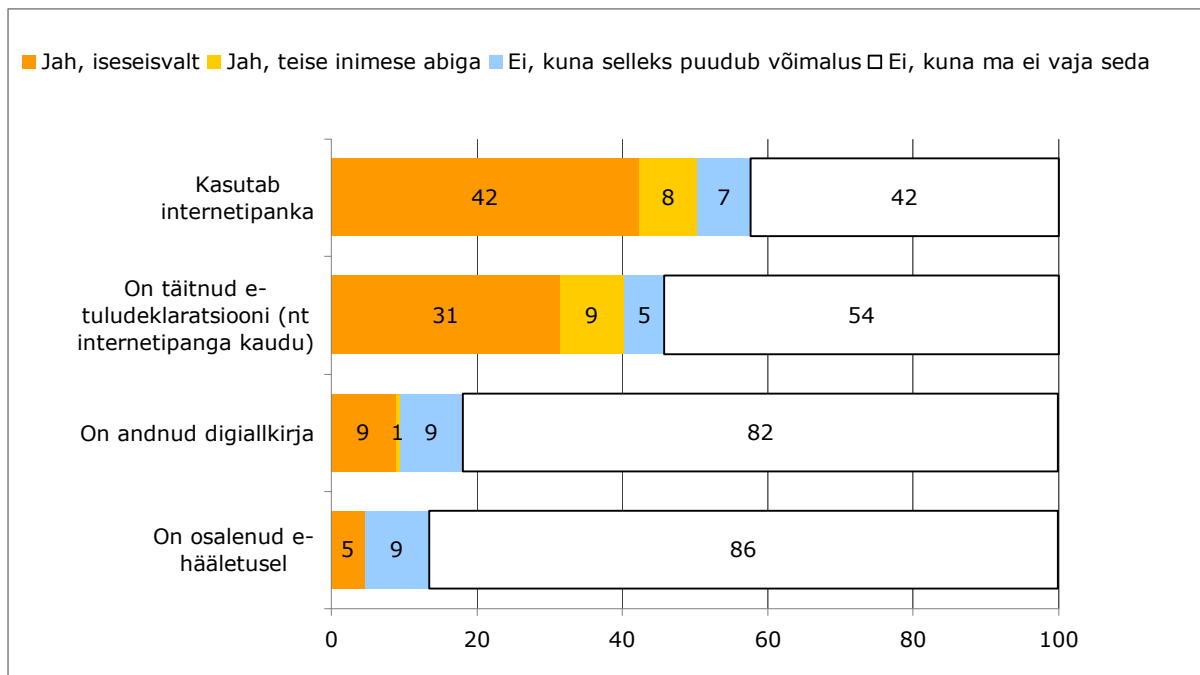
8.5 E-kaasatus

E-kaasatuse võimalusi on mitmeid ja erinevaid, vanemaealiste uuringus tunti huvi elektroonilise tuludeklaratsiooni täitmise, samuti digiallkirja andmise ja e-hääletuses osalemise kohta.

Eelnevalt selgus, et kodust arvuti ja internetiühendust kasutavad umbes pooled vanemaealistest. Lisaks on valdaval enamikul vanemaealistest olemas pangakonto ja id-kaart (vastavalt 97% ja 92%).

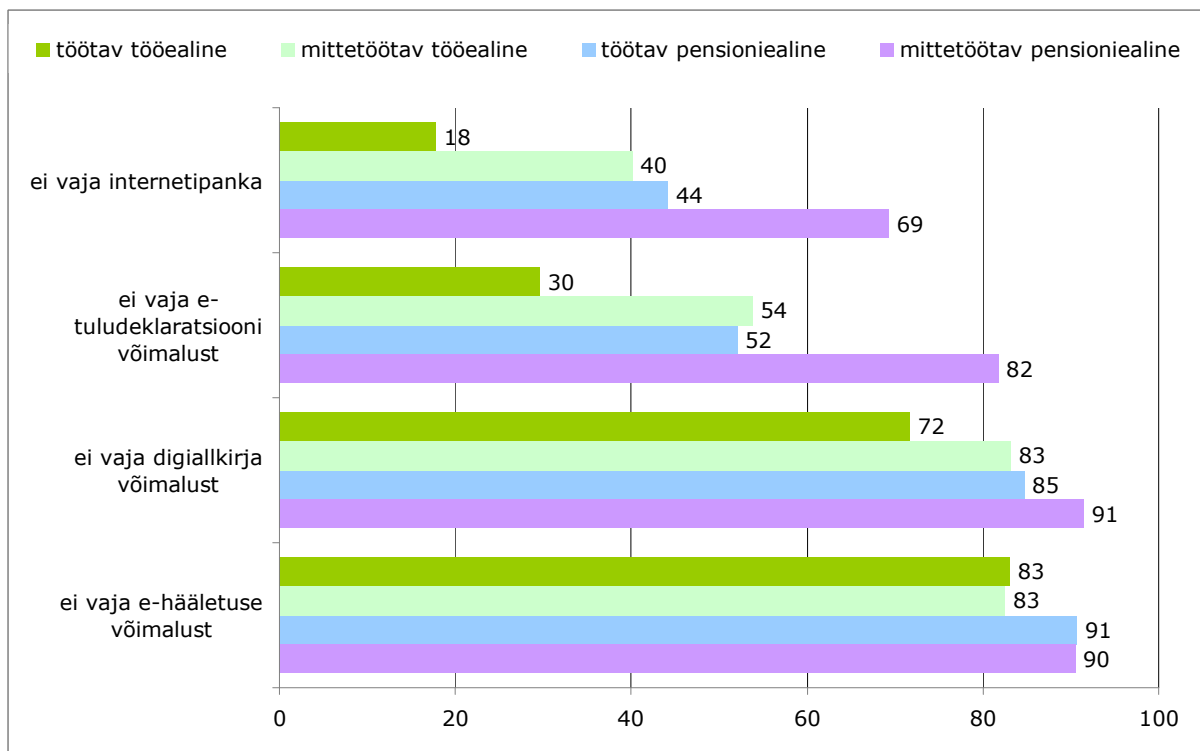
Joonisel 28 näeme täiendavalt, et pooled vanemaealistest (50%) kasutavad internetipanka (seejuures 42% iseseisvalt ning 8% kõrvalabi kasutades). Ligi 40% vanemaealistest on täitnud ka e-tuludeklaratsiooni (31% iseseisvalt ning 9% kõrvalabi kasutades), 10% on andnud digiallkirja ning 5% osalenud e-hääletusel. Täiendavalt – kui neil oleks selleks võimalus – võiks e-tuludeklaratsiooni täita 5% ning nii digiallkirja anda kui e-hääletusel osaleda 9% vanemaealisest. Suur osa 50-74-aastastest ei pea joonisel toodud tegevusi siiski ka vajalikuks.

Joonis 28 - 50-74-aastaste inimeste jagunemine erinevate e-teenuste kasutamisel, %



Erineva tööhoive staatusega inimeste vajadusi kirjeldab lähemalt joonis 29, kus näeme, et mittetöötavad pensioniealised moodustavad suure osa eeltoodud teenuste mittevajajatest. Kõige vähem vajatakse tervikuna e-hääletamise võimalust, kuigi ka digiallkirja võimalust ei vaja enda hinnangul ligi kolmveerand töötavatest tööealistest 50-74-aastaste vanusrühmas.

Joonis 29 - 50-74- aastaste inimeste vajadus erinevate e-teenuste järele, %

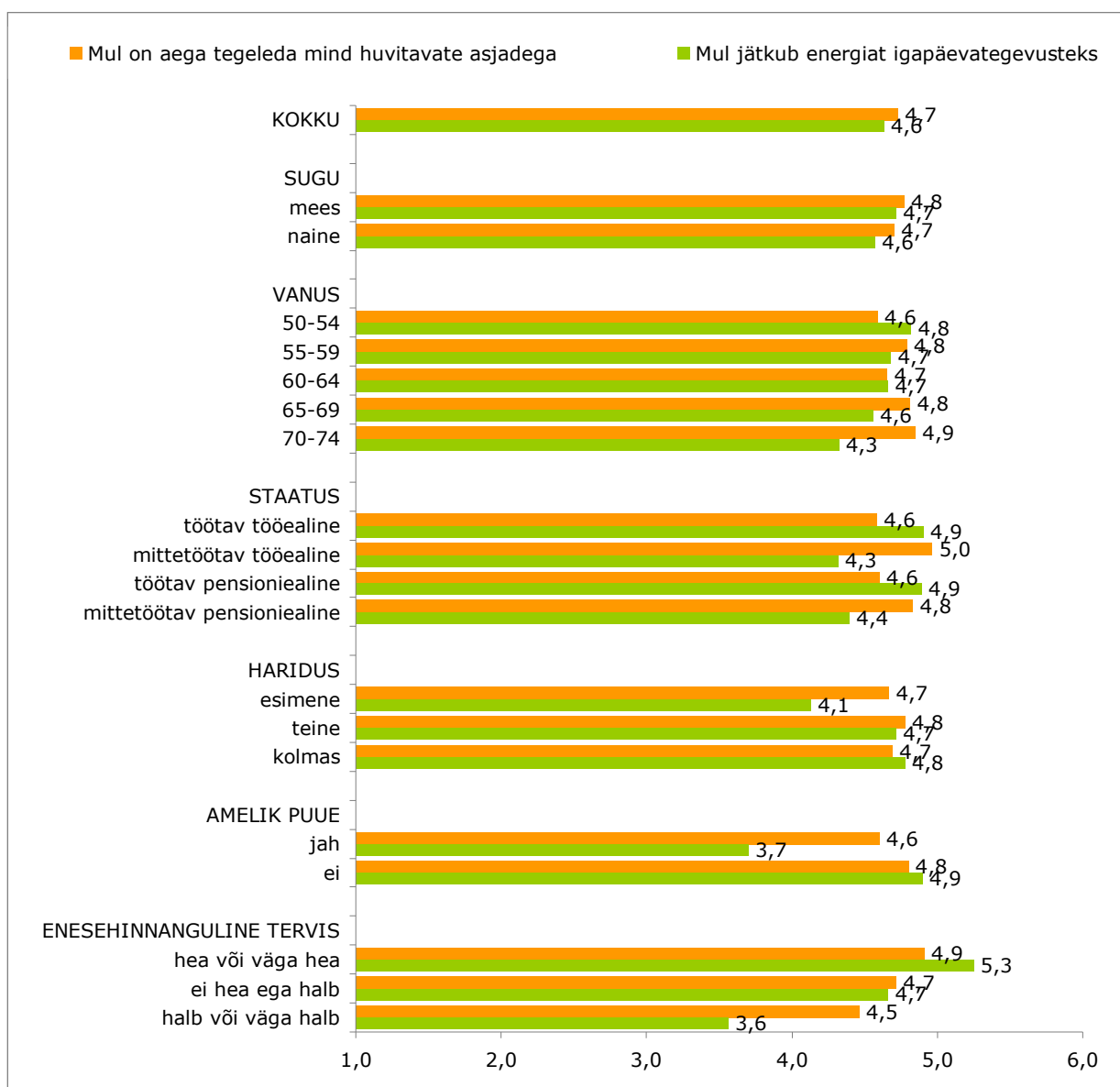


9 AKTIIVSUS VABAL AJAL

Vaadeldes 50-74-aastaste aktiivsust nii ühiskonnaelus osalemisel kui vaba aja tegevustes on oluline välja tuua, kuivõrd tööhõive ja muud kohustused selleks tegelikult aega jätavad ning milline on inimese üldine energiavaru igapäevategevuste läbiviimiseks. Ühe üldküsimusena küsiti seetõttu uuringus, kas inimesel on aega tegeleda teda huvitavate asjadega. Keskmiseks hinnanguks (skaalal 1-6, kus 1 tähendab „mitte kunagi“ ja 6 tähendab „väga tihti“), kujunes 4,7. Samal skaalal paluti hinnata ka väidet „Mul jätkub piisavalt energiat, et tegeleda mind huvitavate asjadega“, mille keskmiseks hinnanguks kujunes 4,6.

Joonisel 30 näeme esmalt, et aega neid huvitavate asjadega tegelemiseks on mõnevõrra rohkem mittetöötavatel tööelistel (5,0), aga ka vanimatel inimestel, s.h mittetöötavatel pensioniealistel (4,9) ning hea tervisega vanemaealistel (4,9). Naiste ja meeste hinnangud on sarnased ning ka erinev haridustase või puude olemasolu siin mõju ei avalda.

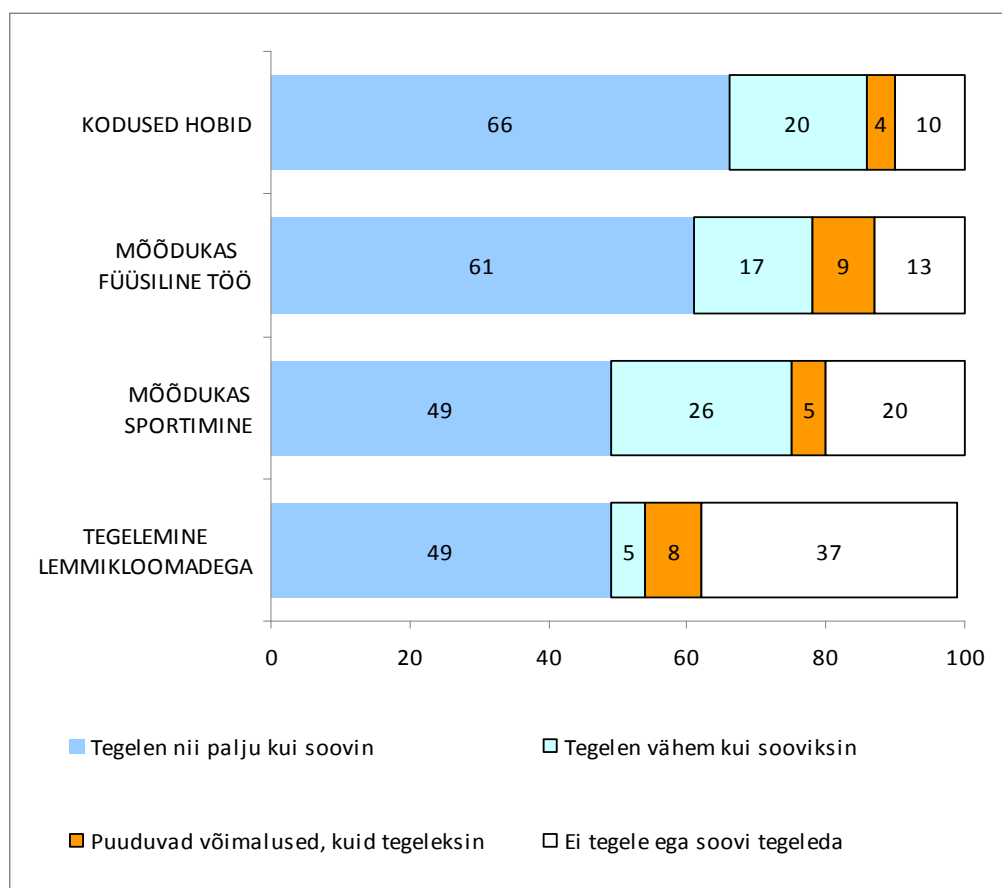
Joonis 30 - 50-74-aastaste inimeste aktiivsus: tegelemine erinevate vaba aja veetmise võimalustega (1); (hinnang skaalal 1 – mitte kunagi ... 6 – väga tihti)



Samas on puudega (3,7) ning halva tervisega (3,6) inimestel oluliselt vähem energiat igapäevategevusteks, mis eeldatavasti mõjutab ka nende osasaamist vaba aja tegevustest. Kõige piisavamaks hindavad oma energiat igapäevategevustega tegelemiseks hea tervisega vanemaealised (5,3).

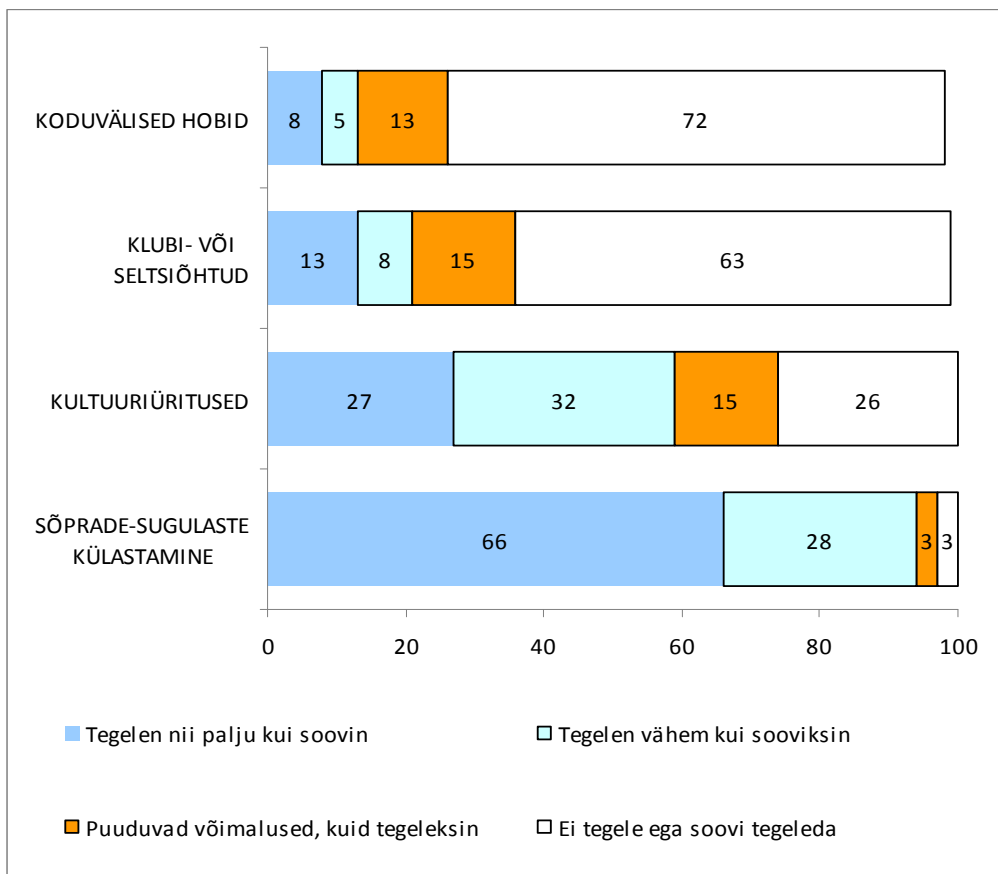
Uuringus käsitletud konkreetsetest vaba aja harrastustest annavad ülevaate joonised 31 ja 32. Joonisel 31 näeme esmalt, mil määral vanemaealised saavad tegeleda vaba aja tegevustega, mida soovi korral on võimalik teha ka oma kodust väljumata või kodu lähedal (aias, hoovis). Kodustest tegevustest on vanemaealistel kõige suurem huvi erinevate koduste hobide vastu (nt lugemine, käsitöö jt), millest saadakse ka kõige rohkem osa – vaid 10% on neid, keda koduste hobidega tegelemine ei huvita ning 4% neid, kellel puuduvad nendega tegelemiseks võimalused. Järgneb mõõdukas füüsiline töö, mis huvitab veidi rohkemaid vanemaealisi kui mõõdukas sportimine. Kuid just viimase puhul on veidi rohkem neid, kes sellega soovitud määral tegeleda ei saa. Kui mõõduka füüsilise tööga sooviks rohkem tegeleda ca veerand vanemaealistest (kokku 26%), siis mõõduka sportimisega ligi kolmandik (31%). Lemmikloomadega tegelemine huvitab umbes kahte kolmandikku vanemaealistest ning siin on ka kõige vähem neid, kes sellega rohkem tegeleda sooviksid (13%).

Joonis 31 - 50-74-aastaste inimeste osalemine kodustes vaba aja tegevustes, %



Kodust väljas käimist eeldavad vaba aja tegevused ja nendes osalemine on toodud joonisel 32. Siin näeme, et vanemaealised ei ole eriti huvitatud koduvälistest hobidest (näiteks rahvatants, laulukoor, käsitööring jt) ega ka klubi- ning seltsiõhtutest - vastavalt 72% ja 63% ei tegele ega soovi nendega tegeleda. Sama ei saa aga öelda kultuuriürituste kohta. Teatris, kinos ja kontsertidel käib kokku üle poole vanemaealistest, kuid siin on suurim ka nende hulk, kes sooviksid sellega rohkem tegeleda - kokku 47% ehk ligi pooled. Sõpradel ja sugulastel käib külas valdav enamik vanemaealistest (kokku 94%), kuid ka siin on nende hulk, kes seda rohkem teha sooviksid 30% ehk ligi kolmandik.

Joonis 32 - 50-74-aastaste inimeste osalemine koduvälistes vaba aja tegevustes, %



Vanemaealiste aktiivsuse osas näeme, et 50-74-aastaste meelistegevusteks vabal ajal on enamik koduseid tegevusi. Koduväliste tegevustena eelistatakse sõprade-sugulaste külastamist ja kultuuriüritustest osa saamist. Rohkem sooviksid vanemaealised tegeleda mõõduka sportimisega ning käia kultuuriüritustel. Mõnevõrra üllatuslikult sooviks üsna suur osa vanemaealistest senisest rohkem ka oma sõpru-sugulasi külastada, mis viitab asjaolule, et vaatamata aktiivsusele muudes valdkondades võivad vanemaealised vajada rohkem suhtlemist oma lähedastega.

10 RAHULOLU ELUGA

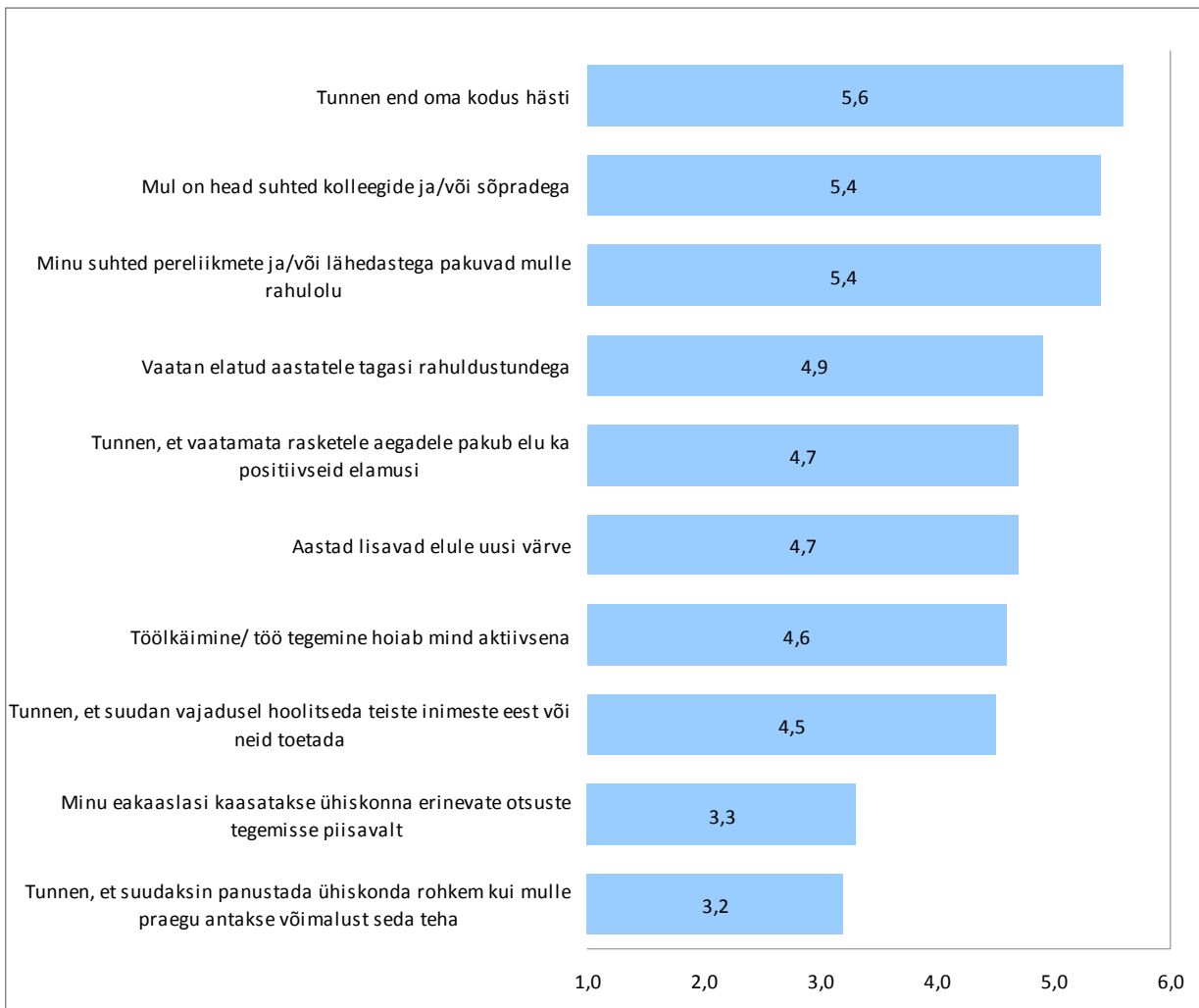
Järgnevad väited, mida valikuliselt juba ka eespool kirjeldatud, on osa terviklikust küsimusteplokist, mille eesmärgiks oli hinnata objektivsete faktide kõrval (elamistingimused, aktiivsus ja osalemine ühiskondlikus elus jt) ka vanemaealiste subjektiivset rahulolu oma elu erinevate aspektidega – ning eluga rahulolu üldiselt. Rahuolu mõõdeti 15 väite kaudu, millest annavad ülevaate joonised 33 ja 34.

Esimene väideteplakk kasutas skaalat, kus 1 tähendas „ei nõustu üldse“ ja 6 „nõustun täielikult“. Siin said vanemaealistelt kõrgeima hinnangu kodu ja suhteid iseloomustavad väited (joonis 33). Maksimumi lähedastelt (hinnang 5,6) nõustuvad vanemaealised sellega, et nad tunnevad end oma kodus hästi. Heade suhetega kolleegide, sõprade, aga ka pereliikmete ja teiste lähedastega nõustutakse samuti enamasti (hinnang mõlemale 5,4). Veidi madalamalt, samas siiski üllatavalt kõrgelt, hinnatakse väiteid, mis puudutavad elatud aastatele tagasivaatamist (4,9), aga ka seda, et vaatamata rasketele aegadele pakub elu positiivseid elamusi (4,7 – see väide viitas uuringu ajal kestnud majanduslangusele ning sellega kaasnenud probleemidele ühiskonnas). Ka vanemaks saamisele vaadatakse üldiselt pigem positiivselt, nõustudes sagedamini väitega, et aastad lisavad elule uusi värve (hinnang 4,7). Sarnaselt hinnatakse ka väiteid, mis puudutavad töötamist ja teiste eest hoolitsemist (keskmine hinnang vastavalt 4,6 ja 4,5). Viimased väited puudutavad vanemaealiste endi ja nende eakaaslaste kaasamist ühiskonda – mõlema puhul antakse hinnangud, mis asuvad üsna skaala keskpunkti (3,5) lähedal ning näivad seega viitavat piltlikult öeldes arvamusele „nii ja naa“. (Siiski – võttes arvesse, et kaks viimast väidet on sisult erisuunalised, võib öelda, et veidi enam nõustuvad vanemaealised sellega, et „nende eakaaslaseid ei kaasata ühiskonnaellu piisavalt“ - ehk esitatud väite vastasväide, mille hinnang ümberarvutatuna on 3,7. Sellega võrreldes soostuvad vanemaealised siiski vähem sellega, et nad suudaksid ühiskonda panustada rohkem kui neile antakse võimalust seda teha – 3,2.)

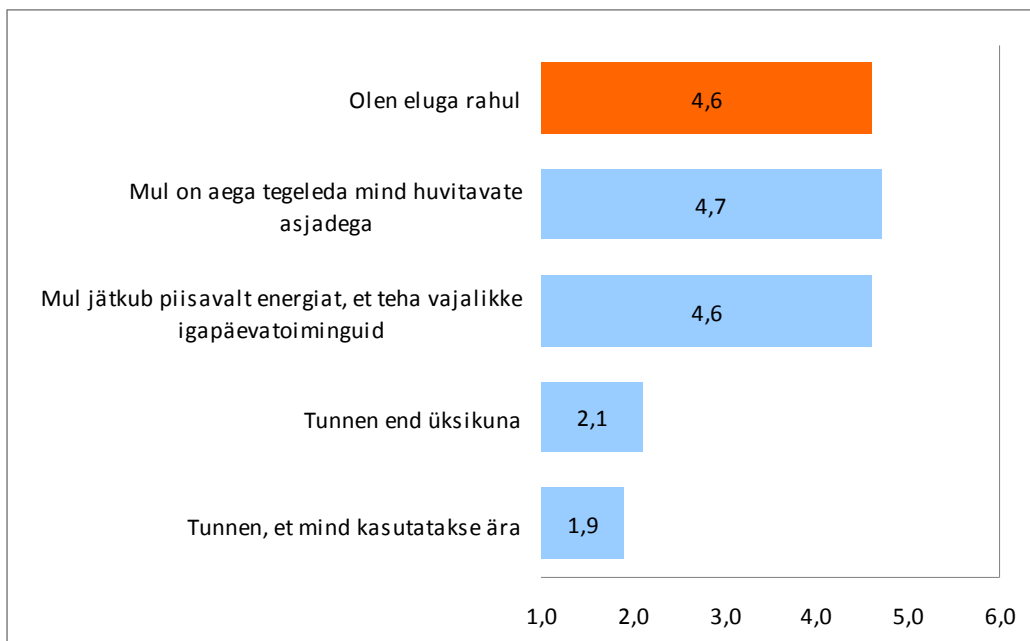
Teist väideteplakki mõõdeti skaalal, kus 1 tähendas „mitte kunagi“ ja 6 „väga tihti“. Siin kujunes vanemaealiste hinnanguks üldisele eluga rahulolule 4,6 (joonis 34). Sarnased tulemused iseloomustavad ka seda, kui võrd on vanemaealistel aega tegeleda neid huvitavate asjadega ning kui tihti neil jätkub piisavalt energiat, et teha enda jaoks vajalikke igapäevatoiminguid (hinnangud vastavalt 4,7 ja 4,6). Üksinduse ja isikliku ärakasutamise väidete madalad hinded (2,1 ja 1,9) viitavad sellele, et tervikuna ei ole need 50-74-aastaste jaoks väga sagedaseks probleemiks, kuigi mõnikord nende tunnetega siiski silmitsi seistakse.

Kokkuvõtvalt võib eluga rahulolu osas tõdeda, et kuigi vanemaealiste üldine eluga rahulolu ei ole väga kõrge, leidub siiski mitmeid külgi, mida hinnatakse positiivsemalt. Suur osa vanemaealistest elab enda hinnangul sellises kodukeskkonnas, kus tuntakse end hästi ning ka suhteid pereliikmete, lähedate, sõprade ja kolleegidega hinnatakse kõrgemalt. Üldises eluga rahulolus mängib aga tuntavat rolli see, millisena inimene tajub oma tervist ning millised on tema sissetulekud, mis võimaldaksid majanduslikult toime tulla. Tööeas vanemaealiste puhul on seetõttu oluliseks näitajaks ka tööga hõivatus, mille korral antakse kõrgem hinnang ka rahulolule eluga üldse.

Joonis 33 - 50-74-aastaste inimeste hinnangud rahulolule oma eluga (1 – ei nõustu üldse ... 6 – nõustun täielikult)



Joonis 34 - 50-74-aastaste inimeste hinnangud rahulolule oma eluga (1 – mitte kunagi ... 6 – väga tihti)



11 KOKKUVÕTE

Järgnev kokkuvõte peatub vaadeldud teemade olulisematel tulemustel.

- Eesti 50-74-aastaste elanike leibkonnad on üsna väikesed – ligi pooled (48%) neist elavad 2-liikmelises leibkonnas, veerand (25%) 1-liikmelises, 15% 3-liikmelises ning 11% 4 ja enama liikmega leibkonnas.
- Valdav enamik (90%) 50-74-aastaseid elab ainult täiskasvanutest ehk 18-aastastest ja vanematest inimestest koosnevas leibkonnas.
- Oma tervist loeb kas heaks või väga heaks ligi kolmandik (32%) Eesti 50-74-aastastest. Halb või väga halb tervis on enda hinnangul 20% vanemaealistest ning ligi pooled (47%) jäävad selle suhtes neutraalsele seisukohale „ei hea ega halb”.
- Pikaajaline krooniline haigus või terviseprobleem esineb üle pooltel (60%). Kõige enam eristuvad siin puudega vanemaealised, kelle hulgas on kõige rohkem nii halva tervise (53%) kui krooniliste haiguste ja terviseprobleemidega (95%) inimesi.
- Tegevuspiirangud esinevad 40%-l, ametlikult määratud puude raskusaste on 21%-l 50-74-aastastest. Puude osas näeme, et mida halvem on enesehinnanguline tervis, seda rohkem esineb puuet. Puudega inimesi on enim halva ja väga halva enesehinnangulise tervisega vanemaealiste hulgas, kellest nad moodustavad 56%. Lisaks eristuvad siin teistest samuti mittetöötavad tööealised, kellest puue on ligi pooltel (46%).
- Suurim osa ehk ligi kaks kolmandikku (64%) 50-74-aastastest elab kortermajas. Ligi viiendik (22%) vanemaealistest elab ühepereelamus ning umbes kümnendik (11%) talumajas. Kahepere- või ridaelamus elab suhteliselt vähe ehk 3% vanemaealistest.
- Eluruumid (kööki arvestamata) on peamiselt 2- või 3-toalised (vastavalt 32% ja 35% vanemaealistel). Ühetoaline eluruum on 9%, 4 ja enam tuba aga ligi veerandil (24%) 50-74-aastastest.
- Köök või kööginurk on praktiliselt kõigi vanemaealiste eluruumis (99%), samuti vähemalt külm jooksev vesi (93%) ja kanalisatsioon (89%) ning veeklosett (86%). Vannituba või duširuum ning soe jooksev vesi on samuti valdaval enamiku vanemaealiste eluruumides (vastavalt 82% ja 81%). Saun on eluruumis umbes veerandil (26%), keskküte aga üle pooltel (63%) vanemaealistest.
- Umbes pooled (54%) 50-74-aastastest on oma eluruumi ainuomanikud. Kaasomandis on ligi viiendiku (19%) eluruum. Eluasemelaenu tagasimaksud kuuluvad iga kümnenda (10%) vanemaealise igakuiste kohustuste hulka.
- Kahe kolmandiku (66%) 50-74-aastaste hinnangul ei ole neil oma elamistingimustega probleeme. Umbes igale kaheksandale (12%) on peamiseks probleemiks aga eluruumi liiga suured kulud, samuti selle halb seisund (8%). Hinnangutes eluruumide kulukusele, seisundile ja temperatuurile eristuvad rahulolematutena oluliste tegevuspiirangutega vanemaealised.

- Valdaval enamikul (88%) vanemaealistest puudub vajadus eluruumide kohandamise järgi. 4% eluruum on iseseisvaks toimetulekuks kohandatud, seejuures 3% arvates piisavalt, 1% arvates aga vajaks nende eluruum täiendavalt kohandamist. Neid, kelle eluruum ei ole kohandatud, kuid kes seda siiski vajaksid, on 7%. Kokku vajab terviseprobleemi, puude või tegevuspiirangu tõttu eluruumi (täiendavat) kohandamist 8% 50-74-aastastest.
- Suurim vajadus eluruumi kohandamise järele on oluliste tegevuspiirangutega vanemaealistel, kellest umbes veerandi (26%) eluruumid ei ole kohandatud, kuid vajaksid seda. Ka 1-liikmelise leibkonnana elavad vanemaealised eristuvad suuremates leibkondades elavatest eakaaslastest veidi suurema vajadusega eluruumi kohandamise järgi.
- Ligi pooltel (48%) 50-74-aastastest on teise taseme haridus. Esimese taseme haridus on 18% ning kolmanda taseme haridus 34% vanemaealistest.
- Kolmanda taseme haridusega inimesi on keskmisega võrreldes rohkem töötavate pensioniealiste hulgas (46%), mis võib viidata asjaolule, et kõrgharidusega kaasneb ka suurem võimalus vanemas eas soovi korral töötamist jätkata.
- Viimase 12 kuu jooksul läbis enesetäiendamise eesmärgil mõne koolituse või õppe umbes kolmandik (32%) 50-74-aastastest, seejuures ligi pooled (46%) töö- ning 16% pensioniealistest. Teistest rohkem paistavad erinevates õppetegevustes osalemisega silma kolmanda taseme haridusega 50-74-aastased, kes lisaks töökohas korraldatud koolitustele (53%) on teistega võrreldes osalenud aktiivsemalt nii õpetaja või lektori poolt korraldatud muudel kursustel (44%), seminaril või õpikodades (37%) kui iseseisva õppe teel (41%).
- 39% vanemaealistest sooviksid end täiendada tulevikus, töötavad vanemaealised on sellest teistega võrreldes rohkem huvitatud. Nii on ka ootuspärane, et suurimat huvi pakub vanemaealistele töökohas korraldatav väljaõpe (40%), aga ka võimalus end iseseisvalt täiendada (34%).
- Ligi pooled (48%) 50-74-aastastest on hõivatud tasustatud tööga, 5% vabatahtliku tööga ning 16% teiste abistamise või hooldamise kohustusega, mis võtab olulise osa nende ajast. Kokku on vähemalt ühe eeltoodud tegevusega hõivatud (ehk üldiselt hõivatud) 56% 50-74-aastastest.
- 6% töötavatest 50-74-aastastest koges eelneva pooleteist aasta jooksul (alates 2008. a algusest kuni juunini 2009) põhitöökohal põhjendamatult ebavõrdset kohtlemist: peamiselt toodi välja ebavõrdset kohtlemist töö tasustamisel, tööülesannete ja tööalase teabe jagamisel ning kaasarääkimise võimaluses, samuti juhtide suhtumises ning edutamise ja karjäärivõimalustes.
- Töötavate tööealiste valmisolek pensioniea saabudes töötamist jätkata kasvab koos vanusega: 2009. a kavatses töötamist kindlasti jätkata 37%, kahevahel oli 41% ning kindlasti ei kavatsenud jätkata 12% töötavatest tööeas vanemaealistest.
- Töötamist kavatses pensionieas kindlasti jätkata 27% 50-54- ja 50% 55-59-aastastest. Nende hulk, kes kindlasti jätkata ei kavatsenud oli mõlemas vanusgrupis sama (13%).

- Meeste ja naiste võrdluses oli veidi suurem nende naiste osakaal, kes kindlasti ei kavatse töötamist jätkata (14%, mehed 9%). Kõrgema haridusega vanemaealised on rohkem valmis pensioniea saabudes töötamist jätkama – kolmanda taseme haridusega tööealistest teeks seda kindlasti 41% (kahevahel 38%), teise taseme haridusega 35% (kahevahel 45%) ning esimese taseme haridusega 26% (kahevahel 28%).
- Tööle tagasipöördumist on kaalunud 7% pensionieas ning 47% tööeas mittetöötavatest 50-74-aastastest. Neist tööealistest, kes tööle tagasipöördumist ei kaalu, viitab suur osa peamise põhjusena haigusele, vigastusele või puudele (68%).
- 76% 50-74-aastastest, et suudaks vajadusel ise teiste inimeste eest hoolitseda või neile toeks olla.
- Heategevusega tegeleb 10% 50-74-aastastest: sagedamini on tegemist annetustega haiglatele ja haigetele (nt Jõulutunnel ja teised sarnased kampaaniad), materiaalse abi osutamiseга teistele inimestele (riided, toit jms), sponsorlusega erinevatele organisatsioonidele, annetusega kirikule ning loomade eest hoolitsemisega.
- Heategevusega ei tegele, kuid sellega võiks enda hinnangul tegeleda 14% 50-74-aastastest. Peamiste valdkondadena tuuakse siin välja sponsorlus erinevatele organisatsioonidele ning riiete ja muu materiaalse abi jagamise. Paljud aga, kes heategevuseks valmis, ei oska konkreetset tegevusvaldkonda selleks nimetada.
- 50-74-aastastest 42% jaoks on peamiseks (ehk suurimaks regulaarseks) isiklikuks sissetulekuallikaks töötasu ning 43% jaoks vanaduspension. Töövõimetuspensionit saab 8% ning töötukassa toetuseid 2%. Muid allikaid peamise sissetuleku saamisel nimetas 3%.
- Töövõimetuspension on peamiseks sissetulekuks seejuures ligi pooltele (45%) mittetöötavatest tööealistest. 13% jaoks on selleks muud pensioniliigid. Lisaks iseloomustab mittetöötavaid tööealisi keskmisega võrreldes oluliselt suurem töötukassa toetuste kui peamise sissetuleku saajate osakaal (15%).
- Töövõimetuspension saajate osakaal on oluliselt suurem ka puudega inimeste hulgas võrreldes puudeta inimestega (vastavalt 35% ja 1%). Töötasu on peamiseks sissetulekuallikaks 17% puudega ning ligi poolte (48%) puudeta vanemaealise jaoks.
- Sissetulekute osas on suur erinevus töötavate ja mittetöötavate vanemaealiste vahel. Eriti tulevad esile mittetöötavad tööealised, kelle keskmiseks netosissetulekuks kuus on uuringu andmetel keskmiselt 3220 kr, samas kui mittetöötavatel pensioniealistel on see keskmiselt 4643 kr kuus. Töötavate vanemaealiste sissetulekud on oluliselt kõrgemad ja ligilähedased – tööealistel vastavalt ligi 8600 ning pensioniealistel ligi 9100 krooni.
- 42% 50-74-aastastest tuleb enda hinnangul majanduslikult kuidagi toime. Umbes veerand (26%) vanemaealistest leiab, et raha on toimetulekuks piisavalt ning veidi üle kaheksandiku (13%) arvates jääb neil raha ka säästudeks. Ligi viiendik vanemaealistest (17%) aga leiab, et neil ei piisa raha ka vältimatute kulutuste tarbeks.
- Meeste ja naiste hinnangud isiklikule majanduslikule toimetulekule on sarnased. Rolli mängib haridustase – kui kõrgema haridustasemega vanemaealistest pooltel on raha piisavalt või nad suudavad ka säästa, siis esimese ja teise taseme haridusega vanemaealistest suudab seda teha umbes kolmandik (vastavalt 32% ja 34%).

- Teistega võrreldes suudavad rohkem säästa või omavad toimetulekuks piisavalt raha töötavad pensionärid (kokku 63%): võrdlus mittetöötavate pensionialistega (kokku 34%) viitab sellele, et töötamine lisaks vanaduspensioni saamisele omab majanduslikule toimetulekule tuntuvat mõju. Toimetulekuhinnangutega järgnevad töötavad tööealised, kellest suudavad säästa või omavad toimetulekuks piisavalt raha kokku ligi pooled (48%).
- Viimase 12 kuu jooksul kasutas erinevaid sotsiaalteenuseid 5% 50-74-aastastest. Seejuures kasutas enamik ehk 85% ühte ning 14% kahte sotsiaalteenust.
- Teenusekasutajate väike arv käesolevas uuringus ei võimalda usaldusväärselt välja tuua täpseid sagedusi, milliseid sotsiaalteenuseid vanemaealised kõige rohkem kasutasid. Üldise loeteluna võib siiski välja tuua, et sagedamini mainiti mõne rehabilitatsiooniteenuse, samuti proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite teenuse kasutamist. Lisaks märgiti sotsiaaltranspordi ja koduhooldusteenuse kasutamist, samuti sotsiaalnõustamist ja päevakeskuse teenust.
- Sotsiaaltöötaja pöördus viimase 12 kuu jooksul 5% 50-74-aastase poole, seejuures 3% vanemaealiste hinnangul nad ka vajasisid sotsiaaltöötaja abi, 2% toimetuleku vastu tundis aga sotsiaaltöötaja huvi vaatamata sellele, et inimene otseselt tema abi ei vajanud. Valdav enamik (88%) oli neid vanemaealisi, kelle poole sotsiaaltöötaja ei pöördunud ning kes seda enda hinnangul ka ei vajanud.
- Sotsiaaltöötaja poolset pöördumist vajavaid inimesi (kelle poole ei pöördutud) on rohkem mittetöötavate (8-10%), eriti aga puudega (17%) ning halva tervisega (15%) vanemaealiste hulgas.
- 9% 50-74-aastastest vajab ka edaspidi mõnda sotsiaalteenust. Keskmisest suurem on teenustevajajaid mittetöötavate töö- ja pensionialiste (vastavalt 15% ja 11%), samuti puudega (19%) ning halva tervisega (20%) vanemaealiste hulgas.
- Seda, et Eestis kasutatakse üldiselt vanemaealisi ära arvab kokku veidi üle poole (56%) 50-74-aastastest, seejuures 12% arvates tehakse seda suurel ning 44% arvates mõningal määral.
- Valdaval enamikul (93%) 50-74-aastastest on vähemalt üks lähedane inimene, kellega nad saavad arvestada, kui neil on mõni raske isiklik probleem. 39% vanemaealistest on selliseid inimesi üks kuni kaks, 43% kolm kuni viis ning 11% jaoks veelgi rohkem.
- 4% vanemaealistest märgib siiski, et neil ei ole mitte ühtegi lähedast, kellega saaks raske isikliku probleemi puhul arvestada. Seejuures ei ole sellist lähedast inimest enda hinnangul 7% üksinda elavatest ning 5% vallalistest, aga ka 3% abielus või kooselus olevatest vanemaealistest.
- Väga tihti vanemaealised end üksinda ei tunne (keskmine hinnang 2,1). Üksindustunne on suurem mittetöötavate, eriti tööeas mittetöötavate vanemaealiste puhul, kelle hinnang on keskmisest negatiivsem (2,6). Ka puude või halva tervisega vastajad tunnevad end sagedamini üksinda (hinnangud vastavalt 2,6 ja 2,8).
- Valdaval enamikul vanemaealistest on olemas nii pangakonto kui id-kaart (vastavalt 97% ja 92%).
- Kodust arvutit ja internetiühendust kasutavad umbes pooled 50-74-aastastest (vastavalt 51% ja 48%).

- Pooled vanemaealistest (50%) kasutavad internetipanka (seejuures 42% iseseisvalt ning 8% kõrvalabi kasutades). Ligi 40% vanemaealistest on täitnud e-tuludeklaratsiooni (31% iseseisvalt ning 9% kõrvalabi kasutades), 10% on andnud digiallkirja ning 5% osalenud e-hääletusel.
- Aega neid huvitavate asjadega tegelemiseks on mõnevõrra rohkem mittetöötavatel tööelastel, aga ka vanimatel inimestel, s.h mittetöötavatel pensionistidel ning hea tervisega vanemaealistel. Naiste ja meeste hinnangud on sarnased ning ka erinev haridustase või puude olemasolu siin mõju ei avalda.
- Oma energiat igapäevategevustega tegelemiseks hindavad kõige piisavamaks hea tervisega vanemaealised.
- Kodustest tegevustest on vanemaealistel kõige suurem huvi erinevate koduste hobide vastu (nt lugemine, käsitöö jt), millega kõige enam ka tegeletakse. Järgneb mõõdukas füüsiline töö, mis huvitab veidi rohkem vanemaealisi kui mõõdukas sportimine. Samas on just viimase puhul veidi rohkem neid, kes sellega soovitud määral tegeleda ei saa. Lemmikloomadega tegelemine huvitab umbes kahte kolmandikku vanemaealistest ning siin on ka kõige vähem neid, kes sellega rohkem tegeleda sooviksid.
- Kodust väljas käimist eeldavate vaba aja tegevuste puhul ei ole vanemaealised eriti huvitatud erinevatest koduvälistest hobidest (näiteks rahvatants, laulukoor, käsitööring jt) ega ka klubining seltsiõhtutest. Sama ei saa aga öelda kultuuriürituste kohta: teatris, kinos ja kontsertidel käib kokku üle poole vanemaealistest, kuid siin on suurim ka nende hulk, kes sooviksid sellega rohkem tegeleda - kokku 47% ehk ligi pooled. Sõpradel ja sugulastel käib külas valdav enamik vanemaealistest (kokku 94%), kuid ka siin on nende hulk, kes seda rohkem teha sooviksid 30% ehk ligi kolmandik.
- Kokkuvõttes on 50-74-aastaste meelistegevusteks vabal ajal enamik koduseid tegevusi. Koduväliste tegevustena eelistatakse sõprade-sugulaste külastamist ja kultuuriüritustest osa saamist. Rohkem sooviksid vanemaealised tegeleda mõõduka sportimisega ning käia kultuuriüritustel. Mõnevõrra üllatuslikult sooviks üsna suur osa vanemaealistest senisest rohkem ka oma sõpru-sugulasi külastada, mis viitab asjaolule, et vaatamata aktiivsusele muudes valdkondades võivad vanemaealised vajada rohkem suhtlemist oma lähedastega.
- 50-74-aastaste hinnanguks üldisele eluga rahulolule kujunes 4,6 (skaalal 1-6, kus 1 oli madalaim ja 6 kõrgeim hinne).
- Sarnased tulemused iseloomustavad ka seda, kuivõrd on vanemaealistel aega tegeleda neid huvitavate asjadega ning kui tihti neil jätkub piisavalt energiat, et teha enda jaoks vajalikke igapäevatoiminguid (hinnangud vastavalt 4,7 ja 4,6).
- Kõige enam (hinnang 5,6) nõustuvad vanemaealised sellega, et nad tunnevad end oma kodus hästi.
- Heade suhetega kolleegide, sõprade, aga ka pereliikmete ja teiste lähedastega nõustatakse samuti sageli (hinnang mõlemale 5,4).
- Veidi madalamalt hinnatakse väiteid, mis puudutavad elatud aastatele tagasisivaatamist (4,9), aga ka seda, et vaatamata rasketele aegadele pakub elu positiivseid elamusi (4,7 – see väide viitas uuringu ajal kestnud majanduslangusele ning sellega kaasnenud probleemidele

ühiskonnas).

- Ka vanemaks saamisele vaadatakse üldiselt pigem positiivselt, nõustudes sagedamini väitega, et aastad lisavad elule uusi värve (hinnang 4,7). Sarnaselt hinnatakse ka väiteid, mis puudutavad töötamist ja teiste eest hoolitsemist (keskmine hinnang vastavalt 4,6 ja 4,5).
- Väiteid, mis puudutavad vanemaliste endi ja nende eakaaslaste kaasamist ühiskonda, hinnatakse üsna skaala keskpunkti lähedal (3,5) ning näivad seega viitavat piltlikult öeldes arvamusele „nüi ja naa“. (Siiski – võttes arvesse, et kaks viimast väidet on sisult erisuunalised, võib öelda, et veidi enam nõustuvad vanemaelised sellega, et „nende eakaaslaseid ei kaasata ühiskonnaellu piisavalt“ - ehk esitatud väite vastasväide, mille hinnang ümberarvutatuna on 3,7. Sellega võrreldes soostuvad vanemaelised siiski vähem sellega, et nad suudaksid ühiskonda panustada rohkem kui neile antakse võimalust seda teha – 3,2.)
- Üksinduse ja ärakasutamise väidete madalad hinded (2,1 ja 1,9) viitavad sellele, et tervikuna ei ole need 50-74-aastaste jaoks väga sagedaseks probleemiks, kuigi mõnikord nende tunnetega siiski silmitsi seistakse.